

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Jana Váchová

Vázaný cestovní ruch dětí v Ústeckém kraji

Diplomová práce

Praha 2007

Vedoucí práce: RNDr. Fialová Dana, PhD.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně. Jako zdroj informací mi složily materiály a jiné informační zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Jirkově dne 14. srpna 2007

Jana Váňková

Děkuji RNDr. Daně Fialové, PhD za odborné rady a vedení. Děkuji všem blízkým lidem i zaměstnancům různých institucí za pomoc při shromažďování informací. V Neposlední řadě děkuji rodině a přátelům za psychickou a materiální pomoc.

Abstrakt

Bound tourism of children in Ústí district

Bound tourism of children is a kind of tourism where the attendance on excursion is conditioned by the school attendance in particular school, membership of different hobby groups or children's organizations., etc. There exist many organizations abroad which are interested in tourism of youth, provide bargain price for their services and associate providers of these services and travel agencies. Different forms of bound tourism originated in the 20th century in the Czech Republic and abroad. The oldest types are scout camps, school recreations in nature, various trips, excursions, curative children's residence and spa, sporting courses etc.

Travel movement took place out of the area of Ústí district before 1989 because of its polluted environment that was caused by industry in the area. A condition of environment in the area has been improving since 1989, however, results of my work show that tourism in the area still doesn't take place there for the lack of recreation buildings.

Package tours for children were financed before 1989, but they aren't at present. That's why I have presumed that frequency, length and distance of stays would decline. But the frequency, length and distance of almost all stays were kept. Whole school classes don't travel nowadays, just some children whose parents pay for the package tours can travel. A general barrier of the attendance on excursions is the lack of money in families.

The fact that the rate of urbanization influences the frequency of children's attendance at the actions of bound tourism results from my research. Children from larger cities go on package tours more than children from village.

Vázaný cestovní ruch dětí v Ústeckém kraji

Vázaný cestovní ruch dětí je takový cestovní ruch, v němž je účast na zájezdu podmíněna docházkou v konkrétní škole, členstvím v různých zájmových kroužcích, dětských organizacích atd. Ve světě existuje mnoho organizací, které se zaměřují na turistiku mladých, poskytují cenově výhodné služby a sdružují poskytovatele těchto

služeb a cestovní kanceláře. V průběhu 20. století vznikaly u nás i ve světě různé formy VCR dětí, mezi nejstarší se řadí skautské tábory, později také pionýrské tábory a školy v přírodě, dále různé výlety, exkurze, ozdravné dětské pobyty a lázně, sportovní kurzy atd.

Díky velmi znečištěnému životnímu prostředí v Ústeckém kraji před rokem 1989, vlivem jeho průmyslovému zaměření, se cestovní ruch uskutečňoval převážně mimo území kraje. Po roce 1989 se stav životního prostředí začal zlepšovat, ale jak ukazují výsledky práce, cestovní ruch se stále neuskutečňuje na území regionu díky malé nabídce ubytovacích zařízení.

Před rokem 1989 byly zájezdy dětem dotovány, v současné době již ne, proto jsem předpokládala, že frekvence, délka i vzdálenost pobytů se sníží. Frekvence, délka i vzdálenost pobytů byly ale téměř u všech zájezdů zachovány. Na zájezdy již nejezdí celé školní třídy, ale jen děti kterým to rodiče zaplatí. Hlavní překážkou účasti na zájezdech je nedostatek finančních prostředků rodiny.

Z výzkumu také vyplývá, že míra urbanizace ovlivňuje frekvenci pobytu dětí na akcích VCR. Děti z větších měst jezdí na zájezdy častěji než děti z vesnic.

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Seznam tabulek	10
Seznam grafů	11
Seznam obrázků	11
Seznam příloh	12
1 Úvod	13
1.1 Cíle práce	14
1.2 Hypotézy	15
2 Literatura a základní terminologie	16
2.1 Základní terminologie cestovního ruchu	16
2.1.1 Definice cestovního ruchu	16
2.1.2 Formy a druhy cestovního ruchu	17
2.1.3 Rajonizace	21
2.1.4 Předpoklady cestovního ruchu	23
2.1.5 Rekrece	25
2.1.6 Doprava	25
2.1.7 Životní prostředí	26
2.2 Diskuse literatury	27
2.2.1 Literatura k cestovnímu ruchu	27
2.2.2 Regionální literatura	29
2.2.3 Ostatní literatura	30
3 Metodika	32
3.1 Rozbor literatury a dalších zdrojů informací	32
3.2 Vlastní šetření	33
3.2.1 Rozhovor s orgány státní správy	33
3.2.2 Dotazníková šetření	34
3.2.3 Dotazníkové šetření určené žákům základních škol a jejich rodičům	34
3.2.4 Dotazník pro ředitele škol a jiných organizací	35
4 Vymezení modelového regionu	37
4.1 Fyzickogeografické vymezení	38
4.2 Historický vývoj	39
4.3 Socioekonomické vymezení	41
4.4 Stav životního prostředí a jeho vlivy na život obyvatel	42
4.4.1 Hodnocení stavu životního prostředí v okresech v roce 1990	43
4.4.2 Porovnání životního prostředí Jihočeského kraje s krajem Severočeským v roce 1990	44
4.4.3 Množství škodlivin a jejich zdroje do roku 1990	45
4.4.4 Vliv špatného prostředí na sociální strukturu obyvatel	45
4.4.5 Současný stav	46
4.5 Vybrané statistické ukazatele ve srovnání s ostatními regiony	47
4.5.1 Základní údaje o obyvatelstvu	48
4.5.2 Zaměstnanost a mzdy	48
4.5.3 Doprava	49
4.5.4 Cestovní ruch	49
4.5.5 Životní prostředí	50
5 Potenciál cestovního ruchu v Ústeckém kraji	52
5.1 Rajonizace na území Ústeckého kraje	52

5.2	Selektivní faktory.....	53
5.2.1	Společensko-politická situace.....	53
5.2.2	Životní prostředí.....	54
5.2.3	Strategie rozvoje Ústeckého kraje	56
5.3	Lokalizační faktory	56
5.3.1	Přírodní podmínky	57
5.3.2	Kulturně-historické podmínky	58
5.4	Realizační faktory	60
5.4.1	Doprava.....	60
5.4.2	Turistická infrastruktura.....	61
6	Historie a charakteristika vázaného cestovního ruchu dětí.....	62
6.1	Historie skautingu	62
6.2	Historie komunistických organizací spojených s vázaným cestovním ruchem dětí	63
6.2.1	Pionýrská organizace Svazu socialistické mládeže	63
6.2.1	Cestovní kancelář mládeže Svazu socialistické mládeže.....	64
6.3	Historie České tábornické unie	66
6.4	Historie škol v přírodě	67
7	Výsledky šetření.....	70
7.1	Výsledky dotazníkového šetření pro žáky ZŠ a jejich rodiče.....	70
7.1.1	Účast	70
7.1.2	Charakteristika – četnost jednotlivých akcí, doba trvání a vzdálenost	72
7.1.3	Důvod neúčasti na zájezdech	74
7.1.4	Situace rodičů, jejichž děti se neúčastní se VCR.....	75
7.2	Výsledky dotazníkového šetření pro ředitele škol a jiných organizací.....	76
7.2.1	Účast škol.....	76
7.2.2	Charakteristika zájezdů - četnost jednotlivých akcí, doba trvání, vzdálenost, sezónnost, způsob dopravy, rekreační využití, počet žáků na zájezdu	79
7.2.3	Důvody neúčasti na zájezdech	81
7.2.4	Finanční stránka zájezdů.....	81
7.3	Porovnání výsledků od jednotlivců a od škol	82
7.4	Typologie zájezdů a rekreačních objektů	83
7.4.1	Typologie objektů sloužících pro ŠVP a LVK	84
7.4.2	Typologie letních dětských táborů.....	86
7.4.3	Typologie ostatních zájezdů	90
8	Závěr	91
8.1	Shrnutí.....	91
8.2	Hodnocení hypotéz	93
8.3	Návrh budoucího řešení a výzkumu	95
9	Seznam použité literatury.....	96
9.1	Literatura k cestovnímu ruchu	96
9.2	Regionální literatura.....	97
9.3	Jiná literatura.....	97
9.4	Statistické ročenky	98
9.5	Internetové zdroje informací.....	98
	Přílohy.....	101

Seznam použitých zkratk

AIEST = Mezinárodní sdružení vědeckých expertů cestovního ruchu

BITEJ = Mezinárodní úřad pro CR a výměny mládeže

CIMEA = Mezinárodní výbor hnutí dětí a dospívající mládeže

CK = cestovní kancelář

CKM = Cestovní kancelář mládeže

CR = cestovní ruch

ČR = Česká republika

ČSTV = Český svaz tělesné výchovy

ČTU = Česká táborská unie

DPM = Dům pionýrů a mládeže

DDM = Dům dětí a mládeže

FYITO = Mezinárodní federace mládežnických cestovních organizací

HUZ = hromadná ubytovací zařízení

ISTC = Mezinárodní konference CR studentů

IYHF = Mezinárodní hotelová federace

JHČ = Jihočeský kraj

KV = Karlovarský kraj

LDT = letní dětský tábor

LVK = lyžařský výcvikový kurz

ODP = ozdravný dětský pobyt

Pha = Hlavní město Praha

PO SSM = pionýrská organizace svazu socialistické mládeže

ROH = Revoluční odborové hnutí

SATA = Sdružení pro letecký CR studentů

SIVSAJ = Mezinárodní dobrovolná služba solidarity a přátelství mládeže

SRPŠ = Sdružení rodičů a přátel školy

SSM = Svaz socialistické mládeže

ŠVP = škola v přírodě

UNWTO = Světová organizace cestovního ruchu

Úst = Ústecký kraj

VCR = vázaný cestovní ruch

WYSTC = Světová konfederace CR studentů a mládeže

YMCA a YWCA = Organizace sdružující křesťansky orientovanou mládež

ZDT = zimní dětský tábor

ZŠ = základní škola

ŽP = životní prostředí

aj. = a jiné

apod. = a podobně

atd. = a tak dále

tj. = to je

tzv. = tak zvané

vs. = versus

Seznam tabulek

Tabulka 1: Hodnoty sledovaných demografických charakteristik v jednotlivých typologických skupinách okresů	str.43
Tabulka 2: Dlouhodobý vývoj měrných emisí (t/km ²) v Ústeckém kraji	str.44
Tabulka 3: Základní údaje Ústeckého kraje v porovnání s jihočeským regionem (1.1.2006)	str.45
Tabulka 4: Zaměstnanost a mzdy Ústeckého kraje v porovnání s ostatními regiony (1.1.2006)	str.46
Tabulka 5: Vybrané dopravní charakteristiky	str.46
Tabulka 6: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních	str.47
Tabulka 7: Kapacity hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ)	str.47
Tabulka 8: Emise znečišťujících látek na 1 obyvatele (kg/1 obyvatele) z roku 2003	str.48
Tabulka 9: Četnost jednotlivých zájezdů – rodiče vs. děti	str.70
Tabulka 10: Doba trvání jednotlivých zájezdů	str.70
Tabulka 11: Vzdálenost zájezdů od místa bydliště	str.71
Tabulka 12: Nejčastější důvody neúčasti dětí na zájezdech	str.72
Tabulka 13: Situace rodičů, jejichž děti se neúčastní CR	str.73
Tabulka 14: Četnost, doba trvání a vzdálenost zájezdů pořádaných školami	str.76
Tabulka 15: Rekreační aktivity žáků na zájezdech ve volném čase	str.77
Tabulka 16: Počet žáků z jedné třídy účastníci se zájezdu	str.78
Tabulka 17: Průměrné ceny zájezdů (v Kč)	str.79
Tabulka 18: Přehled služeb poskytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních v % (2004)	str.80
Tabulka 19: Délka trvání tábora (v %)	str.84

Seznam grafů

Graf 1: Celková účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti	str.68
Graf 2: Rozdíl v účasti na jednotlivých školách – generace rodičů	str.69
Graf 3: Rozdíl v účasti na jednotlivých školách – generace dětí	str.69
Graf 4: Celková účast na zájezdech vyplývající z odpovědí škol	str.74
Graf 5: Celková účast škol z měst vs.z vesnic	str.75
Graf 6: Celková účast škol bez zaměření vs. se zaměřením	str.75
Graf 7: Zastoupení škol, které dostávají dotace na zájezdy	str.79
Graf 8: Možnosti rekreačního vyžití v objektech vhodných pro pořádání ŠVP	str.83
Graf č. 9: Nejčastější cílové kraje pro LDT dětí Ústeckého kraje	str.83
Graf 10: Nejčastější způsob dopravy na LDT	str.84
Graf 11: Typ ubytování na LDT	str.85

Seznam obrázků

Obrázek 1: Ústecký kraj	str.35
Obrázek 2: Trubní přeložka řeky Bíliny na Ervěnickém koridoru	str.37
Obrázek 2: Hodnocení úrovně životního prostředí ČR (1990)	str.42
Obrázek 3: Objekt ŠVP Kout na Šumavě	str.66
Obrázek 4: Objekt ŠVP Kouty nad Desnou	str.67

Seznam příloh

Graf 1: Účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti (ZŠ Chomutov)

Graf 2: Účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti (ZŠ Jirkov)

Graf 3: Účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti (ZŠ Údlice)

Graf 4: Četnost výjezdu do ŠVP – rodiče vs. děti

Graf 5: Četnost výjezdu na LVK – rodiče vs. děti

Graf 6: Četnost výjezdu na LDT – rodiče vs. děti

Graf 7: Doba trvání ŠVP

Graf 8: Doba trvání LVK

Graf 9: Doba trvání LDT

Graf 10: Vzdálenost objektu ŠVP od místa bydliště

Graf 11: Vzdálenost objektu LVK od místa bydliště

Graf 12: Vzdálenost objektu LDT od místa bydliště

Graf 13: Podíl účasti vesnických škol

Graf 14: Podíl účasti městských škol

Graf 15: Četnost konání ŠVP dle odpovědí ředitelů

Graf 16: Četnost konání LVK dle odpovědí ředitelů

Graf 17: Četnost konání LDT dle odpovědí ředitelů

Graf 18: Délka trvání ŠVP dle odpovědí ředitelů

Graf 19: Délka trvání LVK dle odpovědí ředitelů

Graf 20: Délka trvání LDT dle odpovědí ředitelů

Graf 21: Vzdálenost ŠVP dle odpovědí ředitelů

Graf 22: Vzdálenost LVK dle odpovědí ředitelů

Graf 23: Vzdálenost LDT dle odpovědí ředitelů

Tabulka 1: Situace rodičů dětí neúčastících se CR

Dotazník 1: Dotazník pro generaci dětí a jejich rodičů

Dotazník 2: Dotazník určený pro školy

1 Úvod

Cestovní ruch je mladá disciplína. Již v renesanci probíhaly první cesty za poznáním, později za kulturou a lázeňstvím, toto bylo ale ve své době výsadou pouze bohatých vrstev. Novodobý rozvoj nastal až ve druhé polovině 19. století, kdy se rozvíjel zejména lázeňsko-léčebný cestovní ruch. Ve 20. století, kdy se rozmohl organizovaný cestovní ruch. (Attl, Nejdrl 2004)

Rozvoj cestovního ruchu souvisel i s rozvojem dopravy, nejprve železniční, po 2. světové válce letecké. Docházelo k masovosti, cestovního ruchu se účastnili i lidé z méně majetných vrstev. Rozvíjely se také nové formy cestovního ruchu, po rozpadu kolonií se začalo jezdit do nových destinací. Velký vliv na rozvoj cestovního ruchu mělo také politické dění, rozdělení světa na kapitalistický a socialistický blok, mezi nimiž byla omezená migrace. (Attl, Nejdrl 2004, Čertík 2000).

V poslední době se rozvíjí formy jako ekoturistika, agroturistika, venkovská turistika, sociální turistika, turistika seniorů a je dáván důraz na trvale udržitelný rozvoj. Cestovní ruch ve světě dosahuje stále většího významu a druhotně ovlivňuje řadu dalších odvětví (tzv. multiplikační efekt). (Čertík 2000).

„Turistický průmysl se v nejbližší době stane nejvýznamnějším odvětvím světové ekonomiky. Podle údajů Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO) příjmy z cestovního ruchu v roce 1999 činily 453 miliard amerických dolarů. Dle odhadů mají být příjmy v roce 2010 1,5 miliard amerických dolarů a v roce 2020 by měly dosáhnout dokonce 2 miliard.“ (Čertík, s. 5, 2000).

Dle Ročenky cestovního ruchu, ubytování a pohostinství byly v roce 2004 příjmy z mezinárodního cestovního ruchu 623 miliard amerických dolarů, příjmy cestovního ruchu v České republice v tomto roce činily 4 169 000 amerických dolarů. Cestovní ruch v České republice v roce 2004 zaměstnával 2,6 % ekonomicky aktivních obyvatel. *„Pro Českou republiku přes veškeré současné problémy a úskalí ekonomického vývoje bude turismus významným prvkem růstu. Její geografická poloha, krajinný potenciál, bohatství památek, jakož i rozsah dalších turistických atraktivit opravňují k takovému tvrzení. Pouze však za předpokladu, že služby cestovního ruchu u nás budou mít potřebný rozměr nejen kvantitativní, ale i kvalitativní.“ (Čertík, s. 5, 2000).*

Cestovní ruch má různé druhy a formy. Mezi druhy náleží vázaný cestovní ruch a jednou z forem cestovního ruchu je dětský cestovní ruch. Zaměřuji se na vázaný cestovní ruch dětí, který existoval v mnoha podobách od počátku 20. století a některé stále přetrvávají, či se rozvíjejí dodnes. Touto prací bych chtěla alespoň částečně přispět k dalšímu rozvoji geografie cestovního ruchu při zpracování zcela nového tématu „Vázaný cestovní ruch dětské populace v Ústeckém kraji“. Výběr tématu ovlivnila má zkušenost s cestovním ruchem, když jsem jezdila jako oddílová vedoucí na letní dětské tábory. Ústecký kraj, ve kterém žiji, je vhodným regionem pro výzkum práce na toto téma, protože právě zde, v oblastech silně postižených zhoršeným životním prostředím, koncem 60. let začaly děti z pánevních oblastí vyjíždět do škol v přírodě mimo území kraje za čerstvým vzduchem. Později se z těchto oblastí také začaly uskutečňovat ozdravné dětské pobyty. Proto je zde možno zkoumat široké spektrum dětských zájezdů.

1.1 Cíle práce

Pro svou diplomovou práci jsem si stanovila několik cílů s dílčími podcíli:

1) vytyčení pojmu vázaného cestovního ruchu (VCR) dětí

- nastínění historie vázaného cestovního ruchu dětí
- analýza organizací pořádající zájezdy vázaného cestovního ruchu dětí v minulosti i současnosti

2) srovnání situace ve vázaném cestovním ruchu dětí před rokem 1989 se situací v dnešní době

- porovnání účasti na zájezdech před rokem 1989 a v současné době
- pokud nastalo oproti situaci před rokem 1989 snížení účasti, analýza důvodu neúčasti na zájezdu
- porovnání vzdálenosti místa uskutečněného zájezdu od místa bydliště před rokem 1989 a v současné době
- porovnání četností uskutečněných zájezdů generace dnešní dětí oproti generaci dětí žijící v 80. letech
- porovnání délky pobytu na jednotlivých zájezdech před rokem 1989 a v současnosti

3) zmapování rekreačních objektů a nabídek pro vázaný cestovní ruch dětí

- rozmístění objektů určených pro vázaný cestovní ruch dětí v Ústeckém kraji
 - porovnání tohoto rozmístění s ostatními kraji
 - typologie zařízení v celé ČR (cena, kapacita, vybavení, lokalita, možnosti rekreace)
- 4) ověření provázanosti cestovního ruchu v Ústeckém kraji s životním prostředím
- prokázání změny chování dětí ve vázaném cestovním ruchu vlivem zlepšujícího se stavu životního prostředí v Ústeckém kraji

1.2 Hypotézy

Většina hypotéz/tvrzení pro mou práci souvisí s jejími cíli a vychází z nich.

1) Vlivem zhoršeného životního prostředí (ŽP) byla před rokem 1989 tendence cestovat mimo území Ústeckého kraje. Účastníci CR trvale žijící v Ústeckém kraji v současné době více využívají region dětským vázaným cestovním ruchem vlivem postupně se zlepšující situace ŽP.

2) V porovnání se situací před rokem 1989 došlo ke snížení frekvence a délky pobytu i vzdálenosti pobytového místa od trvalého bydliště.

3) Překážkou pro účast na zájezdech je z největší části nedostatek finančních prostředků rodičů dětí.

4) Míra urbanizace ovlivňuje frekvenci pobytu dětí na zájezdech VCR.

5) Rozmístění rekreačních objektů určených vázanému cestovnímu ruchu dětí je v porovnání s ostatními kraji v menší koncentraci.

2 Literatura a základní terminologie

2.1 Základní terminologie cestovního ruchu

2.1.1 Definice cestovního ruchu

Touha po vzdělání, po poznání, potřeba navázání kontaktů, výměna informací a také regenerace duševních i fyzických sil jsou spolu s předpoklady hlavními příčinami pro vznik cestovního ruchu. Každá z těchto příčin měla různý význam v různých obdobích historie.

Definice cestovního ruchu není jednoznačná. Všeobecná definice, kterou uznávají mnozí vědci v dnešní době je definice UNWTO, podle níž je cestovní ruch: *„činnost lidí, spočívající v cestování a pobytu v místech mimo místo jejich obvyklého pobytu po dobu kratší jednoho uceleného roku za účelem využití volného času, obchodu a za jinými účely.“* (Čertík 2001, s.15, Čech 1998, s.14).

Cestovní ruch (CR) zaznamenal největší rozvoj po druhé světové válce, od té doby se definice cestovního ruchu vyvíjí a také různí. Proto zde uvádím několik definic/náborů různých autorů. Např. V. S. Preobraženskij definuje cestovní ruch jako *„složitý socioekonomický jev, který není možno jednoznačně určit“*, vyjadřuje tyto pojmy: druh migrace obyvatel, odvětví ekonomiky, způsob trávení volného času mimo místo trvalého bydliště. Cestovní ruch je tedy zkoumán souborem věd (demografie, geografie obyvatelstva, právní vědy, ekonomika, ekonomická geografie, sociologie a v neposlední řadě geografie cestovního ruchu). Kaspar popisuje cestovní ruch jako *„komplex jevů a vztahů vznikajících při cestách a pobytu osob mimo jejich stálé bydliště a pracoviště“* (in Mariot 1983, s.10). Tato definice byla akceptována mnoha autory jako všeobecná definice. Jejím nedostatkem však je, že ztotožňuje účastníky dopravy s účastníky cestovního ruchu.

Mezinárodní sdružení vědeckých expertů cestovního ruchu (AIEST) popisuje CR jako *„soubor všech jevů a vztahů, které vyplývají z cestování a pohybu osob (hostů) mimo trvalé bydliště a pracoviště a není motivováno usazením nebo trvale výdělečnou činností“*. Kopša chápe cestovní ruch jako *„cestování a dočasný pobyt ve volném čase,*

mimo místo obvyklého bydliště, za účelem rekreace, rozvoje poznání a mezilidských vztahů“ (in Wokoun 1987, s. 13).

Wokoun (1987) nahlíží na CR podobně jako Preobrazenskij, když říká, že pro cestovní ruch neexistuje všeobecně platná definice, protože je to složitý, avšak ve své podstatě dynamický jev. Pro komplexní zkoumání je nezbytný interdisciplinární přístup, např. ekonomiky, sociologie, medicíny, psychologie, pedagogiky, urbanismu, územního plánování a také geografie.

Petrů říká: *„Cestovní ruch lze definovat jako dočasnou změnu místa pobytu, tj. cestování a přebývání mimo místo trvalého bydliště, zpravidla ve volném čase, a to za účelem rekreace, rozvoje poznání a spojení mezi lidmi“ (Petrů 1999, s.26).* Hrala pokládá CR za specifickou formu mechanického pohybu, jejíž rozsah a intenzita roste. Dlouhodobé či krátkodobé pobyty obyvatel se v různých formách soustřeďují do významných středisek, oblastí, zemí (Hrala 1997)

Čech ve svém díle Malá encyklopedie cestovního ruchu (1998) se snaží shrnout a vysvětlit všechny důležité termíny v CR. Geografii cestovního ruchu definoval jako *„část hospodářského zeměpisu, zabývající se vlivem CR a jeho postavením v ekonomickém vývoji území, v tomto rámci se zabývá studiem činitelů, zákonitostí a faktickým rozmístěním cestovního ruchu v jednotlivých oblastech.“ (Čech 1998, s.22).*

Ve výkladovém slovníku cestovního ruchu Páskové a Zelenky najdeme tuto definici cestovního ruchu: *„Komplexní společenský jev jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně - správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity.“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 45)*

2.1.2 Formy a druhy cestovního ruchu

Jelikož tématem mé diplomové práce je vázaný cestovní ruch dětí, budu při popisu druhů a forem CR věnovat zvýšenou pozornost vázanému cestovnímu ruchu a cestovnímu ruchu dětí a mládeže.

Geografické studie zabývající se vázaným cestovním ruchem v Česku dosud chybí. Po roce 1989 zde došlo k výrazně radikálním změnám, především co se týče

vlastnických vztahů a funkčního využití objektů, což není podchyceno ani v odborné literatuře, ale ani v datech Českého úřadu statistického nebo u samotných odborových svazů (dříve dominujících organizátorů VCR). (Voborníková 2005)

Druhy CR určuje několik kritérií, např. místo realizace, délka trvání a výběr účastníků.

Členění druhů CR:

1. dle místa realizace – domácí, zahraniční, národní, vnitrostátní
2. dle vztahu k platební bilanci státu – příjezdový, tranzitní, výjezdový
3. dle délky trvání – krátkodobý, dlouhodobý
4. dle způsobu zabezpečení průběhu CR – organizovaný, neorganizovaný
5. dle způsobu účasti – volný, vázaný

Volný CR je takový druh cestovního ruchu, při kterém není účast návštěvníka podmíněna žádnými podmínkami, přičemž si účastník hradí vše plně sám.

Odlišný je **cestovní ruch vázaný (VCR)**, v němž je účast podmíněna splněním určitých podmínek – členství v určité organizaci, zaměstnání, doporučení lékaře, zdravotní pojištění, trvalé bydliště v určité lokalitě. Úhrada účastníka je plně, nebo částečně hrazena z jiných prostředků – fondů organizace, kulturních a sociálních fondů, z nemocenského pojištění. Účastníci vázaného CR cestují zpravidla společným dopravním prostředkem, ve skupinách, mají předem stanovené cíle, období a délku pobytu.

Největšího rozvoje dosáhl vázaný cestovní ruch po druhé světové válce. Vázaný cestovní ruch spolu s druhým bydlením byl v totalitní socialistické éře nejrozvinutějším typem cestovního ruchu. V rámci rekreační péče o pracující a školní mládež se začaly do VCR zapojovat i společenské organizace (Ústřední rada odborů, Ústřední výbor československého svazu mládeže, Balnea-lázně atd.). Se zvyšující se podporou státu v 60. letech došlo ve VCR k prudkému nárůstu účastníků. Později byl koncipován vládní výbor pro cestovní ruch. VCR spadal do resortu zdravotnictví i jiných společenských organizací. V době socialismu byly rozšířeny hlavně podnikové rekreace, rekreace revolučního odborového hnutí (ROH) a lázeňský CR. Další složkou VCR byly i dětské tábory (organizované hlavně pionýrskou organizací či organizované pod patronací podniků a jiných organizací), rekreace dětí z oblastí se znečištěným prostředím (školy v přírodě), sportovní soustředění. Po roce 1990 nastaly ve VCR organizační změny, majetkové a vlastnické přesuny. V dnešní době je převažujícím druhem vázaného cestovního ruchu lázeňský CR, jež po roce 1989 přešel ke komerčním

formám CR. Podniková rekreace je: „*Druh CR organizovaný podnikem a financovaný (spolufinancovaný) z fondů podniku nebo vedení. V ČR je typické spolufinancování z FKSP*“ (Pásková, Zelenka 2002, s. 216). Sociální cestovní ruch je nekomerční formou CR, je pořádán pro sociálně handicapované osoby (staří lidé, nízké příjmy, tělesné nebo duševní postižení apod.). Dále rekreace dětí z oblastí se znečištěným ovzduším. Součástí vázaného cestovního ruchu může tvořit i sponzorovaný CR, kdy podstatnou část ceny hradí sponzor, např. pro sportovní kluby atd. (Hesková 2002, Pásková, Zelenka 2002, Vágner a Voborníková 2006, Voborníková 2005, Wokoun 1987)

Formy CR lze rozlišit podle různých aktivit CR. Tyto formy, při jejichž rozlišení je vždy zdůrazněn určitý prvek (např. záliby účastníka, motiv účastníka, věk účastníka, způsob dopravy apod.), vycházejí ze zaměření se na uspokojení určitých konkrétních potřeb. Formy mají specifické požadavky na zabezpečení služeb – jejich rozsah a kvalitu.

Členění forem CR:

- 1.rekreační forma CR – např.: sportovní činnost, návštěva lesů, koupání, chalupaření, zahrádkaření
- 2.kulturně-poznávací forma CR – např.: návštěva historických objektů a kulturních akcí
- 3.lázeňsko-léčebná forma CR
- 4.sportovně-rekreační forma CR – např.: vodní sporty, cykloturistika, lyžování, pěší turistika apod.
- 5.forma CR spojená s profesními motivy – např.: kongresová turistika
- 6.venkovská turistika – např.: agroturistika, ekoturistika
- 7.seniorská forma CR
- 8.dětská a mládežnická forma CR
- 9.další formy CR – např.: mototuristika, náboženská turistika, lovecká turistika, nákupní turistika apod.

Typologie CR upravena dle: Čertík (2000), Mirvald (1996), Pásková, Zelenka (2002)

Dětská a mládežnická forma cestovního ruchu

Díky dynamicky a rychle rostoucímu trhu a své zvláštnosti má v CR specifické postavení „Cestovní ruch dětí a mládeže“. Mladí lidé tvoří perspektivní skupinu, proto lze předpokládat, že v dospělosti se budou opět vracet do již navštívených destinací.

V období socialismu byly hojně organizovány dětské pionýrské tábory a masové akce pro mládež. Turistika dětí a mládeže byla organizována v ČSSR jedinou cestovní kanceláří, a to Cestovní kanceláří pro mládež (CKM), která dnes již oficiálně neexistuje. Dětská turistika byla dále organizována odborovými svazy ROH, Sdružením rodičů a přátel školy, svazem socialistické mládeže. Před rokem 1989 byl nejvíce rozvinut CR domácí, výjezdový jen do socialistických zemí. Nejčastější formy masových akcí pro mladé tvořily tábory, putovní tábory, školy v přírodě a různé další organizované zájezdy (např. lyžařské).

Po roce 1989 došlo k rozvoji turistiky dětí a mládeže i cestovní kanceláří (CK), které se na ni specializují např. GTS International, dále se využívají možnosti nabízené mladým lidem mezinárodní organizací CR. Změnila se cílová teritoria a zvýšil se podíl organizované i neorganizované individuální turistiky, což znamená, že se zároveň snížil podíl VCR.

V současnosti je ustáleno tzv. Třísegmentové rozčlenění mladých lidí:

- **děti pod 10 let** – kontrolovány rodiči, kteří za ně rozhodují a platí
- **děti a mládež 10-20 let = tkz. „teens“** – částečně samy rozhodují, úhradu platí rodiče
- **mladí lidé 20-30 let = tkz. „twens“** – vlastní rozhodování, částečně finančně nezávislí

V praxi je toto členění různorodé. Děti do dvou let jsou často označovány jako „infanti“. Hesková (2006) ve svém díle „Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy“ vytyčuje dětskou kategorii z hlediska CR do 15 let a kategorii mládeže 15–26 let.

Tzv. dětské ceny se týkají většinou věkové kategorii 3–16 let. Kategorie mládeže bývá vymezována do věku 26 let, jsou jí poskytovány různé slevy a výhodné služby, doprava, ubytování, stravovací zařízení, kulturní a společenská zařízení apod.

Typickou formou, kterou preferuje skupina mládeže, je nezávislá a individuální turistika. Charakteristická je větší preference služeb pro jednotlivce než skupinové zájezdy, využívání slev na služby – uspokojí se s nízkým standardem služeb, preference bohatých programů a animace služeb, potřeba kontaktu a zábavy mezi lidmi, moderní distribuční cesty (internet, média).

Při výběru aktivit pro mládež se musí brát zřetel na jejich potřeby:

- poznání (snaha cestovat neorganizovaně, individuálně)

- nové cesty (chce se generačně odlišit)
- koníčky (kurzy hudební, sportovní, jazykové, počítačové, pro mladé vědce, turistické)
- prožitky (aktivní prožívání)
- touha po setkáních a nových vztazích
- volnost rozhodování
- výkon (snaha prověřovat a poměřovat)

Mladí lidé mají v průběhu roku více času než dospělí, a tak dochází k zaplňování ubytovacích a jiných kapacit mimo letní a zimní sezónu. Tím je účastníkům nabízena atraktivní cena zájezdů.

Ve světě existuje mnoho organizací zaměřujících se na turistiku mladých, které poskytují cenově výhodné služby a sdružují poskytovatele těchto služeb a cestovní kanceláře. Např.:

FYITO – Mezinárodní federace mládežnických cestovních organizací

BITEJ – Mezinárodní úřad pro CR a výměny mládeže

IYHF – Mezinárodní hotelová federace

SATA – Sdružení pro letecký CR studentů

WYSTC – Světová konfederace CR studentů a mládeže

YMCA a YWCA – Organizace sdružující křesťansky orientovanou mládež

ISTC (International Student Travel Conference) – Mezinárodní konference CR studentů. Zajišťuje dopravní ceniny a průkazky na slevu (ISIC, ITIC, IYTC – pro všechny mladé do 26 let, EURO-26 – pro mladé do 26 let, platná v Evropě, Interrail, Eurotrain – slevy na železnici pro lidi do 26 let). Vydávání průkazů je pod záštitou UNESCO a EU. Slevové karty jsou určeny studentům, mladým lidem i učitelům. Umožňují slevy v oblasti kultury spojené s cestováním a využitím volného času.

Slevy poskytují také CK. Např. děti do 2 let, buď platí minimum, nebo využívají služeb zdarma. Dětské ceny placené v CK jsou nejčastěji poskytovány dětem od 6 do 12 let. V rámci CK existují také zvýhodněné ceny pro rodiny s dětmi, individuální nebo skupinové slevy pro mládež. (Čertík 2000, Francová 2003, Hesková 2006, Holec 1989)

2.1.3 Rajonizace

Předmětem rajonizace je zmapování hlavních předpokladů jednotlivých oblastí naší republiky pro cestovní ruch. Výsledkem rajonizace se stal územně-plánovací dokument,

který se zabýval řešením rozvoje CR a rekreace na území bývalého Československa. Dokument obsahuje rozbor celého území bývalého Československa na základě zhodnocení přírodních podmínek, dopravní dostupnosti, materiálně-technické základny, negativních jevů apod.

První rajonizace cestovního ruchu v ČSSR byla vypracována v roce 1962, vyšla ovšem až v roce 1968. vlivem ekonomických a sociálních změn byla v roce 1981 aktualizována a vznikla nová „Rajonizace cestovního ruchu v ČSR“ (Dohnal 1985). Stala se základním dokumentem pro plánování a řízení CR v socialistickém Československu. Území ČSSR bylo rozděleno celkem na 67 oblastí, z toho 47 se nacházelo na území Česka. Jednotlivé oblasti byly rozděleny na území s převahou vlastností pro CR a rekreaci *nevhodných* a na území s převahou přírodních a ostatních podmínek *vhodných* pro CR a rekreaci na základě hodnocení následujících pěti skupin podmínek:

- a) přírodní podmínky
- b) podmínky vytvořené lidskou činností
- c) vybavenost zařízení umožňující provoz a využití hodnot, které CR vyvolávají
- d) vztahy dopravy k CR, tedy dopravní zařízení
- e) negativní vlivy, tj. vlivy, které snižují hodnotu území pro CR nebo dokonce vylučují využití území cestovním ruchem

Území vhodná pro CR a rekreaci byla podle převážně stejných vlastností vymezena a označena jako *oblasti cestovního ruchu*, čímž se rozumí územní celek převážně stejných přírodních podmínek, vlastností a předpokladů pro rozvoj CR a rekreace. Každá oblast musí splňovat tři základní podmínky:

- a) výhodné přírodní a uměle vytvořené podmínky
- b) vybavenost kapacitami
- c) dopravní dostupnost včetně pohybu uvnitř oblasti

Jednotlivé oblasti lze klasifikovat dle následujících kritérií:

1) *Členění oblastí podle jejich významu a kvality*

- a) Oblasti mimořádného léčebného významu
- b) Oblasti letní a zimní rekreace
- c) Oblasti určené k různým sportům
- d) Oblasti určené k lovu a rybolovu

2) *Členění oblastí podle vybavenosti*

- a) Oblasti první kategorie – tyto oblasti mají nejkvalitnější podmínky pro rozvoj CR, např. Krkonoše, západočeské lázně, Jeseníky, Beskydy
- b) Oblasti druhé kategorie – s kvalitními předpoklady pro rozvoj cestování, např. Českomoravská vrchovina, Moravský kras, Orlické hory, Posázaví
- c) Oblasti třetí kategorie – tyto oblasti disponují kvalitními a celkem vhodnými předpoklady, ale existují zde omezené možnosti jejich využití, např. Podkrkonoší, Slovácko
- d) Oblasti čtvrté kategorie – mají zejména krajský a místní význam, např. Krušnohoří, Pálava

Oblasti CR dělíme na menší územní celky – *podoblasti*, jimiž rozumíme organické územní celky, mající všechny hlavní znaky oblasti, ale navíc mající specifické vlastnosti, které je odlišují od ostatního území. Ze 103 oblastí v bývalém Československu bylo 37 vyčleněno na území Česka.

Při realizaci CR a rekreace na konkrétním území má nezastupitelnou úlohu sídlo/sídelní soustava, dělíme je na městská střediska (kulturně-historická, administrativně-správní, obchodně-průmyslová) a lázeňská místa (termální, klimatická). (Čertík 2000, Francová 2003, Trnková 1993)

Vlivem iniciativy Ministerstva pro místní rozvoj a výsledků tříletého zkoumání řešitelů výzkumného grantu s názvem „Návrh nové rajonizace cestovního ruchu České republiky“ vznikl „Atlas cestovního ruchu České republiky“ (Vystoupil 2006). Je to nejnovější publikace zahrnující hodnocení potenciálu cestovního ruchu v atlasovém zpracování.

2.1.4 Předpoklady cestovního ruchu

Tradiční klasifikaci předpokladů CR je dělení na selektivní faktory, lokalizační podmínky a realizační podmínky. K tomuto dělení se přiklání mnoho autorů např. Mariot (1983), Hrala (1997) a Mirvald (1996).

Členění předpokladů CR:

1. Selektivní faktory vyjadřují způsobilost společnosti k účasti na cestovním ruchu. Předpoklady společnosti pro tuto činnost předurčuje ekonomická i kulturní úroveň a také daná politická situace. Rozdíly v aktivní účasti obyvatel na CR vyvolává

úroveň urbanizace, demografické změny, sociologické a ekologické předpoklady a politická situace v kontextu se světem. Selektivní faktory můžeme dále dělit na:

- a) selektivní faktory objektivní – politický systém, politická situace, státní hranice
 - životní úroveň obyvatel, životní styl
 - životní prostředí
- b) selektivní faktory subjektivní – reklama a propagace

2. Lokalizační faktory vyjadřují schopnost krajiny poskytovat hodnoty vhodné pro jednotlivé formy cestovního ruchu. Všechny přírodní složky působí v daném rekreačním prostoru ve vzájemné interakci. Z prostorového hlediska se sleduje rekreační prostředí ve střediscích cestovního ruchu a ve velkých městech. Lokalizační faktory můžeme dělit na:

- a) přírodní podmínky a atraktivita – klimatické poměry, hydrologické poměry, reliéf a morfologické poměry, rostlinstvo a živočišstvo
- b) společenské podmínky a atraktivita – kulturní a historické památky
 - kulturní zařízení a jiné objekty (skanzeny, muzea, galerie atd.)
 - sportovní a zábavní zařízení a akce

3. Realizační podmínky zabezpečují účast na cestovním ruchu v rekreačních prostorech, které mají vhodné lokalizační předpoklady. Význam těchto předpokladů je rovnocenný předpokladům selektivním a lokalizačním. Dělíme je na:

- a) dopravní předpoklady – silnice, železnice, lanovky, vleky, vodní a letecké trasy
- b) předpoklady materiálně technické základny
 - ubytovací a stravovací zařízení
 - speciální zařízení (cestovní kanceláře, informační centra, směnárny, hraniční přechody)

Čertík (2000) ve své knize Cestovní ruch, vývoj, organizace a řízení“ používá odlišnou klasifikaci předpokladů cestovního ruchu. Předpoklady dělí na **přírodní, kulturně historické, sociálně-ekonomické, materiálně-technické, politické, ekologické, personální, administrativní, demografické.**

2.1.5 Rekreace

Rekreací se rozumějí všechny druhy činností nebo odpočinku, které přinášejí fyziologické zotavení a psychologické uvolnění odehrávající se v prostředí, které je umožňuje. Představují tak protiváhu negativních vlivů nepříznivého prostředí.

Rekreační aktivity mají široký rozsah od různých zájmových pracovních činností (kutilství, chalupaření, zahrádkaření) kulturně-poznávacích činností (návštěva památek, galerií, muzeí, ale i naučných stezek), které mají značný význam pro úroveň vzdělanosti obyvatel, až po různé pobyty v přírodním prostředí (v lese, parku, na venkově).

Pro rekreační aktivity není nutné opouštět místo trvalého pobytu. Uskutečňuje-li se rekreace mimo místo trvalého bydliště, stává se součástí cestovního ruchu. (Wokoun 1987)

2.1.6 Doprava

„Vztah mezi CR a dopravou je vzájemně podmiňující, což znamená, že rozvoj nových forem a druhů CR vyvolává zároveň i nové požadavky na rozvoj nových forem dopravy, na kvalitu a přepravní kapacitu a také na rozvoj a rekonstrukci dopravní sítě.“ (Čertík 2000, s.117)

Dopravu je nutno považovat za komplexní provázaný dopravní systém jejich jednotlivých složek, tj. motorové (osobní, nákladní), kolejové (osobní, nákladní), letecké, vodní, pěší, cyklistické, lyžařské i dopravy v klidu (odstavení, parkování), které se v každé jednotlivé oblasti projevují jinou měrou (váhou) důležitosti a priority. Podmínkou pro uskutečnění všech přepravních vztahů v určitém území je komplexní provázanost jmenovaných systémů, jejich hierarchie a vymezení v závislosti na druhu a časoprostorových podmínkách.

Specifické požadavky na dopravní systém a způsob přepravy jsou kladeny v městských aglomeracích s hustou sídelní strukturou, jiné v oblastech s průmyslovou koncentrací (těžební oblasti severočeské hnědouhelné pánve, Ostravsko atd.), jiné také v oblastech s převážně rekreačním využitím (Krkonoše, Šumava atd.). S prudkým rozvojem individuálního motorismu dochází k výraznému nepoměru mezi požadavky dopravy a reálnými možnostmi danými stávajícím potenciálem území či sídla a jejich dopravně technickým vybavením. Druhotným jevem jsou negativní vlivy automobilové

dopravy jako hluk, exhalace, vibrace, nehodovost, které nekompromisně ohrožují zdraví člověka a zároveň mají vliv na trvalé devastace krajinných, přírodních i historických hodnot. (Trnková 1993)

Po roce 1989 docházelo a stále dochází k obnovování mezinárodních dopravních koridorů z Česka, hlavně směrem do západních zemí. Vznikaly nové hraniční přechody pro motorovou, kolejovou i nemotorovou dopravu, která umožňuje přepravní vztahy nadregionálního charakteru i lokální vztahy vyplývající ze snahy o stabilizaci sídelní struktury příhraničních oblastí, nebo vzájemné zpřístupnění atraktivních oblastí sportu a rekreace. (Trnková 1993)

Jednotlivé druhy dopravy mají různý význam. Letecká doprava dominuje na dlouhých a středních vzdálenostech. Silniční doprava naopak dominuje na kratších vzdálenostech, v domácí i v mezinárodní turistice. V minulosti měla velký význam železniční doprava, naopak v současnosti frekvence jejího vyžití pozbyla na významu. Ale dle předpokladů bude opět její vliv v budoucnu stoupat, hlavně díky rozvoji nových technologií (rychlovlaky). (Čertík 2000)

„Dopravní prostředky = prostředky použité účastníkem cestovního ruchu. Používají se k dopravě z místa jeho obvyklého trvalého pobytu do návštěvních míst.“
(Pásková 2002, s. 67)

Dopravu lze členit dle několika hledisek:

- dle použitého dopravního prostředku (letecká, železniční, silniční, vodní, pěší, v klidu a ostatní)
- dle teritoria (vnitrostátní a mezinárodní)
- dle periodicity přepravních služeb (pravidelné a nepravidelné)
- dle sezónnosti (celoroční, sezónní)
- dle počtu účastníků (individuální, hromadná)
- dle velikosti dopravního prostředku
- dle pohonu dopravního prostředku

(Čertík 2000, Pásková, Zelenka 2002)

2.1.7 Životní prostředí

Jednotná definice životního prostředí v literárních zdrojích či oficiálních dokumentech zatím neexistuje. Definice Unesco říká, že *„životní prostředí je ta část světa, která člověka obklopuje, již se přizpůsobuje a kterou transformuje“*. (in Potůček 2002,

s. 253). Do životního prostředí se řadí složky přírodní krajiny a společnost a její materiální výsledky a procesy, které se navzájem ovlivňují (Červinka). Tvrzení, k němuž se přiklání řada odborníků, bylo uvedeno na konferenci o životním prostředí v Tbilisi (1979): „*Životní prostředí představuje souhrn umělých a sociálních složek materiálního světa, které jsou nebo mohou být ve vzájemné interakci se člověkem*“ (Trnková 1993, s. 71). Dle této definice je životní prostředí chápáno jako vyvíjející se celek skládající se z řady subjektů a složek, podle nichž lze životní prostředí různě členit.

Nejčastěji používaná členění:

- podle činností člověka – pracovní, obytné a rekreační prostředí
- podle původu složek – přírodní prostředí, ovzduší, půda, voda, flóra, fauna, nerostné suroviny a geofaktory, umělé prostředí, kulturně-historické památky, stavby, budovy, ostatní výrobky, odpady

(Trnková 1993)

2.2 Diskuse literatury

2.2.1 Literatura k cestovnímu ruchu

Publikací, která se zabývá cestovním ruchem jako objektem geografických výzkumů, a také předmětem studia geografie cestovního ruchu, je např. dílo Mariota „Geografia cestovního ruchu“ z roku 1983. První část knihy je teoretická, je v ní uvedeno několik definic vědy geografie cestovního ruchu. Druhá část knihy je zaměřena na studium cestovního ruchu z regionálního hlediska v celé bývalé ČSSR.

Mezi další díla českých autorů knih o cestovním ruchu můžeme zahrnout publikaci autora Vystoupila a Wokouna (1987) „Geografie cestovního ruchu a rekreace“, v níž se autoři zabývali problematikou a základní terminologií cestovního ruchu. Uvádějí několik definic cestovního ruchu i od jiných autorů a hledají mezi nimi tu, která by nejlépe vystihla podstatu pojmu cestovní ruch.

Starší publikace „Konceptia a tvorba rekreácie obyvateľov miest“ (1989) zahrnuje práce více autorů zabývajících se CR. Kniha obsahuje mnoho článků na různorodá témata z oblasti cestovního ruchu. Pro účely této diplomové práce byl důležitý článek „Specifické nároky mládeže na rekreaci“ od autora Holce (1989).

V roce 2001 vyšla publikace „Geografie cestovního ruchu“ (Kopačka, Šíp, Štěpánek), ta se kromě teoretické problematiky zabývá také regionálním rozložením cestovního ruchu v rámci jednotlivých světadílů a v regionech České republiky. Autoři se věnují studiu jednotlivých složek a potenciálů CR. Podobně koncipované jsou i knihy „Geografie cestovního ruchu“ od Hraly (1997) a „Geografie cestovního ruchu“ od Mirvalda (1996). Převážná část těchto dvou knih, oproti knize od Kopačky, Šípa a Štěpánka, se věnuje geografii CR ve světě, kdežto geografii CR v Česku je věnována jen krátká kapitola.

Učebnice „Cestovní ruch“ autorů Jakubíková, Ježek, Pavlák (1995) podobně jako učebnice „Základy ekonomiky cestovního ruchu“ od Petřů (1999) mají ekonomické zaměření, zabývají se činiteli ovlivňujícími cestovní ruch, klasifikací cestovního ruchu a službami využívanými v cestovním ruchu. Podobného zaměření je i publikace „Turismus I.“ (Attl, Njendl 2004), v níž mimo jmenované najdeme kapitolu historie cestovního ruchu.

Učebnice „Cestovní ruch. Vývoj organizace řízení“ od Čertíka (2001) je vhodná jako orientační materiál pro studenty CR i pracující v cestovním ruchu, protože seznamuje čtenáře s cestovním ruchem jako průřezovým hospodářským odvětvím. Tato publikace, která vyšla jako učebnice Vysoké školy hotelové, poslouží i jako přínosný materiál pro geography zabývající se cestovním ruchem, zejména její úvodní část: Struktura, význam, vývoj a systém řízení CR. Z dalších kapitol je možno poukázat na dopravu v CR, lázeňství, kongresovou turistiku a specifické formy turismu, kde se autor také věnuje turistice dětí a mládeže.

Publikace „Cestovní ruch“ (Francová 2003) je přehledem nejpodstatnějších informací o teorii a praxi v cestovním ruchu. Mimo jiné základní termíny z CR jsou zde podrobně vysvětleny formy CR, v nichž se autorka zaměřuje také na turistiku dětí a mládeže. Dále je kladen důraz na význam a strukturu organizace a řízení CR, je zde uveden přehled jednotlivých služeb CR a informace o dalších záležitostech spojených s cestováním a turistikou. Jako další publikaci obecného zaměření na CR lze uvést knihu Trnkové (1993) „Území a cestovní ruch“ a „Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy“ autorky Heskové (2006), která ve své věnuje kapitolu CR dětí a mládežnickému CR.

Z encyklopedických děl věnujících se cestovnímu ruchu můžeme poukázat na Čechovu „Malou encyklopedii cestovního ruchu“ (1998), která je méně rozsáhlá než „Výkladový slovník cestovního ruchu“ (Pásková, Zelenka 2002). Obě práce se zabývají

terminologií cestovního ruchu. V dílech jsou uvedeny nejen základní definice cestovního ruchu, jeho druhy a typy, ale také výklad jeho současných marketingových technik s geografickým rozmístěním hlavních turistických destinací a atraktivit.

Jedinou literaturou zabývající se vázaným cestovním ruchem je diplomová práce „Vázaný cestovní ruch – srovnání oblasti Jilemnicko, Příbramsko“ (Voborníková 2005), která se zaměřuje na historii a současnost vázaného cestovního ruchu a na zastoupení tohoto druhu cestovního ruchu ve sledovaných územích. Na práci navazuje odborný článek „Vázaný cestovní ruch v Česku a jeho změny po roce 1989“ (Vágner, Voborníková 2006).

2.2.2 Regionální literatura

Mnou sledované území je Ústecký kraj. Spolu s dalšími třinácti kraji Česka vznikl 1.1.2000. Literatura věnující se konkrétně Ústeckému kraji existuje jen od tohoto data. Zdroje starší literatury věnující se tomuto regionu najdeme v dílech pojednávajících o Severočeském kraji. Severočeský kraj byl starší územní celek, který v sobě zahrnoval Ústecký kraj spolu s krajem Libereckým. Při zkoumání literatury před datem 1.1.2000 tedy bereme v potaz, že musíme vyčlenit pouze Ústecký kraj bez okresů Libereckého kraje.

Autor Němeček (1983) se v Geografii Severočeského kraje věnuje pouze fyzickogeografické části geografie. I když je tato kniha staršího data, fyzická geografie se příliš nemění, proto údaje v ní jsou stále aktuální. Němeček ke klasickým tématům fyzické geografie (geografická poloha, geologický vývoj a stavba, reliéf, podnebí, vodstvo, půdy, rostlinstvo) připojil také vliv lidské činnosti na přírodní poměry. V této, na svou dobu tématicky neobvyklé, kapitole se věnuje vlivům na reliéf, biotu, znečištění ovzduší, vody a půdy. V neposlední řadě se v této kapitole věnuje péči o krajinu a následné rekultivaci krajiny postižené těžbou hnědého uhlí.

Jiří Anděl je autor či spoluautor mnoha knih, věnujících se ústeckému regionu. „Hodnocení stavu a vývoje životního prostředí Severočeského kraje II. Díl“ (1990) synteticky pojednává o prvcích životního prostředí a vztazích mezi nimi, o hodnocení kvality životního prostředí a ekologické regionalizaci. V závěru knihy rozebírá životní prostředí jednotlivých okresů. Můžeme zde nalézt dílčí data, tabulky, schémata a grafy vztahující se k jednotlivým okresům.

V další knize „Geografie Ústeckého kraje“ (2000) Anděl hodnotí nový územní celek a aktualizuje data předcházejících prací. Autor se věnuje jak fyzické, tak i sociální geografii s cílem komplexně popsat region. Naznačuje vývojové trendy a snaží se o komparaci s úrovní ČR. Nemalou část knihy tvoří kapitola „Cestovní ruch“, ve které jsou popsány přírodní zajímavosti, stavební památky, turistické regiony a kde je kladen zvláštní důraz na česko-saské pohraničí.

Na knize „Východní Krušnohoří – geografické hodnocení periferní oblasti“ se opět podílí Anděl spolu s Balejem a Jeřábkem (2004). Posláním této publikace je přiblížit specifika periferní oblasti východního Krušnohoří, což je horská oblast několika okresů Ústeckého kraje (Most, Teplice, Ústí nad Labem a částečně Děčín). Kniha se sice věnuje jen části Ústeckého kraje, ale jsou zde uvedena důležitá fakta, zejména v úvodní části pojednávající o geografické poloze regionu. Kniha popisuje fyzickogeografické i sociogeografické aspekty hodnocené různými postupy, od verbálních po moderní metodické postupy.

Hodnocením ústeckého regionu se zčásti také zabývá kniha Kopačky, Šípa a Štěpánka „Geografie cestovního ruchu“ (2001). V této knize jsou zhodnoceny jednotlivé regiony Česka z hlediska cestovního ruchu a jeho potenciálu. Setkáme se zde se starším dělením územních celků (Severní Čechy). Jednotlivé kapitoly o regionech jsou věnovány poloze a významu, přírodním, kulturně-historickým a společenským předpokladům a potenciálu využití regionu.

2.2.3 Ostatní literatura

Kniha „Životní prostředí České republiky“ (1990) vydaná Ministerstvem životního prostředí se věnuje jak životnímu prostředí (ŽP) celé republiky, tak regionální problematice životního prostředí. Data jsou k dispozici na úrovni okresů. Je zde srovnání jednotlivých regionů. Není zde poskytnut prostor jen pro hodnocení stavu životního prostředí, ale také jsou zde popsány vlivy zhoršeného životního prostředí a sociálně-patologické vlivy, jež má toto zhoršené prostředí na obyvatelstvo v postižených oblastech.

Brožura „Historie českého skautingu slovem i obrazem“ (1990) od Loma a Šebka popisuje historii skautského hnutí od jeho počátku na začátku 20. století až do roku 1989. Popisuje jeho světovou i českou historii.

Encyklopedicky pojatá kniha „Mladí světa“ (1983) od Böhnela, Staňkové a Vozobula shrnuje základní informace o hnutích a organizacích mladých lidí v tuzemsku, i v zahraničí, které existovaly od poloviny 20. století do doby vydání. V knize se objevují různá hesla (Pionýrská organizace, Socialistický svaz mládeže, Československý svaz mládeže, ale i Cestovní kancelář mládeže SSM, BITEJ a ISTC), která mohou ještě v dnešní době být pro čtenáře užitečná z hlediska retrospektivního zkoumání dané problematiky. Samozřejmě se v knize také vyskytuje mnoho dobových zpolitizovaných hesel.

„Pionýrská encyklopedie“ (1978) od Svatoše se věnuje tématu Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže, její struktury a vnitřní organizaci. Pro účely této diplomové práce je užitečné téma „Pionýrský rok“, ve kterém jsou zahrnuty různé akce a pionýrský tábor.

Knihy Dismana (1993) „Jak se vyrábí sociologická znalost“ je učebnicí či návodem pro toho, kdo dělá sociologický výzkum nebo dotazník. Kniha pojednává o tématech obecné metodologické otázky sociologického výzkumu a jeho procedury, zdroje dat pro sociologický výzkum, hypotézy, operacionalizace, kvantifikace, techniky sběru dat, příprava dat ke zpracování a postupy jejich zpracování, závěrečná zpráva ze sociologického výzkumu.

3 Metodika

Metodické postupy, které používám ve své práci, jsou tyto: studium literatury, statistických ročenek a internetových stránek, rozhovor s orgány státní správy a vlastní šetření. Výběr regionu, o kterém píší, nebyl náhodný. Je to region ve kterém od narození žiji, takže ho dobře znám. V tomto regionu, který je postižen zhoršeným životním prostředím, již od konce 60. let začaly děti z pánevních oblastí vyjíždět do škol v přírodě mimo území kraje za čerstvým vzduchem. Později se z těchto oblastí také začaly uskutečňovat ozdravné dětské pobyty. Proto zde mohu sledovat všechny druhy dětského cestovního ruchu.

3.1 Rozbor literatury a dalších zdrojů informací

Ke své práci používám literaturu vztahující k tématice cestovního ruchu, regionální geografii, historii dětských organizací, které se svou činností začlenily do vázaného cestovního ruchu dětí, literaturu o životním prostředí a literaturu metodickou, která mi pomohla při sestavení dotazníkových šetření.

Konkrétní teoretická literatura věnující se vázanému cestovnímu ruchu dětí neexistuje. Jediné zdroje literatury k této tématice jsou obecné knihy či učebnice o cestovním ruchu. Informace o VCR dětí jsou v nich nevyhovující nebo zcela chybí. Informace, které z literatury o cestovním ruchu mohu čerpat, jsou v kapitolách o VCR a o turistice dětí a mládeže (Čertík 2001, Francová 2003, Hesková 2006, Holec 1989).

Literatura regionální neexistuje sice v tak širokém výběru, jak jsem očekávala, ale je přístupná poměrně kvalitní literatura zpracovaná autorem Andělem (1990, 2000, 2004), kterou vydala regionální Univerzita J. E. Purkyněho v Ústí nad Labem. K popisu regionu slouží jako zdroj informací fakta ze statistických ročenek a internetového portálu Ústeckého kraje a Krajského úřadu Ústí nad Labem.

K charakteristice historie dětských organizací, které se svou činností začlenily do vázaného cestovního ruchu dětí, mi pomohly knihy o českém skautingu a českém pionýru, které jsou již staršího data (1989 a 1983). Publikace vydané v aktuálnější časovém horizontu jsem neobjevila. Musela jsem se tedy spokojit se starší literaturou. K analýze historie škol v přírodě jsem použila článek autora Rotha (1989), který popisuje situace před rokem 1989, což je přínosné pro mou práci. Pro zkoumání historie

škol v přírodě jsem použila také rozhovor s ředitelkou chomutovské základní školy, působící v místě od roku 1984.

Dalším zdrojem informací pro mou práci byly statistické ročenky. Používala jsem zejména Ročenku ČSÚ, Ročenku ČSÚ pro Ústecký kraj a Ročenku cestovního ruchu, ubytování a pohostinství. K získání dat mi také sloužily internetové stránky, na nichž jsou některé z ročenek uveřejněny s nejaktuálnějšími daty, např. www.cszo.cz.

Údaje získané z ročenek sloužily k popisu a vymezení Ústeckého kraje a jeho srovnání s ostatními kraji, k vymezení počtu a charakteristiky ubytovacích zařízení, dopravy, poskytovaných služeb, k charakteristice životního prostředí a jiných sledovaných ukazatelů v Ústeckém kraji.

Na internetových stránkách jsem získala informace hlavně pro zkoumání typologií rekreačních objektů sloužících VCR dětí a fakta o jejich rozmístění v regionu Ústeckého kraje i v Česku. Stránky byly i zdrojem informací o základních školách, na jejichž emailové adresy jsem rozesílala dotazníková šetření.

V typologii objektů sloužících pro dětskou rekreaci jsem se zaměřila převážně na hlavní dva typy dětského cestovního ruchu, kdy jsou využívány noclehy, na školy v přírodě a letní dětské tábory. K průzkumu jsem použila různé internetové stránky (seznam internetových adres). Nebylo v mých silách zhlédnout všechny internetové nabídky, přesto si myslím, že mnou zkoumaný vzorek internetových adres je dostatečně vypovídající a reprezentativní.

3.2 Vlastní šetření

3.2.1 Rozhovor s orgány státní správy

Při zjišťování potřebných údajů o dětském cestovním ruchu jsem se obrátila se svými dotazy i na Školský úřad města Jirkov. Z rozhovoru s představiteli tohoto úřadu vyplynulo, že údaje o jednotlivých zájezdech se v jejich agendě vůbec neevidují. Hlavním zdrojem informací o vázaném cestovním ruchu dětí jsou proto dotazníková šetření.

3.2.2 Dotazníková šetření

Jak jsem již uvedla, k problematice VCR dětí neexistuje žádný dostačující zdroj informací ani žádná statistická data. K prozkoumání a získání informací o VCR dětí jsem si zvolila formu kvantitativního výzkumu – dotazníkového šetření.

Otázky v dotazníku byly úmyslně kladeny tak, aby získané odpovědi napomáhaly řešení cílů diplomové práce. Abych tyto cíle dostatečně naplnila, použila jsem dva typy dotazníků. Jeden byl směřován na děti v základních školách a jejich rodiče. Druhý byl určen ředitelům základních škol, základních uměleckých škol, domů dětí a mládeže a jiných organizací.

3.2.3 Dotazníkové šetření určené žákům základních škol a jejich rodičům

Jelikož jedním z cílů práce je porovnání situace před rokem 1989 se situací v dnešní době ve VCR dětí, sestavila jsem dotazník, ve kterém jsou současně dotazovány generace dnešních třicátníků až čtyřicátníků (rodičů dětí ze základních škol) a generace dnešních dětí ve věku základní školní docházky. Vybrala jsem děti druhého stupně ZŠ, protože tyto starší děti již mají zkušenosti s cestovním ruchem. Pro šetření jsem zvolila tři základní školy chomutovského okresu – Základní školu (ZŠ) Jirkov, jazykovou ZŠ Chomutov a vesnickou ZŠ v Údlících. Výběr těchto škol nebyl náhodný. Chtěla jsem pokrýt různorodé spektrum škol kvůli objektivitě dotazníků. Dotazníky byly rozdány jednotlivým žákům, kteří je vzali domů a společně je vyplňovali se svými rodiči.

Otázkami jsem zjišťovala, na jaké typy dětských zájezdů se jezdí, jak často, na jak dlouhou dobu a je-li cílové místo zájezdu v Ústeckém kraji či mimo něj. Pokud, se děti některého typu dětských zájezdů neúčastnily, zjišťovala jsem z jakého důvodu. Prioritou bylo zjistit, zda je důvodem špatná finanční situace rodiny. Pro znázornění výsledků jsem používala třídění prvního řádu. (vzorová verze dotazníku je uvedena v příloze, dotazník 1)

Účast

Účast na dětských zájezdech jsem sledovala u předem definovaných typů zájezdů: Škol v přírodě (ŠVP), Lyžařských výcvikových kurzů (LVK), Letních a zimních dětských táborů (LDT a ZDT), Lázní, Ozdravných dětských pobytů (ODP), Výletů a u kategorie „Jiné“. Do kategorie „Jiné“ měli respondenti sami vpisovat další zájezd, který nebyl zahrnut v nabízených možnostech.

Procentuální vyjádření účasti na jednotlivých zájezdech jsem počítala tak, že počet rodičů či dětí z každé školy jsem brala jako 100 % a z nich jsem počítala účast na

každém jednotlivém zájezdu. Celková účast je potom vyjádřením aritmetického průměru hodnot ze škol.

Charakteristika zájezdů – četnost jednotlivých akcí, doba trvání a vzdálenost

Četnost jednotlivých akcí, dobu trvání a vzdálenost jsem počítala tak, že jsem sečetla všechny odpovědi a jako výslednou hodnotu jsem brala nejčastější odpověď. Výsledek jsem poté porovnávala mezi generacemi a určovala jsem změnu či stagnující stav.

Důvod neúčasti

Důvod neúčasti na zájezdech jsem počítala tak, že ze všech respondentů neúčastnících se na jednotlivých typech dětských zájezdů jsem počítala procenta zastoupení jednotlivých důvodů neúčasti.

Situace rodičů, jejichž děti se neúčastní vázaného cestovního ruchu

Pro výpočet situace rodičů, jejichž děti se neúčastní na VCR, byl hlavní počet neúčastnících se dětí. U všech dětí, které se neúčastnily na jednotlivých typech zájezdů jsem zjišťovala jejich rodinnou situaci. Každou kategorii zájezdů jsem počítala zvlášť, takže mohla nastat situace, že dítě se účastnilo všech sledovaných zájezdů kromě jednoho, a právě pro tento zájezd byla zjišťována jeho rodinná situace.

Osobní údaje

Pro zjištění osobních údajů jsem použila tyto parametry: pohlaví a věk dítěte i rodičů, bydliště. Dalšími parametry bylo dosažené vzdělání a obor, ve kterém pracují rodiče dítěte, počet dětí v rodině a jsou-li oba rodiče zaměstnaní. Tyto údaje sloužily pro posouzení rodinné situace dětí, jež se neúčastní VCR.

3.2.4 Dotazník pro ředitele škol a jiných organizací

Dotazníky pro ředitele škol a jiných organizací jsem rozesílala elektronickou formou na emailové adresy škol či organizací (domy dětí a mládeže apod.) v Ústeckém kraji. Tyto adresy jsem si vyhledala na internetu tak, že jsem do vyhledávače zadala heslo školy + Ústecký kraj. Školy či organizace, které nemají na internetu zveřejněny své emailové adresy, nebyly kontaktovány. (vzorová verze dotazníku je uvedena v příloze, dotazník 2)

Účast škol

Celkovou účast škol jsem počítala podobně jako účast dětí na zájezdech. Pro každou kategorii jsem brala počet škol jako 100 % a z tohoto čísla jsem odečetla účast

na jednotlivém zájezdu. Dále jsem sledovala účast vesnických škol v porovnání se školami z měst. Postupovala počet škol z vesnic i měst jsem brala jako 100 % a z tohoto počtu jsem počítala účast na jednotlivých zájezdech. V případě dotazníků pro školy jsem zvolila jiné kategorie. Oproti dotazníkům pro děti a jejich rodiče jsem použila navíc kategorie exkurze a sportovní soustředění. Předpokládala jsem, že v rámci školy jsou tyto zájezdy pořádány, takže se mohou do celkové účasti promítnout. V případě dotazníků pro jednotlivce (dotazníky pro děti a jejich rodiče) jsem nepokládala za důležité je do statistiky zahrnout, protože efekt by se projevil jen v malé míře, jež by ve výpočtech nebylo možné srovnat. Jak se zmiňuji v kapitole 7, tyto zájezdy zaznamenaly děti/rodiče do kategorie „Jiné“.

Důvody výběru zájezdu

Pro tuto sledovanou otázku jsem vybrala několik variant odpovědí, ze kterých respondenti měli vybírat, mohli zaškrtnout i více možností. Jako možné varianty výběru jsem použila tato kritéria: cena, vzdálenost od místa školy, kapacita lůžek, lokalita, vybavenost zařízení, sportovní a turistické zázemí, kladné předchozí zkušenosti a „jiné“, do které respondenti sami vpisovali kritéria, která nebyla v nabídce. Po sečtení odpovědí jsem vybrala jako výsledek nejčastější odpovědi.

Zdroje informací o zájezdech

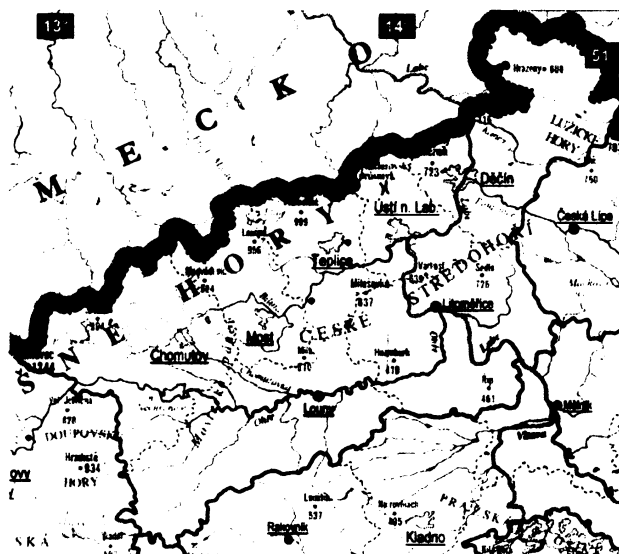
Stejnou metodou jako kritérium výběru zájezdu jsem zpracovala otázku zdroje informací o zájezdech. Možnosti, z kterých dotazovaní vybírali, byly tyto: katalog CK, katalog rekreačního zařízení, internet, doporučení jiné osoby a „jiné“.

Charakteristika zájezdů – četnost jednotlivých akcí, doba trvání, vzdálenost, sezónnost, způsob dopravy, rekreační využití, počet žáků na zájezdu, důvody neúčasti a finanční stránka zájezdů

Pro charakteristiku zájezdů jsem v dotazníku použila několik ukazatelů: četnost jednotlivých akcí, doba trvání, vzdálenost, sezónnost, způsob dopravy, rekreační využití, počet žáků na zájezdu. Postup zpracování údajů o těchto parametrech byl takový, že jsem sečetla všechny odpovědi a nejčetnější odpověď jsem pokládala za výslednou. Sezónnost nebyla z pochopitelných důvodů zkoumána pro zájezdy LVK, LDT a ZDT. Z finanční stránky zájezdů jsem sledovala průměrnou cenu, kterou žáci zaplatí za zájezd, jestli je zájezd nějak dotován a pokud ano, tak kým.

4 Vymezení modelového regionu

Obrázek 1: Ústecký kraj

Zdroj: Geodézie ČS a.s. 2003

Ústecký kraj je součástí regionu NUTS 2 Severozápad spolu s Karlovarským krajem. Území kraje je rozčleněno do 7 okresů (Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem) a do správních obvodů 16 obcí s rozšířenou působností (Bílina, Děčín, Chomutov, Kadaň, Litoměřice, Litvínov, Louny, Lovosice, Most, Podbořany, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Žatec). Před rokem 2000 byl Ústecký kraj spolu s krajem Libereckým řazen, podle dřívějšího dělení krajů do kraje Severočeského.

Severozápadní hranice kraje je zároveň i hranicí se Spolkovou republikou Německo. Severovýchodní hranici tvoří Liberecký kraj, jihovýchodní Středočeský, jižní Plzeňský a na jihovýchodě Karlovarský kraj.

Rozloha kraje je 5335 km², což představuje 6,8 % rozlohy celé České republiky. Zemědělská půda zaujímá více než 50 % území kraje, lesy se rozkládají na 30 % a vodní plochy na 2 % území. (Český statistický úřad – Ústí nad Labem 2007, Cenia, Ministerstvo ŽP 2006)

4.1 Fyzickogeografické vymezení

Z geografického hlediska je povrch kraje různorodý a příroda je rozmanitá. Hranice s Německem tvoří pás Krušných hor, Děčínské vrchoviny a Lužických hor.

V kraji lze vymezit čtyři výrazně se odlišující oblasti:

- Krušné hory – zde se nachází nejvýše položené místo kraje na úbočí Klínovce, jehož vrchol leží již na území Karlovarského kraje. Geologické složení prvohorních Krušných hor tvoří převážně hlubinné vyvřeliny nebo krystalické břidlice. Tato oblast je řídko osídlena a díky špatné dopravní síti jsou zde omezené hospodářské aktivity.
- Děčínsko – nachází se zde oblast Českého Švýcarska a Šluknovska, které je pro svou odlehlost a obtížnou dostupnost nedotčenou oblastí, jež skrývá značný potenciál z hlediska cestovního ruchu. Nachází se zde nejnižší položené místo regionu (mimo dna hnědouhelných pánví) na hladině Labe u Hřenska.
- Zemědělská oblast – v okresech Litoměřice a Louny. Na tomto území se nachází Česká křídlová tabule s horou Říp a třetihorní sopečné České středohoří.
- Pánevní oblast – mezi Českým středohořím a Krušnými horami se rozkládá v nižších polohách území okresů Chomutov, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Vyznačuje se vysokou koncentrací průmyslu a hustotou obyvatel.

Největším vodním tokem kraje je řeka Labe s levostrannými přítoky Ohře a Bílina a pravostrannými přítoky Ploučnice a Kamenice. V pánevní oblasti muselo být přeloženo koryto řeky Bíliny do tzv. Podkrušnohorského přivaděče, přímo v areálu hnědouhelných lomů je řeka vedena v potrubí, viz obrázek 2.

Obrázek 2: Trubní přeložka řeky Bíliny na Ervěnickém koridoru

Zdroj: Pondělíček 1991

Největší vodní plochou je nádrž Nechranice na řece Ohři, dále např. vodárenské nádrže v Krušných horách Přísečnice a Fláje. Z jezer můžeme jmenovat historicky na území kraje největší, uměle odvodněné (1831) Komořanské jezero, Kamencové jezero a jezera vzniklá zatopením hnědouhelných lomů.

Podnebné poměry určuje především poloha kraje v mírném humidním pásu v oblasti převládajícího západního proudění vzduchu. Poloha území na styku vlivu oceánu a vlivu kontinentu způsobuje velkou variabilitu počasí. V oblastech průmyslových aglomerací s nadprůměrným znečištěním atmosféry výrazně působí/působila, hlavně v dobách před odsířením elektráren, frontální a inverzní oblačnost.

Kromě zeměpisné polohy a nadmořské výšky ovlivňuje oblast také klima a reliéf. Na území Chomutovska a Žatecka je tzv. srážkový stín Krušných hor, který činí z této oblasti nejsušší místo celé republiky. (Český statistický úřad – Ústí nad Labem 2007, Cenia, Ministerstvo ŽP 2006)

4.2 Historický vývoj

Již od pravěku se datuje osídlení řady lokalit na území kraje. Později se staly důležitými centry osídlení křižovatkou obchodních cest. Od poloviny 13. století byla na území kraje

zakládána města Litoměřice, Žatec, Louny, Ústí nad Labem, Most a Chomutov. Tradičním oborem hospodářství, který se rozvíjel v Krušných horách byla, těžba rud barevných kovů a textilní výroba. Nejvýraznější rozvoj zaznamenalo Ústecko s rozmachem průmyslu a dopravy. Ústí nad Labem se v 2. polovině 19. století stalo jedním z nejvýznamnějších průmyslových a obchodních center Čech. Impulsem pro rozvoj průmyslu se stal rozvoj těžby hnědého uhlí a možnost vývozu do nedalekého Německa a středních Čech. To zapříčinilo rozsáhlou industrializaci v polovině 19. století. Proces industrializace se dotkl i do té doby převážně agrárních oblastí Lounska, Litoměřicka a Žatecka. Žatec se stal chmelařským centrem evropského významu.

V období První republiky pokračoval rozvoj těžby hnědého uhlí, rozvíjel se textilní, sklářský, strojírenský a chemický průmysl.

Po druhé světové válce došlo k výrazné změně ve struktuře obyvatel. Jelikož Ústecký kraj patřil do Sudet, majoritní část obyvatel tvořili Němci, kteří byli po válce odsunuti na německé území. Z českého vnitrozemí přišla řada nových obyvatel. Avšak jejich počet nebyl velký a řada obcí zela dlouhou dobu prázdnotou či úplně zanikla. Nikdy se nepodařilo navrátit zpět úroveň historického osídlení kraje.

Po roce 1948 došlo k dramatickému rozvoji těžby uhlí a navazujících odvětví těžkého průmyslu. Povrchový způsob těžby, nastolený po druhé světové válce, vedl k nenávratnému poškození krajiny a životního prostředí regionu. V letech 1955 až 1985 se objem těžby ztrojnásobil. Vlivem pokračující těžby hnědého uhlí došlo k výraznému narušení sídelní struktury měst a zániku řady obcí. Po roce 1965 bylo na „zelené louce“ budováno město Most, neboť historická část musela ustoupit těžbě hnědého uhlí. Při bourání města došlo k jedinečnému přesunu původního gotického kostela Nanebevzetí Panny Marie.

Od 60. let docházelo k rekultivaci a revitalizaci území po povrchové těžbě nejprve na zemědělské plochy. Po roce 1989 docházelo k rekultivaci těchto ploch po těžbě na plochy využitelné pro rekreaci, k útlumu těžby uhlí a restrukturalizaci průmyslu – zdokonalení technologie výroby a útlum těžkého průmyslu, což má za následek vysoký nárůst nezaměstnanosti v celém kraji. (Geodézie ČS 2003)

4.3 Socioekonomické vymezení

Ústecký kraj se vyznačuje značnou rozmanitostí z hlediska hospodářské struktury, hustoty osídlení a stavu ŽP. Hospodářský význam kraje je určen značným nerostným bohatstvím, hlavně rozsáhlými ložisky hnědého uhlí, které jsou uloženy nízko pod povrchem. Dalšími důležitými surovinami jsou významná ložiska kvalitních sklářských a slévárenských písků a stavebního kamene. V podkrušnohorské oblasti je soustředěna vysoce rozvinutá průmyslová výroba, zejména v okresech Chomutov, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Významná odvětví, která se zde nacházejí jsou energetika, těžba uhlí, chemický, strojírenský a sklářský průmysl. Přes transformaci ekonomiky, která proběhla po roce 1989, si v Ústeckém kraji stále ponechává sekundér silné postavení (přes 10 % objemu výroby ČR). Litoměřicko a Lounsko jsou významné produkcí chmele, ovoce a zeleniny. Obzvláště proslulou ovocnářskou oblastí je Polabí a Poohří, které jsou nazývány Zahradou Čech. Litoměřicko je známou vinařskou oblastí, v posledních letech se víno pěstuje na zrekultivovaných pozemcích po těžbě uhlí i na Mostecku.

Počet obyvatel Ústeckého kraje činí 823 173 obyvatel (2005), což řadí kraj na 5. místo v republice. S hustotou 154 obyvatel/km² je Ústecký kraj na 4. místě v republice. Nej hustěji osídlené oblasti jsou v okolí Podkrušnohorské hnědouhelné pánve, nejnižší hustotu zalidnění vykazuje náhorní oblast Krušných hor. Krajské město Ústí nad Labem je zároveň největší obcí kraje s 94 298 obyvateli (2005). Obyvatelstvo Ústeckého kraje je relativně mladé s průměrným věkem 39 let. Je zde vysoká míra živě narozených na 1000 obyvatel (10,6), ale také je zde jedna z nejvyšších úmrtností v republice (10,9). Počtem 3,5 rozvodů na 1000 obyvatel se řadí Ústecký kraj na 2. místo v republice a počtem potratů 51 na 100 narozených se řadí na 1. místo. Čímž se kraj řadí na výrazné místo v patologických jevech.

Na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice se v roce 2005 podílel Ústecký kraj 6,5 %, což je v přepočtu na 1 obyvatele jen 81 % republikového průměru. K nejvýznamnějším zaměstnavatelům v regionu se řadí Mostecká uhelná společnost, Severočeské doly, Chemopetrol a Nemocnice v Ústí nad Labem. V kraji je zaměstnáno přibližně 358 tisíc osob, z nichž zhruba 80 tisíc pracuje ve zpracovatelském průmyslu. Průměrná měsíční mzda k 1.1.2006 dosahovala 18 527 Kč, tím kraj zaostává o 2300 Kč za republikovým průměrem. Vlivem poklesu těžby uhlí, restrukturalizace podniků,

útlumu výroby i zemědělství dosahuje Ústecký kraj nejvyšší míry registrované nezaměstnanosti v republice.

Kraj má důležitou dopravní polohu vyplývající z blízkosti hranic s Německem. Okresem Teplice a Litoměřice prochází mezinárodní silniční trasa E 55. Důležitou dopravní tepnou bude v budoucnu dálnice D 8, která ještě není dostavěna v oblasti Českého středohoří. Dalšími významnými silničními tahy jsou silnice I/7 z Německa přes Chomutov do Prahy a silnice z Karlovarského kraje, která vede podél Krušných hor až do Libereckého kraje. Hlavním železničním tahem je trať z Německa přes Ústí nad Labem do Prahy. Významnou dopravní cestou je také řeka Labe, která umožňuje nákladní lodní přepravu do německého Hamburku. V regionu je hustá síť potrubní dopravy – ropovodů, plynovodů a ostatních produktovodů. Ruský ropovod Družba a ropovod z německého Ingolstadtu míří do závodu Chemopetrol v Záluží u Mostu. Především pro přepravu produktů z chemického průmyslu mají produktovody velký význam. Chemické závody v Záluží jsou propojeny s Německem, Neratovicemi, Kralupy nad Vltavou, Lovosicemi a jinými lokalitami.

Stávající silniční tahy na území regionu jsou velmi přetížené, hlavně nákladní dopravou. Intenzita automobilové dopravy neustále roste. Nejvíce frekventované silnice v ústeckém regionu spojují Chomutov, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Intenzita provozu zde může dosahovat až 20 000 vozidel za 24 hodin. Hodně frekventované jsou hraniční přechody Cínovec a Rumburk. (Český statistický úřad – Ústí nad Labem 2007, Cenia, Ministerstvo ŽP 2006, Anděl 2000)

4.4 Stav životního prostředí a jeho vlivy na život obyvatel

Dlouhodobý hospodářský vývoj kraje je podmíněn bohatými zásobami nerostných surovin (hnědé uhlí, sklářské a slévárenské písky), z tohoto důvodu zaujímají energetika, těžba uhlí, strojírenství, chemický průmysl (rafinérie, výroba hnojiv, sklářský průmysl, výroba buničiny a papíru, výroba organických a anorganických látek apod.) a sklářský průmysl významná postavení v ekonomice kraje. Strukturou průmyslu je proto významně ovlivňována kvalita životního prostředí kraje. Těžba uhlí měla a má katastrofální dopady na krajinu a na sídelní strukturu. Za posledních padesát let bylo zlikvidováno 80 sídel v důsledku uvolnění prostoru pro důlní činnost. Z těchto sídel bylo vystěhováno téměř 100 tisíc obyvatel. Těžební činností vznikaly hluboké jámy

a kopce vysokých výsypek a zeminy nalézající se v okolí měst regionu. Velké areály byly změněny na „měsíční krajinu“ rozsáhlých zdevastovaných ploch bez života. Ústecký kraj je dlouhá léta sužován nadměrným množstvím emisí a imisí, vypouštěnými hlavně z velkého počtu tepelných elektráren a chemických závodů. A obsahujícími síru, arsen, těžké kovy aj.

Pojem emise vyjadřuje „*množství příměsí (v hmotnostních nebo objemových jednotkách) vypouštěné za čas nebo za určité sledované období ze zdrojů znečištění do ovzduší*“. Potom imise „*jsou spady, pevné, plynné, kapalné látky znečišťující atmosféru, které padají na zemský povrch. Je to důsledek emisí na konkrétní místo.*“ (Diderot 1999, s. 365)

V době socialistických vlád před rokem 1989 se tento problémem nijak neřešil. Denní limity zplodin byly na mnoha místech Ústeckého kraje často až několikanásobně překračovány. Tento jev samozřejmě omezoval život obyvatel regionu. V období zimních inverzí, kdy se vypouštěné emise držely nízko u země a nemohly být rozptýlovány do vyšších vrstev atmosféry, nebylo lidem doporučováno pobývat ve venkovních prostorech, nebylo doporučováno sportování ani větrání místností.

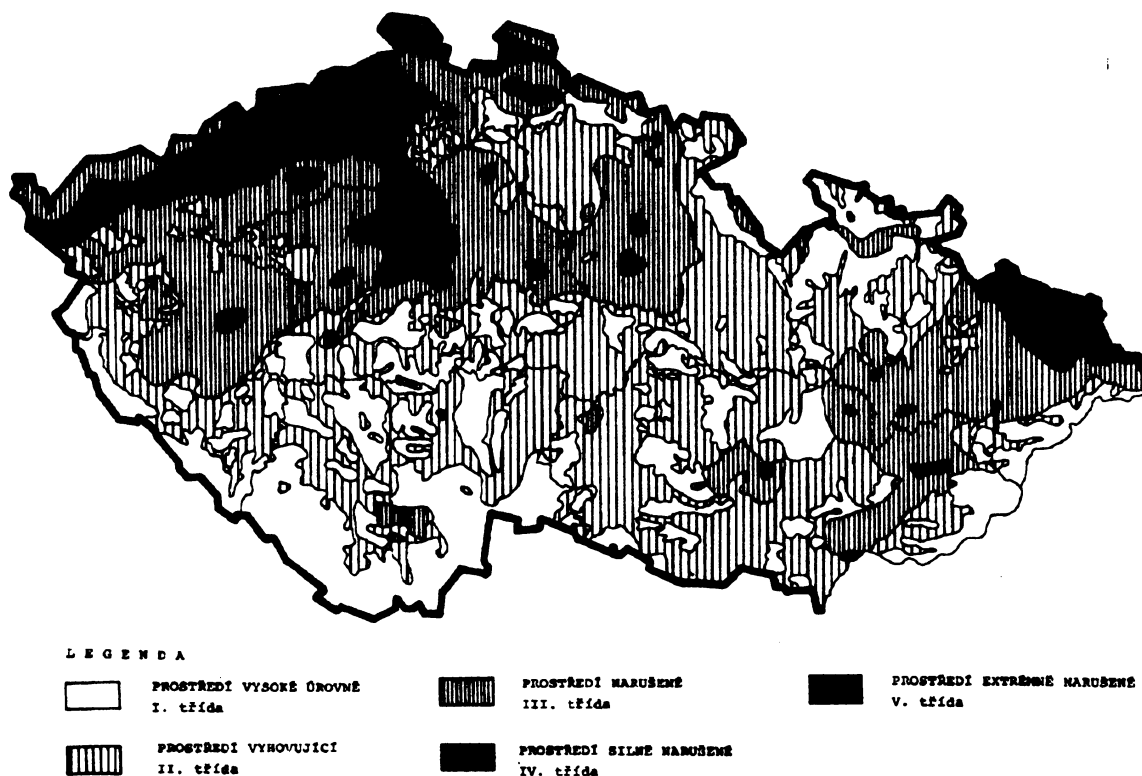
Špatný stav ovzduší podmínil zhoršený stav vod, půdy a vegetace. Lesy v nadmořských výškách nad 600 metrů byly v Krušných horách prakticky zničeny.

4.4.1 Hodnocení stavu životního prostředí v okresech v roce 1990

Špatný stav ovzduší spolu s tím, že v Ústeckém kraji byla nenávratně zničena krajina povrchovou těžbou hnědého uhlí, měl negativní vlivy na lidské zdraví jak fyzické, tak i psychické. Po roce 1989 bylo prováděno hodnocení životního prostředí okresů na základě hygienické úrovně prostředí a sociálního prostředí jednotlivých okresů. Pro účely srovnávání hygienické úrovně bylo sledováno množství SO_2 , jiných škodlivých plynů, polévatého prachu v ovzduší, zemědělský a průmyslový zápach a hluk z pozemní a letecké dopravy. Pro účely srovnávání sociální úrovně byly sledovány tyto jevy: rozvodovost, sebevražednost a potratovost. Prokázalo se, že sledované hygienické parametry i sociální úroveň spolu souvisejí. Na základě výsledků byly okresy bývalé České socialistické republiky rozděleny do čtyř typologických kategorií od A do D. Kategorii A tvořily okresy s relativně vysokou úrovní životního prostředí, převážně z jižních Čech např. Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Strakonice, Tábor. Do kategorie D bylo zařazeno osm okresů s extrémně narušeným životním prostředím, z toho čtyři

byly z dnešního Ústeckého kraje – Chomutov, Most, Teplice a Ústí nad Labem, dále okresy Kladno, Ostrava-město, Plzeň-západ a Sokolov, přičemž Praha byla řazena mezi kategoriemi C a D, viz obrázek 3, na níž jsou oblasti životního prostředí děleny do pěti skupin. Extrémně narušené prostředí V. třídy se nachází na území okresů kategorie D. (Ministerstvo životního prostředí 1990)

Obrázek 3: Hodnocení úrovně životního prostředí ČR (1990)

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí 1990

4.4.2 Porovnání životního prostředí Jihočeského kraje s krajem Severočeským v roce 1990

V roce 1990 žilo jihočeské obyvatelstvo na více než polovině plochy kraje, která byla vysoké životní úrovně. Z tohoto hlediska byl Jihočeský kraj krajem nadprůměrným. Jediné zde působící průmyslové zdroje byly v Českých Budějovicích, Táboře, Písku a ve Větřní. V tehdejší Severočeském kraji, jak je vidět i v obrázku 3, nebyla žádná plocha vysoké životní úrovně. Hygienicky vhodným podmínkám odpovídalo jen 20 % plochy Severočeského kraje (většina této plochy se nachází v dnešním Libereckém kraji), na které žili ovšem jen 4 % obyvatel. 96 % obyvatel žilo v hygienicky nevhodném prostředí, z toho polovina v extrémně narušeném. Největšími znečišťovateli ovzduší zde byly průmyslové a energetické provozy Severočeské hnědouhelné pánve,

např. elektrárny Tušimice I a II, Prunéřov I a II, Počerady I a II a Ledvice. (Ministerstvo životního prostředí 1990)

4.4.3 Množství škodlivin a jejich zdroje do roku 1990

Nejvyšší koncentrace SO₂ (nad 100 µg/m³) se soustřeďovala v pásu od Chomutova k Hřensku. Příпустné denní koncentrace jsou maximálně 150 µg/m³. V okrese Chomutov byla tato koncentrace překračována až 117 dnů v roce, bylo zde dosahováno nejvyššího znečištění prachu v ovzduší. V celé oblasti dominovala nejvyšší úroveň znečištění ve městech. V období vytrvalých inverzních situací mohly denní koncentrace SO₂ přesáhnout hodnotu až 2000 µg/m³. V pásu od Chebu až k Orlickým horám došlo vlivem znečištěného životního prostředí k nejrozsáhlejšímu poškození lesů v celé Evropě.

V regionu bývalého Severočeského kraje nedocházelo jen k znečišťování ovzduší, znečištěna byla celá škála krajinné sféry – ovzduší, voda, půda i vegetace, ale také kulturně historické památky. Mezi největší znečišťovatele vod patřily chemické závody v Litvínově, Ústí nad Labem, Lovosicích a papírny ve Štětí. 64 % zdrojů pitné vody v kraji nevyhovovalo normě pro svůj nadměrný obsah dusitanů. V této době byly nevyhovující čističky odpadních vod, dokonce některá města na Labi, Děčín, Litoměřice, Roudnice nad Labem a Ústí nad Labem, čističky vůbec neměla. (Ministerstvo životního prostředí 1990)

4.4.4 Vliv špatného prostředí na sociální strukturu obyvatel

V oblastech průmyslových okresů probíhala intenzivní výstavba a rozsáhlé migrační přesuny. Vyskytoval se zde větší podíl pracovníků odloučených od svých rodin vlivem větší vzdálenosti dojížděky za prací a tudíž s nutností přechodného ubytování. Obyvatelstvo kraje bylo v průměru mladší s nižším dosaženým vzděláním.

Tyto jevy měly vliv na sociální strukturu a životní styl obyvatel spolu s extrémně narušeným životním prostředím a s devastací sídelní struktury vlivem pokračující těžby. Zvyšovala se emigrace vyvolaná extrémně narušeným prostředím, která ovlivňovala sociální strukturu regionu. Docházelo k devastaci hodnotových orientací obyvatelstva s dopadem na psychiku, morální a sociální klima. Signálem tohoto stavu byl mimo jiné i nezáměr o výstavbu rodinných domů, vysoká migrace, vysoké procento sociálně-patologických jevů.

Sociálně-patologické jevy v sobě zahrnují vyšší míru standardizovaného indexu úmrtí, rozvodovosti, toxikomanie, kriminality, potratů a sebevražd a nižší naději na dožití, viz tabulka 1. (Ministerstvo životního prostředí 1990)

Tabulka 1: Hodnoty sledovaných demografických charakteristik v jednotlivých typologických skupinách okresů

Skupina okresů	Počet případů	Standardizovaný index úmrtnosti 1980/1981 %	Vybrané ukazatele narušení sociálního prostředí 1978-82			Očekávaný věk dožití narozených 1980/1981	
			rozvody na 100 sňatků	potraty na žádost na 100 živě narozených	sebevraždy na 100 obyvatel	muži	ženy
A	22	97,8	23,2	34,3	0,94	68,1	75,7
B	19	102,6	26,3	37,1	1,06	67,8	75,0
C	26	106,3	36,4	45,4	1,09	67,3	74,8
Praha		99,2	43,9	62,3	1,10	68,2	74,9
D	8	112,5	45,7	53,8	1,51	66,0	73,2
Průměr ČR		100,0	33,3	43,4	1,10	67,5	74,7
Extrémní hodnoty okresů ČR							
nejpříznivější		87,8 Třebíč	13,8 Pelhřimov	25,1 Třebíč	0,60 Opava	70,0 Třebíč	77,0 Blansko
nejméně příznivé		125 Most	50,4 Sokolov	64,2 Ostrava-město	1,75 Kladno	64,9 Teplice	72,1 Teplice

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí 1990

4.4.5 Současný stav

Na území kraje bylo v roce 2005 v provozu 17 zvláště velkých stacionárních spalovacích zdrojů spadajících do zvláštního regulačního režimu na centrální úrovni k dosažení hodnot národních emisních stropů. Mezi tyto největší stacionární zdroje znečištění ovzduší patří elektrárny ČEZ Prunéřov 1 a 2, Počerady, Tušimice, Ledvice, chemické závody CHEMOPETROL v Litvínově, teplárna v Komořanech a v Ústí nad Labem, výroba kordových vláken Lovosice, papírna ve Štětí, cementárna Čížkovice a Rafinerie Litvínov. Zóna Ústeckého kraje je charakterizována jako zóna s vysokou koncentrací průmyslu.

Průmyslová činnost v minulosti měla a dosud má nepříznivý dopad na životní prostředí. Ačkoliv od poloviny 90. let dochází k výraznému zlepšení jeho kvality

prudkým poklesem těžby a realizací odsiřovacího programu (dokončení v roce 1999), náprava škod bude trvat desetiletí, a navíc mnohde jsou změny nevratné. Ústecký kraj je stále vnímán jako oblast s nejvíce poškozenými složkami životního prostředí, včetně ovzduší. V průmyslových zónách dále pokračuje rozvoj výroby, hlavně v Kadani a Klášterci nad Ohří, ale i na dalším území kraje. Současně také pokračuje stavební činnost jako výstavba dálnice D8 a také další dobývací činnost Severočeských dolů a.s. a Mostecké uhelné společnosti a následné rekultivační práce.

Obrovským problémem se stalo zhoršování kvality vody a oběh vody v krajině kvůli jeho urychlování člověkem (napřimování a přeložky toků, regulace, likvidace břehových porostů, narušení hydrologické funkce lesů ve zdrojových oblastech). V této oblasti se situace postupně zlepšuje díky celkovému snížení vypouštěných emisí a odpadních vod, poklesu spotřeby umělých hnojiv a výstavbě čističek odpadních vod. Díky efektivnějšímu využívání vodních zdrojů se snížila spotřeba vody.

V roce 2005 za provozu 44 měřících stanic v Ústeckém kraji nebyly vyhlášeny žádné regulace ani upozornění v rámci „Smogového varovného a regulačního systému“ na celém území kraje. Imisní koncentrace sledovaných látek (oxidu siřičitého, ozonu, oxidu uhličitého aj.) zůstaly pod stanovenými limity, pouze v měření tuhých emisí jsou limity překračovány. Imisní hodnoty se sice pohybují pod hladinou stanovených limitů, ale díky narůstající intenzitě dopravy a přetrvávající povrchové těžbě nerostných surovin a průmyslové výrobě, se nikdy nepodařilo je snížit na úroveň průměru Česka, viz tabulka 8. (Cenia, Ministerstvo ŽP 2006)

V tabulce 2 můžeme vidět vývoj celkového množství vypouštěných emisí do ovzduší Ústeckého kraje po roce 1989. Např. v případě oxidů síry (SO₂) se snížilo množství více než desetkrát. Z tabulky je také patrné výrazné snížení emisí v polovině 90. let, v době kdy docházelo k odsiřování elektráren.

Tabulka 2: Dlouhodobý vývoj měrných emisí (t/km²) v Ústeckém kraji

	1990	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
SO₂	154,0	102,6	41,4	26,4	15,6	16,7	13,7	15,1	13,6	13,4
NO_x	24,0	13,6	12,2	12,1	10,6	11,7	11,5	11,8	11,8	12,2
CO	10,1	8,1	6,4	4,5	4,1	3,6	4,0	3,1	3,1	3,0

Zdroj dat: Statistická ročenka Ústeckého kraje 2003, Český statistický úřad – Ústí nad Labem 2007

4.5 Vybrané statistické ukazatele ve srovnání s ostatními regiony

Statistické údaje o Ústeckém kraji (Úst) uváděné v této kapitole jsou srovnávány s celou Českou republikou (ČR) a nejčastěji s Jihočeským krajem (JHČ), jakožto krajem diametrálně odlišným od Ústeckému dobrým stavem životního prostředí a malým rozvojem průmyslové výroby.

4.5.1 Základní údaje o obyvatelstvu

Rozloha Ústeckého kraje je téměř dvakrát nižší než kraje Jihočeského, oproti tomu má Ústecký kraj vyšší počet obyvatel, z čehož vyplývá fakt, že na Ústecku je vysoká hustota zalidnění. Podíl narozených a zemřelých je ve srovnání s Jihočeským krajem vyšší a výsledná měna obyvatel je v ústeckém regionu kladná oproti jihočeské záporné. Počet potratů a rozvodů dosahuje 10 % z podílu v ČR a tento podíl dosahuje skoro dvakrát vyšších hodnot než v Jihočeském kraji. Stejně tak v kriminalitě dosahuje Ústecký kraj dvojnásobných hodnot než kraj Jihočeský, viz tabulka 3.

Tabulka 3: Základní údaje Ústeckého kraje v porovnání s jihočeským regionem (1.1.2006)

	Rozloha v %	Počet Obyvatel v %	Hustota zalidnění	Narození podíl ČR v %	Zemřelí podíl ČR v %	Počet potratů/ poč. ob. v %*	Počet rozvodů/ poč. ob. v %*	Kriminalita/ poč. ob. v %*
ČR	100	100	129,4	100	100	3,2	4,1	34,4
Úst	6,8	8,0	153,7	8,4	8,3	4,1	5,7	39,4
JHČ	12,8	6,1	62,6	6,0	5,9	2,9	3,8	26,2

Zdroj dat: Český statistický úřad 2007

* údaje jsou z roku 2004

4.5.2 Zaměstnanost a mzdy

Do srovnávání údajů o zaměstnanosti a mzdách jsem zařadila region Hlavní město Praha (Pha), který v tomto ohledu dosahuje nadprůměrných hodnot. Z tabulky je vidět, že průměrná mzda v Ústeckém kraji je oproti Praze nižší. V hlavním městě mzdy dosahují výrazně nadprůměrných hodnot. Ústecký kraj je na prvním místě se svou nejvyšší mírou nezaměstnanosti, Jihočeský kraj a hlavně Praha dosahují nižších hodnot nezaměstnanosti, než je republikový průměr, viz tabulka 4.

Tabulka 4: Zaměstnanost a mzdy Ústeckého kraje v porovnání s ostatními regiony (1.1.2006)

	Průměrná měsíční mzda v Kč	Míra registrované nezaměstnanosti v %
ČR	20 844	7,67
Úst	18 527	13,77
JHČ	18 320	5,68
Pha	26 160	2,72

Zdroj dat: Český statistický úřad 2007

4.5.3 Doprava

V Ústeckém kraji je dopravní situace charakterizována přetížením stávajících silničních tahů, zejména těžkou nákladní dopravou ve směru Praha – hraniční přechod Cínovec, dále na dopravních tepnách v městech Chomutov, Most, Teplice, Ústí na Labem a Děčín. Tento problém je řešen výstavbou dálnice D8, výstavbou dvoupruhové přeložky silnice I/7 z Chomutova přes Horu Sv. Šebestiána až do Chemnitzu a výstavbou nového mostu v Litoměřicích. Technický stav silnic I. třídy se lepší jen pozvolna, stav silnic II. a III. třídy je mnohem horší než silnic I. třídy. Rozvoj a stav dopravní sítě má nepochybný vliv na cestovní ruch a emise z dopravy mají vliv na stav životního prostředí, především na znečištění ovzduší. (Cenia, Ministerstvo ŽP 2006). Vybrané ukazatele o dopravě ve srovnání s jinými regiony můžeme vidět v tabulce 5.

Tabulka 5: Vybrané dopravní charakteristiky

	Délka železnic	Délka dálnic	Délka silnic	Počet osobních automobilů	Počet aut na osobu
ČR	9 523	518	54 904	3 647 067	357
Úst	1 033	29	4 152	299 193	363
JHČ	954	-	6 125	224 980	360

Zdroj dat: Statistická ročenka Ústeckého kraje 2003

4.5.4 Cestovní ruch

Z údajů Ročenky cestovního ruchu, ubytování a pohostinství vyplývá, že cestovní ruch v Ústeckém kraji je podprůměrný. Téměř ve všech sledovaných parametrech dosahuje Ústecký kraj nižších hodnot než ostatní regiony. V počtu příjezdů dosahuje jen třetinové

hodnoty Jihočeského kraje, obdobné je to s počtem přenocování, viz tabulka 6. V tabulce bylo pro názornost rozdílnosti ceny a počtu hromadných ubytovacích zařízení použito údajů z více regionů. Ústecký kraj dosahuje nižších hodnot než ostatní regiony v počtu hromadných ubytovacích zařízení. Do srovnání v tabulce 7 byly zařazeny ještě regiony Hlavní město Praha a Karlovarský kraj (KV) kvůli svému tradičně vyššímu podílu cestovního ruchu. V Praze sice není nikterak vysoký počet hromadných ubytovacích zařízení, ale region je dominantní v počtu pokojů a počtu lůžek. Stejně tak Karlovarský kraj, díky dominantnímu zastoupení lázeňství, dosahuje hodnot téměř shodných s Ústeckým, ale jelikož je to nejmenší kraj Česka, mají tyto hodnoty mnohem větší váhu než v Ústeckém kraji. V Ústeckém kraji dosahují ceny za ubytování spolu s Jihočeským krajem podprůměrných hodnot, viz tabulka 7.

Tabulka 6: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních

	Počet příjezdů	z toho cizinci	Počet přenocování	z toho cizinci
ČR	12 219 689	6 061 225	40 780 708	18 980 462
Úst	355 225	148 441	1 282 531	534 299
JHČ	1 068 596	317 472	3 658 198	843 056

Zdroj dat: Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005

Tabulka 7: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení (HUZ)

	Počet HUZ	Počet pokojů	Využití lůžek (%)	Počet lůžek	Průměrná cena za ubytování (Kč)
ČR	7 640	164 675	37,0	433 214	337
Úst	402	7 564	21,3	20 036	293
JHČ	1 007	17 307	27,6	51 685	261
KV	423	12 742	43,4	26 609	538
Pha	598	31 592	53,5	68 913	998

Zdroj dat: Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005

4.5.5 Životní prostředí

Hodnoty emisních znečišťujících látek na 1 obyvatele ve srovnání s ostatními regiony ukazují, že Ústecký kraj dosahuje stále nadprůměrných hodnot kromě emisí CO, viz tabulka 8.

Tabulka 8: Emise znečišťujících látek na 1 obyvatele (kg/1 obyvatele) z roku 2003

	Emise tuhé	SO ₂	NO _x	CO
ČR	4,8	21,6	15,6	26,0
Úst	6,1	88,8	77,4	19,6
JHČ	1,9	3,5	4,0	4,8

Zdroj dat: Statistická ročenka České republiky 2005

5 Potenciál cestovního ruchu v Ústeckém kraji

Ústecký kraj má velký rozvojový potenciál pro cestovní ruch a rekreaci, má k dispozici poměrně rozsáhlá území s velkým rekreačním potenciálem. Mezi takové plochy patří Krušné hory, Českosaské Švýcarsko, České středohoří a Lužické hory, atraktivní jsou také Labské pískovce, známé jsou teplické lázně a údolí řek Labe a Ohře. Nejatraktivnější území patří většinou mezi ekonomicky velmi slabé oblasti s klesajícím trendem výroby a osídlení. Nevýhodou je většinou jejich značná zanedbanost. (Krajský úřad 2007)

5.1 Rajonizace na území Ústeckého kraje

Dle rajonizace CR z roku 1985 se na území Ústeckého kraje vyskytují čtyři oblasti cestovního ruchu, jsou jimi Krušnohoří, České Švýcarsko – Labské pískovce, České Středohoří a Lužické hory.

Orograficky přísluší Krušnohoří do Krušnohorské soustavy. Vlastní masiv Krušných hor tvoří podcelky Klínovecké hornatiny (nejvyšší hřbetní část Krušných hor), Bolebořské vrchoviny a Děčínské vrchoviny (známé pískovcovými útvary). K oblasti přiléhají z jihu Podkrušnohorské pánve, na území kraje leží pánev Mostecká. Silně narušené životní prostředí v pánevních oblastech omezuje nebo zcela vylučuje rekreační využití tohoto území. Osídlení v pánevních oblastech je husté, směrem do hor řídne, zde dosahuje horského charakteru. Hlavní využití oblasti je krátkodobou rekreací (pěší turistika, zimní sporty, myslivost, kulturní památky, přírodní pozoruhodnosti).

České Švýcarsko – Labské pískovce patří rovněž do Krušnohorské soustavy, do celku Děčínská vrchovina s podcelky Děčínské stěny, Růžovská pahorkatina a Jetřichovské stěny. Děčínské stěny (Tiské stěny) jsou proslulé tzv. skalními městy. Podobné jsou i Jetřichovské stěny, které jsou nejčlenitější částí Děčínské vrchoviny. Nachází se zde významný skalní útvar Pravčická brána. V Růžovské pahorkatině se skalní města nevyskytují. Oblast je krajinářsky velmi cenná, lesnatost v oblasti je velmi vysoká. Přesto území zasahují nepříznivé vlivy emisního znečištění. Osídlení oblasti je řídké, venkovská sídla si zachovala specifickou lidovou architekturu. Oblast je využívána hlavně krátkodobou rekreací (pěší turistika, přírodní pozoruhodnosti).

Další oblastí cestovního ruchu, náležející orograficky do Krušnohorské soustavy, je České středohoří. Je tvořeno dvěma podcelky – Milešovské a Verneřické středohoří. Jelikož oblast přiléhá ze severozápadu k pánevním oblastem, je zde silně znečištěné životní prostředí. Oblast je intenzivně využívána zemědělsky (pastviny, sady, vinice). Osídlení oblasti je rovnoměrné. V Českém Středohoří je řada zachovalých kulturních památek. Pěší turistika je hlavní náplní krátkodobé rekreace, která je zde provozována.

Na území okresu Děčín se nachází část Lužických hor, jež orograficky náleží do Sudetské soustavy. Znečištění ovzduší omezuje rekreační využití oblasti. Oblast je využívána k dlouhodobé rekreaci. Přírodní ráz podporuje vysoká lesnatost, intenzivní zemědělské využití. Osídlení oblasti je řídké, řada sídel má zachovanou lidovou architekturu.

Sídla městského typu řadí se do I. kategorie ležící na území regionu jsou Žatec, Teplice a Ústí nad Labem. Lázeňské místo první kategorie se na území kraje vyskytuje jen jedno – Teplice. I. kategorie míst s kulturními památkami dosahují Kadaň, Doksany, Žatec, Duchcov a Ústí nad Labem. (Dohnal 1985)

5.2 Selektivní faktory

5.2.1 Společensko-politická situace

Ústecký kraj se stal vlivem svého zaměření převážně na těžký průmysl krajem s nejvyšším podílem nezaměstnaných, mnoho lidí pobírá pouze podprůměrné mzdy. Kraj trpí nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil. Celková sociální struktura obyvatel je horší než v ostatních regionech (vysoká úmrtnost, potratovost a rozvodovost), je zde vysoký výskyt kriminality a toxikománie. V příhraničních oblastech se často vyskytuje prostituce, čehož využívají někteří němečtí občané.

Pět ze sedmi okresů Ústeckého kraje je příhraničních, po roce 1989 nabyla tato vlastnost kladného významu. Příhraniční regiony a města se stávají častým cílem turistů ze sousedního Německa, jezdí sem zejména za levnými nákupy. V 90. letech se projevila snaha místních či regionálních představitelů využít změny společensko-politické situace na základě principu sousedské difúze.

Na změně přeshraničních vztahů se podílí hlavně německá strana. Tato iniciativa se projevuje přílivem kapitálu včetně přenášení výroby do ČR a ekonomického turismu, v opačném směru pak pohybem pracovních sil.

Ekonomické a společensko-politické změny v 90. letech vyvolaly změnu chápání státní hranice i zvýšení její propustnosti. Několikanásobně narostlo zatížení již existujících přechodů, postupně byly zřizovány nové, což přispělo k vzájemnému poznávání a setkávání obyvatel, zástupců správy a privátní sféry z obou stran česko-německé hranice. Nepostradatelnou potřebou je intenzivnější spolupráce v dopravě, ve vazbě na strategickou polohu Ústeckého kraje připojením na dálniční síť a vysokorychlostní železnice. Potenciálem pro cestovní ruch česko-saského pohraničí je příroda (Českosaské Švýcarsko), technické památky (středověká těžba), kulturní pamětihodnosti (městské památkové rezervace) a současná kultura. Příliv zahraničního kapitálu se trvale zvyšuje.

Na území kraje zasahují tři euroregiony: Nisa (Neisse, Nysa), Labe (Elbe), Krušnohoří (Erzgebirge). Všechny euroregiony mají podobné cíle, formulované v souladu s myšlenkou sblížení národů Evropy na základě rovnoprávnosti a rovnosti.

V Krušnohoří se takovými cíli staly:

- ekologická obnova Krušnohoří
- zpracování prostorových a regionálních koncepcí
- zlepšení přeshraniční dopravy
- rozvoj hospodářského potenciálu
- podpora kultury, sportu, vzdělávání a turistiky
- vzájemná spolupráce v požární ochraně, krizovém managementu a záchranné službě

Přeshraniční spolupráce se postupně přesouvá od řešení problémů zabývajících se otázkami kulturního, vzdělávacího nebo sportovního charakteru k řešení problémů širších okruhů otázek regionálního charakteru např. hospodářská spolupráce životní prostředí, doprava a cestovní ruch. (Anděl 2000)

5.2.2 Životní prostředí

„Základní podmínkou pro rozvoj ČR a rekreace je zdravé a čisté prostředí. Zhoršující se stav životního prostředí má také vliv na využití daného území pro rekreaci.“
(Jakubíková 1995, s. 120)

Území nevhodná nebo vyloučená z rozvoje rekreačních aktivit:

a) území zcela vyloučená z rekreačních aktivit

- území s ložisky národně hospodářsky důležitých nerostných surovin
- vojenské prostory
- území tras a ochranných pásem plynovodů, ropovodů a jiných produktovodů
- ochranná pásma vodních zdrojů
- území dopravních staveb, uzlů a komunikací

b) území zcela vyloučená z rekreačních aktivit z důvodu znehodnocení krajinného prostředí a poškození životního prostředí.

- průmyslové areály
- dobývací prostory, výsypky, haldy, skládky
- plochy intenzivní zemědělské výroby
- hospodářské objekty rostlinné a živočišné výroby (kravíny, silážní jámy)
- lesní porosty poškozené imisemi a kalamitní těžbou, lesní školky
- silně urbanizované prostory

c) území omezující, respektive podmíněně připouštějící rekreační aktivity

- velkoplošná chráněná území
- chráněné oblasti přirozené akumulace vod, pásma hygienické ochrany vod
- registrované významné krajinné prvky (funkce biocenter a biokoridorů), významná krajinná zeleň, která tvoří kostru ekologické stability území
- území s nepříznivými klimatickými podmínkami pro rozptyl znečištění a prachu (př. inverze)
- území ohrožené sesuvy
- území chráněná jako lesní půdní fond

Klasifikace území nevhodných nebo vyloučených z rozvoje rekreačních aktivit převzata z publikace Jakubíkové (1995)

Jak je vidět z klasifikace nevhodných území pro CR od Jakubíkové, nachází se v Ústeckém kraji mnoho takových území, jako např. území s ložisky národně hospodářsky důležitých nerostných surovin – Severočeská hnědouhelná pánev, území dopravních staveb, uzlů a komunikací, průmyslové areály, dobývací prostory, výsypky, haldy, skládky, území s nepříznivými klimatickými podmínkami pro rozptyl znečištění a prachu (př. inverze). Tyto skutečnosti celkově výrazně snižují potenciál cestovního ruchu na území Ústeckého kraje. Samozřejmě je zde mnoho oblastí

turisticky atraktivních (viz dále), ale nálepku kraje se silně znečištěným životním prostředím bude mít region v očích obyvatel ostatních regionů nejspíše ještě dlouhá léta.

5.2.3 Strategie rozvoje Ústeckého kraje

Posouzení udržitelnosti strategie rozvoje cestovního ruchu v Ústeckém kraji se podrobuje cílům a doporučením Agendy 21 a Implementačnímu plánu.

Byla hodnocena funkčnost a efektivnosti strategického charakteru. V analýze nabídky turistických atraktivit podle subregionů je kladen větší důraz na aktivity masového turismu (golf, konferenční turistika atd.) než na přírodě blízké formy. Součástí velké návrhové části, kde jsou stanoveny vize, cíle, priority a opatření, je i akční plán, který podrobněji specifikuje časový harmonogram provádění jednotlivých opatření a naznačuje výši finančních prostředků. Součástí strategie rozvoje cestovního ruchu je Implementační plán.

Dále byla hodnocena hlediska kritérií udržitelného rozvoje. Strategie obsahuje prioritu přírodního a kulturně-historického bohatství kraje jako významný faktor rozvoje CR. I v ostatních částech a kapitolách je zdůrazněna potřeba kvalitního ŽP. Do strategie je plně promítnuta podpora přeshraniční spolupráce. Pro tvorbu a realizaci strategie je nutné zapojení ostatních aktérů kraje a jejich spolupráce. Jejich podpora je nutná nejenom z hlediska funkčního, aby se povedlo propojit cíle s praxí, ale také z hlediska finančního, kde je potřeba soukromých investic. Pro naplnění cílů se dále uplatňuje princip subsidiarity. Je navržen systém zdrojů financování opatření strategie. Je navrhováno, aby strategie byla doplněna o posouzení dlouhodobých vlivů. Také je navrhováno zapojit do opatření podporu a využívání obnovitelných zdrojů energie k minimalizaci vlivů na ŽP. Pro udržitelný cestovní ruch je kvalitní nepoškozené životní prostředí podmínkou. Cestovní ruch je komplexní obor, který vyžaduje spolupráci mnoha odvětví na mnoha úrovních, měl by být více podporován udržitelný turismus. (Ústecký kraj 2007)

5.3 Lokalizační faktory

„Při svém rozvoji cestovní ruch využívá, jak přírodní prostředí, tak umělé prostředí. Přírodní atraktivita se stávají atraktivitami cestovního ruchu, existence atraktivit

umělého prostředí motivuje k návštěvnosti lokalit v nichž se nacházejí kulturně-historické objekty či zajímavé stavby.“ (Trnková 1993, s.72)

5.3.1 Přírodní podmínky

Přírodní podmínky tvoří navzdory výraznému poškození největší potenciál cestovního ruchu v regionu. Na české poměry dramatická krajina, kde se střídají hory a vysočiny s kotlinami a údolními, přitahuje turisty. Vertikální členitost území ovlivňuje odtokové poměry, klima, rozložení ekosystémů i možnost využití člověkem (také pro rekreační účely). Pestré klimatické poměry zapříčiňují výskyt různých klimatických oblastí od teplé po chladnou. Vysoký počet dní se sněhovou pokrývkou umožňuje v Krušných horách provozování zimních sportů.

Je paradoxem, že Ústecký kraj se vyznačuje velkým rozsahem chráněných území přírody. Nachází se zde nejmladší národní park České Švýcarsko a chráněné krajinné oblasti České středohoří, Labské pískovce a Lužické hory. Na území Ústeckého kraje se v rámci soustavy NATURA 2000 vyskytuje 68 lokalit, které byly zaraženy do národního seznamu evropsky významných lokalit. Dále se zde nachází několik národních přírodních rezervací a památek a přírodní památky a parky. Mezi významné domény Ústeckého kraje jsou mimo jiné řazeny bučiny na Bouřňáku a na Hrazeném, Těchlovické bučiny, svahové bučiny Krušných hor, lesní porosty na rašeliništích v Krušných horách, lesní porosty na Špičáku u Šluknova, lužní lesy v přírodním parku Dolní Poohří a borovice na Černčí u Julčína. Ústecký kraj zasahuje do devíti přírodních lesních oblastí (1 – Krušné hory, 2 – Podkrušnohorské pánve, 4 – Doupovské hory, 5 – České středohoří, 9 – Rakovnicko-Kladenská pahorkatina, 17 – Polabí, 18 – Severočeská pískovcová plošina, 19 – Lužická pískovcová vrchovina, 20 – Lužická pahorkatina).

Ve vyšších polohách Krušných hor členitý reliéf umožňuje i zimní rekreaci a lyžování. Výraznou aktivitu představuje lyžování sjezdové i běžecké. Jeho hlavními středisky jsou Klínovec (1244 m n. m., na pomezí Karlovarského kraje), Bouřňák a Telnice. Krušné hory jsou protkány hustou sítí cyklostezek a značených turistických tras sloužící k rekreaci v letním období.

V Děčínské vrchovině, kterou protíná hlubokým údolím řeka Labe, je turisticky významnější pravobřežní část s Pravčickou bránou a hlubokými soutěskami řeky Kamenice, které jsou součástí národního parku České Švýcarsko. Na něj navazuje

chráněná krajinná oblast Labské pískovce. Vzhledem k blízkosti německých hranic je území zejména v létě intenzivně navštěvováno jak Čechy z celé České republiky, tak i Němci. Na levém břehu Labe leží mnohem méně navštěvované Tiské stěny.

Labe rovněž protéká vulkanických Českým středohořím s nejvyšší horou Milešovkou. Velké výškové rozdíly na malé ploše přitahují nejen pěší turisty, ale i vyznavače paraglidingu, střediskem těchto aktivit je vrch Raná. Oblast Českého středohoří je využívána i pro druhé bydlení. Atraktivní jsou zde ovocnými sady pokryté svahy nad Litoměřicemi a také četné rozhledny umístěné na kopcích (Milešovka, Lovoš). I zde byla krajina podobně jako v Krušných horách poškozena průmyslovým imisemi.

Lužické hory s nejvyšším vrcholem Luž představují plošně malé pohoří, střediskem turistických aktivit je Jiřetín pod Jedlovou.

Ostatní přírodní celky regionu jsou v současnosti pro cestovní ruch nevýznamné, návštěvnost je soustředěna pouze do nemnoha historických míst. Kuriózně jsou v cestovním ruchu využívány i oblasti poškozené těžbou, např. pro exkurze do „měsíční krajiny“ Mostecká. Na bývalých důlních plochách dochází k rekultivaci krajiny, tento obor je u nás na světové úrovni. Na bývalých důlních plochách je dnes možno chodit do lesa na houby, koupat se v umělých jezerech i pěstovat ovoce a vinnou révu. Do budoucna je v plánu zřizovat na zrekultivovaných plochách cyklostezky a přírodní parky.

Pro turistický ruch je četnost i kapacita vodních ploch podprůměrná. Místní význam mají nádrž Nechanice na Ohři a Kamencové jezero u Chomutova. Umělá jezera vzniklá zatopením vytěžených oblastí po těžbě hnědého uhlí slouží pro vodní sporty (plavání, vodní lyžování), ale i pro rybaření, např. jezero Barbora u Teplic nebo jezero Vrbenský u Mostu. Poměrně četná říční údolí jsou přírodně atraktivní, např. průlom Labe Českým středohořím, nazývané Porta Bohemica nebo soutěsky Kamenice v Českém Švýcarsku. (Kopačka, Šíp, Štěpánek 2001, Cenia 2006)

5.3.2 Kulturně-historické podmínky

Ústecký kraj se vyznačuje podprůměrnou nabídkou kulturně-historických památek i společenských atraktivit. Města často vyrůstala teprve v 19. a 20. století v souvislosti s průmyslovým rozvojem, proto nepředstavují turistické lokality srovnatelné s historickými sídly v jiných regionech. Významnější jsou zejména menší města.

Mnoho památek bylo zničeno po 2. světové válce špatnou údržbou objektů a v důsledku průmyslových aktivit (likvidace historického Mostu).

Ve středověku exponovaná poloha na hranici se Saskem zapříčinila vznik velkého množství hradů, mnoho z nich bylo přestavěno na zámky. V současnosti jsou nejvíce navštěvované např. Duchcov, Ploskovice, románská rotunda na hoře Říp, zámek v Děčíně a v Libochovicích. Mnohé zříceniny, jako např. Házmburk, Střekov a Hasištejn, tvoří ve vyvýšených polohách krajinné dominanty. Církevní památky utrpěly více než jiné poválečným nezájmem a často i záměrnou devastací. V žalostném stavu se dnes nacházejí zejména venkovské kostely. Výjimku tvoří unikátní technická památka gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě, který byl kvůli pokračující těžbě přesunut o několik set metrů. Z existujících klášterů jsou přístupné např. Osek, Bohosudov, Doksany. Pro svou mystickou pověst je navštěvován nedostavěný chrám ve tvaru kříže z roku 1280 v Panenském Týnci nedaleko Loun, který má údajně schopnost léčit a oprostít mysl od depresivních nálad.

Vlivem vysídlení německého obyvatelstva zde nejsou udržovány lidové zvyky a tradice.

Mezi nejnavštěvovanější města patří Terezín, vyhledávaný především kvůli Muzeu Ghetta a Malé pevnosti (bývalý koncentrační tábor). Blízko Terezína se rozkládají Litoměřice, historicky důležité církevní středisko s řadou významných kostelů. Další města regionu představují zatím pouze potenciál a jejich návštěvnost je nízká, ač některá z nich mají statut městských památkových rezervací (Kadaň, Žatec, Ústěck.). Několik sídel má také statut lázní (Teplíce, Bílina, Dubí, Mšené Lázně), ale jejich využití většinou snižuje nízká kvalita okolního prostředí.

V průběhu celého roku jsou pořádány na výstavišti v Litoměřicích různé typy akcí. Nejvýznamnějšími z nich jsou výstava „Zahrada Čech“ zaměřená na pěstitelství ovoce a zeleniny a výstava zaměřená na bytové a stavebního zboží „Můj dům, můj hrad“ atd.

V Ústeckém kraji se nachází nemálo galerií a muzeí, lze říci, že takřka v každém větším městě najdeme nějaké. Ze zajímavých muzeí lze jmenovat: Štola svatého Jana Evangelisty v Jiřetíně pod Jedlovou, Železniční muzeum v Zubnicích, již jmenované Muzeum Ghetta v Terezíně, Muzeum Českého granátu v Třebenicích, Jandovo muzeum alchymie a chemie v Budyni nad Ohří, Chmelařské muzeum v Žatci. Dále se na území kraje nalézají v Teplicích Severočeská hvězdárna a archeologický skanzen v Březně u Loun. Nejvýznamnější zoologické zahrady najdeme v Děčíně, Ústí nad Labem

a v Chomutově. Všechny tyto jmenované památky a kulturní instituce jsou častým cílem školních exkurzí a zájezdů.

Pro vodní sporty slouží aquaparky v Klášterci nad Ohří a v Děčíně, mostecký aquadrom a již zmiňovaná přírodní koupaliště. Pro využití volného času slouží i nově zrehabilitované plochy po těžbě hnědého uhlí, na kterých se nachází golfové hřiště, u Mostu známý Hipodrom a Autodrom. (Kopačka, Šíp, Štěpánek 2001, Cenia 2006, Krajský úřad 2007)

5.4 Realizační faktory

5.4.1 Doprava

Dopravní dostupnost ze silných populačních center republiky je vyhovující. Významným dopravním rysem Ústeckého kraje je soustava radiálních dopravních směrů na Prahu z Ústí nad Labem, Teplic, Mostu a Chomutova. Krajem vede od hraničního přechodu Cínovec silnice evropského významu – E 55 směřující ze severu Evropy na Balkán. Změnou geopolitických podmínek (sjednocení Německa, vstup ČR do EU) se význam funkce dopravní sítě kontinuálně zvyšuje. Prostorová funkce a uspořádání dopravního systému jsou dokonale propracované, ale výstavba dálnic a jejich napojení na evropskou síť se opozdilo. V současnosti je stále ve výstavbě dálnice D 8, vedoucí z Prahy na německé Drážďany. Zároveň rekonstrukce a modernizace hlavních dopravních směrů silniční a železniční dopravy neodpovídá požadované vysoké frekvenci současné dopravy. Vysoká náročnost tranzitní dopravy, zejména kamionové, tuto situaci ještě zhoršuje.

Železniční doprava v současné době disponuje 1 033 km provozní délky železničních tratí. Základní trasu představuje spojení Berlín–Drážďany–Ústí nad Labem–Praha, zapojené do evropského systému. Významnou trasou je také železnice vedoucí z Chebu přes Karlovy Vary, Chomutov, Most a Teplice do Ústí nad Labem.

Pro vodní dopravu slouží 103 km splavného toku řeky Labe. V současnosti největším přístavem v ČR je Děčín-Loubí. Část toku protékající Českosaským Švýcarskem je využívána i pro rekreační plavbu na parnicích.

Počet a kapacita hraničních přechodů pro vozidla je v některých okresech nevyhovující, lepší situace je u přechodů pro pěší. Nejfrekventovanějším hraničním přechodem je jednoznačně Cínovec. Novinkou se stal tzv. „malý příhraniční styk“,

upravený zpravidla pro pěší a pro cyklisty. K nejznámějším přechodům pro pěší a cyklisty se řadí: Loučná na Chomutovsku, Brandov, Hora Sv. Kateřiny, Český Jiřetín na Mostecku, Fojtovice na Teplicku, Jílové, Dolní Žleb, Zadní Doubice, Mikulášovice, Lobendava a Šluknov na Děčínsku. (Anděl 2000, Cenia 2006, Krajský úřad 2007)

5.4.2 Turistická infrastruktura

Kladem Ústeckého kraje je vysoká hustota dobře značených turistických cest a stále přibývajících naučných stezek (doposud nejnovější – Gerstnerova naučná stezka vznikla 28.6. 2007 v Chomutově).

Kapacita ubytovacích zařízení je dostatečná, jejich standard však většinou neodpovídá očekáváním návštěvníků. V Ústeckém kraji se nachází 402 hromadných ubytovacích zařízení. Počet lůžek v těchto zařízeních je 20 036, ale jejich využití činí pouhých 21,3 %. Průměrná cena za ubytování je 293 Kč, což představuje méně než republikový průměr. Obyvatelé z větších měst mají ve venkovských oblastech rekreační objekty. Díky těmto rekreantům se zachovaly mnohé vesnice a obce. Rozsah druhého bydlení je ale v kraji nižší než v ostatních regionech. Pomalý kvantitativní i kvalitativní nárůst dosahují stravovací zařízení. Nevyhovující jsou doplňkové služby.

Poměrně hustou síť tvoří v Ústeckém kraji turistické informační kanceláře, které se vyskytují v každém větším městě (Teplice, Klášterec nad Ohří, Chomutov, Kadaň atd.) a menších městech s turistickým ruchem (Terezín, Jiřetín pod Jedlovou, Hřensko atd.). Je zde možno získat nejen informace o lokalitě, ve které se nalézáme, ale i o celém kraji a příhraničních oblastech v Německu a o tipech na výlet do celého okolí. Je zde možno obdržet různé tematické mapy, např. s cyklistickými či turistickými stezkami nebo s vyznačením historických památek, a samozřejmě je možno koupě upomínkových předmětů. (Krajský úřad 2007, Anděl 2000)

6 Historie a charakteristika vázaného cestovního ruchu dětí

6.1 Historie skautingu

Idea skautingu vznikla na počátku 20. století ve Spojených státech amerických a ve Velké Británii. Programem tohoto výchovného hnutí byla samostatnost dětí a sžití s přírodou. V roce 1907 v Anglii založil Robert Baden-Powell nový výchovný směr „scouting“, jehož cílem bylo zdůrazňovat přirozené vlohy dětí, přírodní znalosti a dovednosti, tělesnou otužilost, smysl pro „fair play“ a snaha dát skautingu pevnou organizační strukturu. Od roku 1910 se šířil dívčí skauting „girl guides“. Do Velké Británie se v počátcích hnutí sjížděli učit pedagogové z celého světa výchovné metody skautingu. Tuto metodu si v průběhu let osvojila a přijala za svou mládež celého světa. Dodnes se ukazuje nepřekonatelnou

Již od počátků skautského hnutí byly náplní programu výpravy do přírody a výjezdy na tábory. Po první světové válce se roku 1920 sešli skauti z celého světa na prvním setkání v Londýně, I. skautském Jamboree. Tato setkání se pravidelně uskutečňují v různých zemích dodnes. Na setkáních Jamboree si skauti z jednotlivých zemí staví svoje vlastní tábory, žijí táborovým způsobem jako ve své vlasti a dokumentují svoji skautskou vyspělost předváděním ukázek různých skautských disciplín, cvičením, závodů, her a ukázkami národních tanců, zvyků a písní.

U nás skauting zavedl A. B. Svojsík, který v roce 1912 vydal brožuru „Český skaut“ a „Základy junáctví“. Po založení prvních skautských oddílů vznikl i první skautský tábor pod hradem Lipnicí, skauti také pořádali vycházky do okolí Prahy. Pevnější organizační základy prvních skautských oddílů byly položeny vytvořením samostatného spolku Junák–český skaut v roce 1914. Po vzniku prvního českého dívčího oddílu v roce 1915 byl vybudován dívčí letní prázdninový tábor pro skautky na louce nad Živohoští. Do konce druhé světové války byly všechny dětské tábory odděleny zvlášť pro chlapce a zvlášť pro děvčata.

Slibné začátky českého skautingu ochromila první světová válka a po ní začal skauting opět pomalu vzkvétat. V době druhé světové války došlo k dalšímu úpadku hnutí v podobě jeho potlačování ze strany fašistické moci. Po druhé světové válce se hnutí Junák stalo členem Svazu české mládeže, později Svazu československé mládeže. Skautská organizace byla označována za buržoazní a došlo k úplné likvidaci Junáka.

Krátké období existovalo v komunistické éře hnutí Český junák (1968 – 1970), které uskutečňovalo letní tábory, jež probíhaly převážně ve vypůjčených zařízeních. V době normalizace mnoho oddílů neslo dál ideu skautingu pod hlavičkami turistických oddílů, Pionýra, Svazarmu, či jen jako volná sdružení nebo zájmové útvary. Pořádaly se schůzky oddílů, jezdilo se na výpravy, výlety a tábory.

Po roce 1989 mohl Junák opět oficiálně rozběhnout svou činnost, získal mnoho nových členů. V každém větším městě má Junák svou oddílovou základnu. Jednotlivé oddíly pořádají se svými členy mnoho akcí, hlavně různé výpravy či výlety do přírody i za kulturou, skautská setkání a v neposlední řadě letní tábory, které mohou patřit přímo Junáku nebo některé jiné organizaci. Tradici u nás mají také vodní skauti, kteří sjíždějí různé řeky a táboří na jejich březích. (Lom, Šebek 1990)

6.2 Historie komunistických organizací spojených s vázaným cestovním ruchem dětí

6.2.1 Pionýrská organizace Svazu socialistické mládeže

Pionýrská organizace Svazu socialistické mládeže (PO SSM)) vznikla v roce 1949, navázala tak na organizaci vzniklou po druhé světové válce (12.5. 1945) – Svaz české mládeže. PO deklarovala svou činnost jako podporu Komunistické strany Československa a vedení svých členů k aktivnímu uskutečňování její politiky. Dalšími snahami PO SSM bylo vést děti k tvořivé práci, k sebevzdělání a společenské angažovanosti, čestnosti, pracovitosti a statečnosti a také rozvíjela aktivitu, iniciativu a samostatnou tvořivou činnost. Soustavně rozvíjela tělesnou a branou výchovu, sportovní a turistickou činnost pionýrů, organizovala procházky a výlety do přírody, hry soutěže, slavnosti a zajišťovala i dlouhodobější pobyty dětí v přírodě.

Pionýrský organizace SSM byla členem CIMEA (Mezinárodní výbor hnutí dětí a dospívající mládeže). CIMEA pořádal různá setkání dětí, mezinárodní dětské tábory, dětské umělecké soutěže a výstavy. Také se podílel na konání mnoha dětských akcí jako mezinárodního dětského festivalu, mezinárodní setkání dětské umělecké tvořivosti a jiných.

V době normalizace po roce 1968 došlo k prudkému rozvoji letních táborů, byly vyvinuty následující základní typy:

Stálé pionýrské tábory, které pořádaly především pionýrské skupiny, Revoluční odborové hnutí (ROH), Sdružení rodičů a přátel školy (SPRŠ), Český svaz tělesné výchovy (ČSTV), Svazarm atd.

Specializované tábory byly pořádány hlavně Domy pionýrů a mládeže (DPM), ČSTV, Svazarmem apod.. Specializovanými tábory byly tábory např. přírodovědné expedice, národopisné expedice, soustředění pionýrských uměleckých souborů, patřily sem i tábory s výukou cizích jazyků.

Putovní pionýrské tábory nejčastěji organizovaly SRPŠ, pionýrské skupiny, DPM a některé společenské organizace. Těmto táborům předcházela celoroční příprava dětí i vedoucích.

Budovatelské tábory pořádaly pionýrské skupiny, DPM a SRPŠ. V těchto táborech pionýři jednak pracovali (v zemědělských nebo průmyslových podnicích), jednak se také rekreovali.

Táborové školy, které se věnovaly přípravě pionýrského aktivu (ve formě stálých nebo putovních táborů). Pořádaly je okresní rady Pionýrské organizace SSM, DPM a pionýrské skupiny.

Pro své členy i děti ze zahraničí pořádala pionýrská organizace spolu s Ústředním výborem SSM **Mezinárodní tábory míru**, které přispívaly k výchově k socialistickému vlastenectví. Mezinárodní tábory míru byly pořádány od roku 1950 po vzoru sovětských pionýrských táborů Artek, což byly největší tábory v SSSR ležící na Krymu. Mezinárodní tábory míru byly pořádány ve dvou měsíčních běžích na pěti místech ČSSR. Pionýři ve věku 12–15 let museli mít splněnou závaznou část Výchovného systému a mohli jet na Mezinárodní tábory míru pouze jednou. Podobné tábory byly ve všech socialistických státech, byli do nich posíláni i čeští pionýři. (Böhnel, Staňková, Vozobule 1983, Svatoš 1978)

6.2.1 Cestovní kancelář mládeže Svazu socialistické mládeže

CKM SSM byla zařízením organizujícím turistiku československé mládeže doma i v zahraničí a pro zahraniční mládež turistiku na území Československa. CKM vznikla v roce 1955 nejprve jako cestovní odbor mezinárodního oddělení Ústředního výboru československého svazu mládeže. Na základě výzvy Světové federace demokratické mládeže připravila podmínky pro rozvoj turistiky mládeže. Od roku 1955 tedy CKM začala rozvíjet mládežnickou turistiku na základě bezdevizových výměn, ovšem jen se

zeměmi východního socialistického bloku. Od roku 1969 organizovala i domácí turistiku mladých lidí. Partnerskými kanceláři CKM byly kanceláře ze Sovětského svazu, Německé demokratické republiky, Polska, Maďarska, Bulharska, Kuby a některé kanceláře z nesocialistických zemí.

Nejpoužívanější formou byly tzv. družební akce (vlaky, lety, tábory družby). CKM organizovala mezinárodní budovatelské tábory, které se pořádaly od roku 1962 za účelem poznání cizí země a její kultury při příležitostech jako např.: výstavba vysokoškolských kolejí, archeologické vykopávky, naučné stezky atd. Cestovní kancelář mládeže vlastnila juniorhotely v Karlových Varech, Mariánských Lázních, Horním Smokovci, Jasné pod Chopokem, Banské Bystrici, Praze, Bratislavě a juniorkempy na Živohošti a v Soběšíně. CKM SSM byla členem několika mezinárodních organizací působících ve sféře mládežnické turistiky, jako např.: BITEJ, ISTC, SIVSAJ, IYHF. CKM SSM dnes již oficiálně neexistuje.

BITEJ je mezinárodní úřad pro ČR a výměny mládeže, specializovaný orgán Světové federace demokratické mládeže se sídlem v Budapešti, založený v roce 1966. BITEJ koordinuje akce členských organizací, vypisuje mezinárodní projekty – „interakce“, pomáhá řešit odborné problémy turistiky mládeže. BITEJ spolupracuje s FYITO (viz kapitola 2.1.2).

SIVSAJ (Mezinárodní dobrovolná služba solidarity a přátelství mládeže) byla mezinárodní organizací mladých, zabývající se dobrovolnou prací. SIVSAJ byla specializovaným orgánem Světové federace demokratické mládeže, který působil od roku 1970. Sdružovala organizace mládeže z mnoha zemí světa, které se zabývaly dobrovolnou brigádnickou prací. SIVSAJ pořádala mezinárodní budovatelské tábory mladých v socialistických i kapitalistických zemích. Dalším úkolem SIVSAJ bylo vysílání skupin odborníků – mladých lékařů nebo techniků jako pomoc do rozvojových zemí.

IYHF (Mezinárodní hotelová federace) byla založena v roce 1932 a její činnost funguje dodnes. Sdružuje další asociace z celého světa. IYHF sjednocuje praxi členských organizací a poskytuje o nich informace. V mezinárodní oblasti spolupracuje s BITEJ, má poradní status UNESCO. Jejím sídlem je Londýn. IYHF sdružuje poskytovatele zlevněných ubytovacích služeb (koleje, turistické ubytovny). (Böhnel, Staňková, Vozobule 1983)

6.3 Historie České tábornické unie

Česká tábornická unie (ČTU) vznikla na krátkou dobu již v letech 1968 až 1970. Byla to organizace odmítající leninské principy, podporovala činnost pravicových hnutí mládeže, proto musela v roce 1970 ukončit svou činnost. Po roce 1989 začala Česká tábornická unie opět fungovat.

Česká tábornická unie je organizace sdružující v tábornických klubech a tramských osadách členy všech věkových kategorií od dětí přes mládež až k dospělé generaci. ČTU zaměřuje svoji činnost na pobyt v přírodě a vytváří podmínky pro rozvíjení zájmů jednotlivců. Sdružuje zájemce o pobyt v přírodě, vede členy k poznávání přírody a její ochraně. Posláním ČTU je vyjádřit společné potřeby a zájmy tábornických klubů, tramských osad a samotářů. V rámci svých možností je každý klub a osada v ČTU samostatnou částí, která si všechny své otázky řeší svobodně a samostatně.

I přes orientaci organizace na všechny věkové skupiny tvoří dvě třetiny členské základny ČTU děti v dětských tábornických klubech, osadách a oddílech. Práce s dětmi a mládeží je tak hlavní náplní činnosti ČTU. Po celý rok je činnost orientována především na pobyty přírodě na výpravách. Zde získávají děti znalosti a dovednosti potřebné pro pobyt v přírodě a znalosti potřebné k její ochraně, také si osvojují a upevňují sociální vztahy ve skupině. V klubovních se každý týden pořádají společná setkání, jejichž náplní jsou hry, procvičování tábornické praxe atd. Vrcholem oddílového či klubového roku jsou v době letních prázdnin stále i putovní tábory.

Česká tábornická unie soustřeďuje několik stálých dětských táborů a osad, např.: Velké Lucko (Doupov, Libochovice), tábor Železný Brod v Českém ráji, táborovou organizaci Bílý Zajíc pořádající putovní tábory aj.

Existují různé tábornické školy, např.: vodácké, jezdecké, horolezecké, potápěčské, lyžařské, ochrany životního prostředí apod.

ČTU mimo pravidelnou činnost v tábornických klubech a tramských osadách pořádá například tyto akce:

- oblastní i ústřední Tábornické školy (letní a zimní), speciální tábornické školy vodácké, jezdecké, horolezecké, potápěčské, lyžařské, ochrany přírody apod.
- hudební soutěže a přehlídky, zejména festivaly Tramská Porta, Brána

- setkání dětských oddílů, sportovní utkání a turnaje, potlachy, kulturní večery, výstavy atd.
- zahraniční expedice, zájezdy a výměnné pobyty atd.

Činnost tábornické unie finančně podporují zejména:

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstvo kultury
- Ministerstvo zdravotnictví
- magistráty, okresní, městské, obecní, obvodní a místní úřady

(Česká tábornická unie, 2007)

6.4 Historie škol v přírodě

Ústecký kraj leží v pánevní oblasti. Vlivem geomorfologie terénu a využívání přírodního bohatství je kraj silně postižen zhoršeným životním prostředím.

Z rozhodnutím vlády ČSSR se proto koncem 60. let začaly realizovat pobyty dětí ve školách v přírodě. Myšlenka škol v přírodě není nikterak nová, již z historie pedagogiky jsou známy snahy spojení výchovy a vzdělání s přírodou. (Komenský, Rousseau, Pestalozzi a jiní).

Zákon Československé Národní rady č. 76/1978 charakterizuje ŠVP jako „zotavovací školské zařízení, které umožňuje pobyt dětí předškolního věku a žáků ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušování školní výchovně vzdělávací práce. Posláním těchto škol je kompenzace nepříznivých vlivů životního prostředí na tělesný rozvoj dětí, žijících ve velkých městských aglomeracích nebo v průmyslových oblastech s trvale zhoršenými životními podmínkami“. (Roth 1989, s. 123)

Z bývalého Severočeského kraje vyjížděly do škol v přírodě děti z chomutovského, lounského, mosteckého, teplického, litoměřického, ústeckého, děčínského okresu. To znamená, že se škol v přírodě účastnily děti z celého území dnešního Ústeckého kraje. Ze ostatních regionů to byly okres Sokolov, Praha a oblast Ostravska.

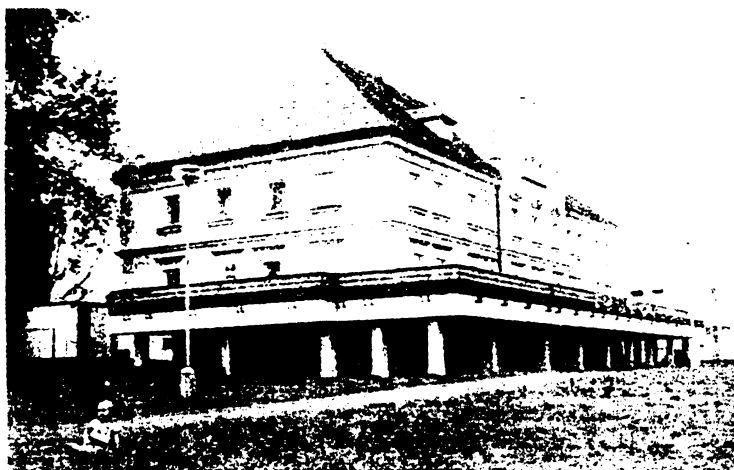
V roce 1976 vyjelo z celého Severočeského kraje 52 059 dětí a jen např. z chomutovského okresu 14 981 dětí. V roce 1988 již celkový počet v okrese Chomutov činil 38 646.

Náklady na jedno dítě, na které přispíval stát, se kontinuálně navyšovaly. Zatímco v roce 1976 činily celkové náklady na děti chomutovského okresu 15 519 000 korun , tak v roce 1988 to byla již částka 49 798 000 korun. Rodiče přispívali však jen částkou 5 korun na dítě a den. Výjezdy byly čtrnáctidenní až třítýdenní.

Objekty škol byly vybrány z hotelů a rekreačních středisek podniků v různých krajích naší republiky

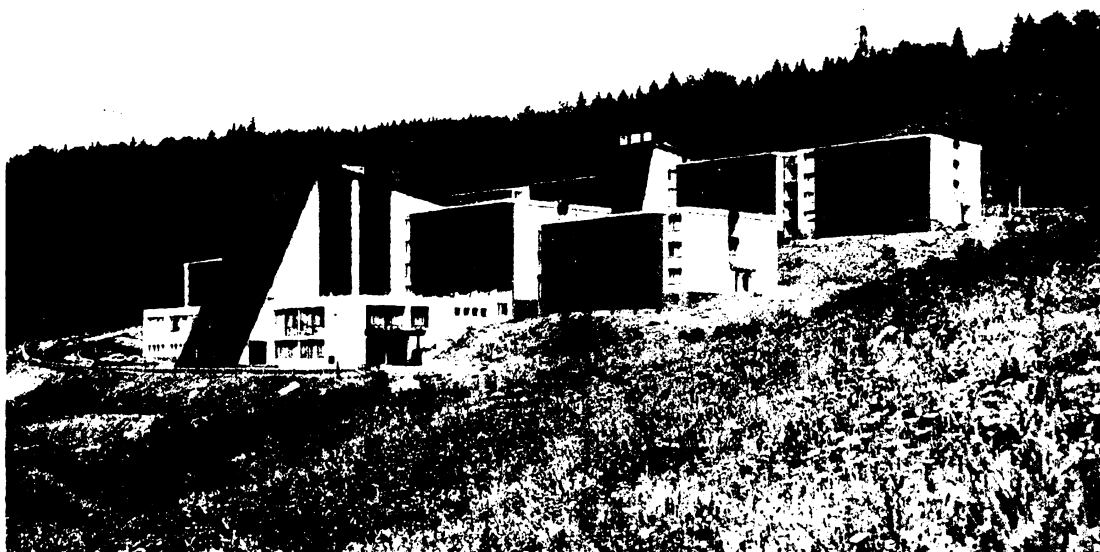
Řada podniků hotelového typu neměla ideální podmínky pro výuku, proto byly vybudovány stálé objekty škol v přírodě. V 80. letech Okresní národní výbor Chomutov obhospodařoval celkem sedm stálých objektů. Doubrava u Aše, Kout na Šumavě (viz obrázek 3), Petrovice a Růžová byly pro děti z mateřských škol, Přimda, Kouty nad Desnou (viz obrázek 4) a Volyně byly určeny žákům základních škol. Přimda pojala 280 dětí, Volyně měla kapacitu 900 žáků. V lázních Kyselka u Karlových Varů byla škola v přírodě spojena s léčebnou péčí v prevenci respiračních chorob.

Obrázek 3: Objekt ŠVP Kout na Šumavě

Zdroj: Roth 1989

Obrázek 4: Objekt ŠVP Kouty nad Desnou

Zdroj: Pohlednice Kouty nad Desnou

Společně s dětmi jezdili do ŠVP také učitelé a vychovatelé, kteří se o ně po celou dobu pobytu starali. Zajišťovali vyučování a činnost po něm. Celkově vyjelo s dětmi v roce 1988 5219 dospělých. Během školy v přírodě se děti kromě vyučování věnovaly poznávání přírody, historii i současnosti okolí objektu, rozvíjely svou tělesnou zdatnost sportováním, turistickými vycházkami i brannými hrami a soutěžemi. V některých oblastech se děti zapojovaly i do veřejně prospěšné činnosti brigádami v lesích nebo na polích. Podobný model škol v přírodě funguje dodnes, kromě výplně programu brannými hrami a brigádami.

Podle lékařských výzkumů bylo ověřeno, že přínos škol v přírodě pro ozdravení dětského organismu je nesporný. Dalším kladem je rozvoj samostatnosti dítěte i jeho rozumový vývoj poznáváním jiných míst naší vlasti.

Negativními stránkami výjezdů byly organizační, ekonomické a provozní problémy, jež bylo nutné neustále řešit. Další nevýhodou byly i aklimatizační změny ve zdravotním stavu dětí po příjezdu do ŠVP nebo po jejich návratu domů. Přes uvedené nedostatky se v roce 1989 počítalo s dalším rozvojem výjezdu dětí. Severočeský kraj vyčleňoval velké finanční částky na vybudování nových objektů. Počítalo se i se zkrácením pobytu dětí na 14 dnů, které byly podle výzkumů optimální pro aklimatizaci, k regeneraci zdravotního stavu dítěte i pro minimální počet zanedbaných hodin výuky. Společně s dotací přesnídávek byly pro žáky ZŠ věnovány na ŠVP velké finanční prostředky. Byla to, jedna z forem péče státu o děti žijící v průmyslových oblastech se zhoršeným životním prostředím. (Roth 1989)

7 Výsledky šetření

7.1 Výsledky dotazníkového šetření pro žáky ZŠ a jejich rodiče

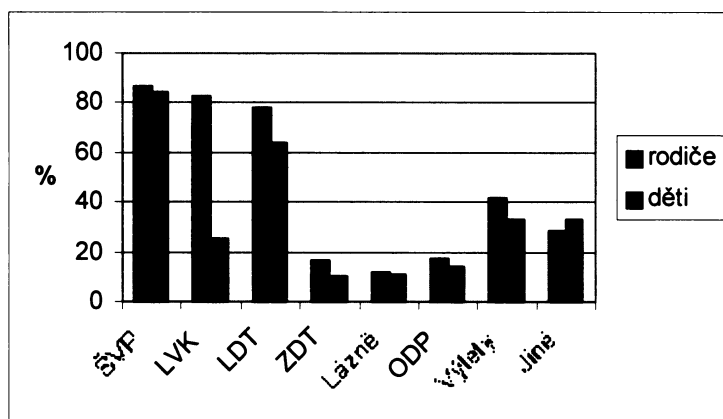
Jak jsem již uvedla v metodice (3.2.2), rozdávala jsem tyto dotazníky na třech základních školách. Celkem jsem jich rozdala 220 a nazpět jsem dostala 150 kusů, návratnost dotazníků byla tedy téměř 70%.

7.1.1 Účast

Účast na dětských zájezdech jsem sledovala na předem definovaných typech zájezdů: Školy v přírodě (ŠVP), Lyžařské výcvikové kurzy (LVK), Letní a zimní dětské tábory (LDT a ZDT), Lázně, Ozdravné dětské pobyty (ODP), Výlety a kategorie „Jiné“. Do této kategorie byly nejčastěji dotazovanými zahrnovány: výměnné pobytové zájezdy (hlavně do Velké Británie), exkurze, sportovní soustředění, kurzy různých zájmových kroužků, ekologické pobyty, pobyty v přírodě a jen v případě generace rodičů branný týden.

Z mých zjištění vyplývá, že účast na všech typech zájezdů v porovnání současnosti s dobou před rokem 1989 poklesla kromě kategorie „Jiné“, ve které jsou, také výměnné zájezdy, jež nebyly před rokem 1989 časté a když, tak jen do zemí socialistického bloku. Dnešní děti v podílu účasti na zájezdech téměř kopírují své rodiče, kteří se jich účastnili před 20 lety, podíl dětské účasti je podobný jen je v nižší míře. Jelikož kategorie lázně je vázána čistě zdravotně, nedochází zde mezi generacemi téměř ke změnám. Největší změnu jsem zaznamenala u lyžařských výcvikových kurzů. Pokles účasti u ostatních zájezdů je do 10 %, ale v případě LVK je propad téměř o 60 % z celkového počtu dotazovaných dětí oproti dotazovaným rodičům, jak ukazuje graf číslo 1.

Graf 1: Celková účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti

Zdroj: Vlastní šetření

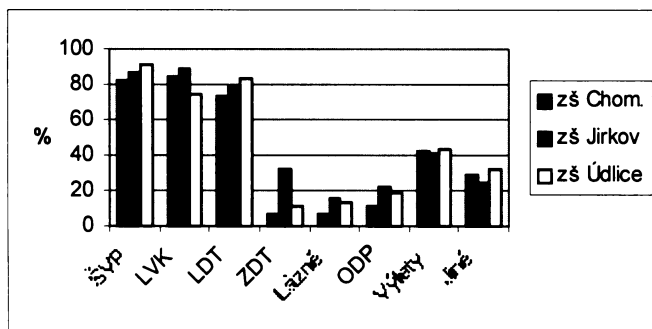
Rozdíly lze sledovat mezi jednotlivými školami navzájem. Z výsledků generace rodičů nejsou rozdíly tak znatelné. Jediná výrazná odchylka je v kategorii zimních dětských táborů, kde dosahuje jirkovská škola vyšších hodnot. Je zde znatelná všeobecná socialistická nivelizace jak finanční, tak i programová, viz graf 2.

V dnešní době mají školy ve výběrech a organizaci zájezdů volnější ruku. Před rokem 1989 byla účast na zájezdech téměř povinná, některé školy v dnešní době nepořádají určité zájezdy kvůli tomu, že není o ně zájem ze strany žáků i jejich rodičů. A např. cena LVK dosahovala jen malé části ceny dnešní. LVK je zájezd vyžadující specifické náročné materiální vybavení i finanční zajištění. Před rokem 1989 byla každá škola vybavena lyžařským náčiním, byť jen pro běžecské lyžování, a to si mohlo každé dítě půjčit. Z toho vyplývá, že před rokem 1989 nebylo materiální zajištění překážkou pro neúčast. Pro rodiče je materiální vybavení v dnešní době velmi náročná finanční záležitost, přesto, jak píše dále, rodiče v dotaznících neuvledli nedostatek financí jako hlavní důvod neúčasti dítěte. Dalším důvodem je, že hlavně malé vesnické školy, které trpí nedostatkem učitelů, si v normálním chodu nemohou dovolit vyslat např. 2 až 3 učitele, protože by to organizačně narušilo výuku v rámci celé školy. Školy takové situace většinou řeší tak, že se spojí více malých škol, které dohromady vysílají své učitele a hromadně je také hrazena doprava a pobyt.

Právě v kategorii lyžařských výcvikových kurzů je v generaci dětí vidět největší rozdíl mezi školami. V jazykové škole se LVK účastní téměř 50 % dětí. Předpokládám, že tato škola jako specializovaná má velký počet pedagogických pracovníků a také tuto výběrovou školu navštěvují děti z finančně lépe zabezpečených rodin. Vesnická škola má podíl na účasti na LVK pouhá 2 %. Zde naopak předpokládám, že tato škola má malé pedagogické zastoupení a chodí na ni děti spíše z finančně hůře zabezpečených

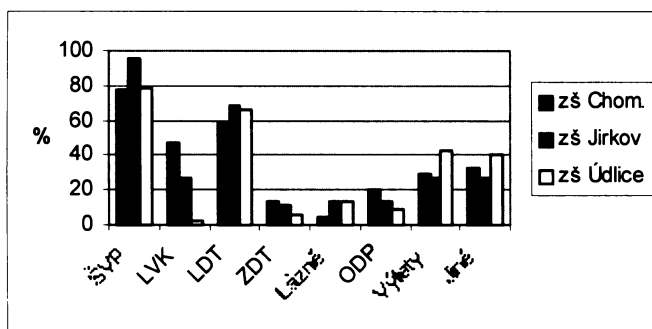
rodin. Je tedy vidět, že na účast má vliv i míra urbanizace. Zastoupení zemědělské sféry zaměstnání rodičů bývá častější na než rodičů dětí žijících ve městech. Další rozdíly jsem zaznamenala v kategorii ŠVP, kde jirkovská škola dosahuje o 10 % vyšších hodnot než je průměr a kategorii Výpravy, kde o 10 % vyšších hodnot dosahuje vesnická ZŠ. Rozdíly jsou patrné v grafu číslo 3 (dále viz příloha, graf 1 až 3).

Graf 2: Rozdíl v účasti na jednotlivých školách – generace rodičů

Zdroj: Vlastní šetření

Graf 3: Rozdíl v účasti na jednotlivých školách – generace dětí

Zdroj: Vlastní šetření

7.1.2 Charakteristika – četnost jednotlivých akcí, doba trvání a vzdálenost

Četnost

Dalším z jevů, které jsem sledovala, bylo, jak často jezdí/jezdili respondenti na jednotlivé druhy zájezdů. Kritériem bylo kolikrát v průběhu základní školní docházky respondenti na zájezd jeli nebo kolikrát za rok jezdí. Generace rodičů i dětí se, co se týče četnosti, moc neliší. Podle mého očekávání by měly děti dnes jezdit méně často, než jejich rodiče. To se ve většině případů neprokázalo. Jediná změna nastala u ŠVP, generace dnešních dětí jezdí oproti rodičům méně často, viz tabulka 9. Dále viz příloha, graf 4 až 6 používám charakteristiky tří nejvíce zastoupených zájezdů ŠVP, LVK a LDT.

Tabulka 9: Četnost jednotlivých zájezdů – rodiče vs. děti

	Rodiče	Děti
ŠVP	1-2krát ročně	3-7krát v ZŠ
LVK	1-2krát v ZŠ	1-2krát v ZŠ
LDT	1krát ročně	1krát ročně
ZDT	1krát ročně	1krát ročně
Lázně	1krát ročně	1krát ročně
ODP	3-7krát v ZŠ	3-7krát v ZŠ
Výlety	1krát ročně	1krát ročně
Jiné	1krát ročně	1krát ročně

Zdroj: Vlastní šetření

Vysvětlivky k tabulce 9: 3-7krát v ZŠ...3 až 7krát v době základní školní docházky
1-2krát v ZŠ...1 až 2krát v době základní školní docházky

Doba trvání

Kritériem pro dobu trvání bylo na kolik týdnů, v případě výprav na kolik dnů jezdí dotazovaní na zájezdy. Sledování doby trvání opět nepřineslo výrazné změny mezi generacemi. Mým očekáváním bylo, že se doba trvání zájezdů bude snižovat. Jediná kategorie, kde se mé očekávání potvrdilo, je opět kategorie ŠVP, kde se doba snížila ze tří na dva týdny, viz tabulka číslo 10 (dále viz příloha, graf 7 až 9).

Tabulka 10: Doba trvání jednotlivých zájezdů

	Rodiče	Děti
ŠVP	3 týdny	2 týdny
LVK	1 týden	1 týden
LDT	2 týdny	2 týdny
ZDT	1 týden	1 týden
Lázně	3 týdny	3 týdny
ODP	3 týdny a déle	3 týdny a déle
Výlety	do 1 týdne	do 1 týdne
Jiné	1 týden	1 týden

Zdroj: Vlastní šetření

Vzdálenost

Kritériem pro vzdálenost bylo jestli se jezdí na území kraje nebo mimo něj. Můj předpoklad byl, že generace rodičů jezdila mimo kraj a dnešní děti jezdí již na území kraje. To by bylo logické i z finančního hlediska, protože by tak odpadly vysoké náklady na dopravu. V případě LVK se můj předpoklad opravdu prokázal, v případě

ŠVP nikoli, ostatní kategorie jsou stejné v obou generacích. To, že se do ŠVP jezdí mimo kraj a do LVK na území kraje, souvisí s faktem, že nabídka rekreačních objektů v horských oblastech vhodných pro LVK je v Ústeckém kraji vyhovující, avšak nabídka objektů vhodných pro ŠVP je zcela nedostačující (viz. Typologie ŠVP a LVK). Krátkodobější zájezdy jako výlety, exkurze, pobyty v přírodě atd. se konají také na území kraje, jak je vidět v tabulce číslo 11 (dále viz příloha, graf 10 až 12).

Tabulka 11: Vzdálenost zájezdů od místa bydliště

	Rodiče	Děti
ŠVP	mimo kraj	mimo kraj
LVK	mimo kraj	v kraji
LDT	mimo kraj	mimo kraj
ZDT	mimo kraj	mimo kraj
Lázně	mimo kraj	mimo kraj
ODP	mimo kraj	mimo kraj
Výlety	v kraji	v kraji
Jiné	v kraji	v kraji

Zdroj: Vlastní šetření

7.1.3 Důvod neúčasti na zájezdech

Jedním z kritérií dotazníkového šetření byl i důvod, proč se jednotlivých typů zájezdů respondenti neúčastní. Toto kritérium je pro můj výzkum velice důležité, jelikož na základě zmapování důvodů neúčasti mohou vyhodnotit, co od účasti na zájezdech děti nebo jejich rodiče odrazuje a případně do budoucna mohou navrhnout řešení na odstranění těchto negativ. Výsledky mohou být prospěšné pro spektrum organizátorů dětských zájezdů (CK, dětské organizace, školy, atd.).

Mým předpokladem bylo, že hlavním důvodem neúčasti bude špatná finanční situace rodiny dětí. Nacházíme se v kraji s nejvyšší průměrnou nezaměstnaností, v kraji, kde se pobírají jedny z nejnižších průměrných mezd. Z odpovědí dotazovaných finanční důvod nevyplýval. Pro ŠVP a LVK je důvodem neúčasti nezájem dítěte na zájezd jet a nedostatečná nabídka. Důvodem neúčasti na LDT a ZDT je to, že děti tráví prázdniny s rodiči. Pro ODP rodiče nejčastěji uváděli důvod, že dítě je zdravé a zájezd nepotřebuje. Dále pro ODP i pro Výlety není dle názoru rodičů dostatečná nabídka, viz tabulka číslo 12.

Tabulka 12: Nejčastější důvody neúčasti dětí na zájezdech

		Nezájem	Není nabídka	S rodiči	finanční	zdravotní	netřeba	Nejsou podmínky	celkem
ŠVP	počet	7	8	0	2	3	0	0	20
	%	35	40		10	15			100
LVK	počet	23	35	0	22	7	0	0	90
	%	26	39		24	8			100
LDT	počet	8	3	29	2	1	0	0	42
	%	19	7	69	5	2			100
ZDT	počet	9	25	62	9	3	0	1	108
	%	8	23	57	8	3		1	100
Lázně	počet	0	0	0	1	0	39	0	40
	%				2		98		100
ODP	počet	3	41	0	6	3	40	1	94
	%	3	43		6	3	43	1	100
Výlety	počet	5	53	0	5	2	0	0	65
	%	8	82		8	3			100

Zdroj: Vlastní šetření

Vysvětlivky k tabulce č.12: Nezájem...dítě o daný zájezd nejeví zájem

Není nabídka...není dostatečná nabídka

Nejsou podmínky...nejsou dostatečné podmínky pro účast na zájezdu

7.1.4 Situace rodičů, jejichž děti se neúčastní se VCR

U rodičů dětí, které se neúčastnily VCR, jsem sledovala jejich rodinné zázemí – v jak velké obci žijí, vzdělání rodičů, obor, ve kterém rodiče pracují, zda jsou oba výdělečně činní a kolik dětí je v jejich rodině. Z výsledků nejvíce se opakujících odpovědí vyšlo: rodina žije na vesnici či středně velkém městě od 10 00 do 50 000 obyvatel, což jsou celkem rozdílné ukazatele, proto bych velikost města nebrala jako určující faktor. Rodiče mají střední vzdělání bez maturity, hlavní obor zaměstnání rodičů je průmysl, v některých případech i služby. Oba rodiče v rodině jsou výdělečně činní a rodina má dvě děti, jak je vidět z tabulky číslo 13 (dále viz příloha, tabulka 1).

Tabulka 13: Situace rodičů, jejichž děti se neúčastní se CR

	velikost obce	vzdělání	obor zaměstnání	zaměstnanost	počet dětí
ŠVP	nerozhoduje	stř. bez maturity	průmysl	oba rodiče	1 až 2
LVK	vesnice	-//-	průmysl	-//-	2
LDT	stř. město	-//-	průmysl+služby	-//-	2
ZDT	stř. město	-//-	průmysl+služby	-//-	2
Lázně	vesnice	-//-	průmysl+služby	-//-	2
ODP	vesnice	-//-	průmysl	-//-	2
Výlety	stř. město	-//-	průmysl+služby	-//-	2

Zdroj: Vlastní šetření

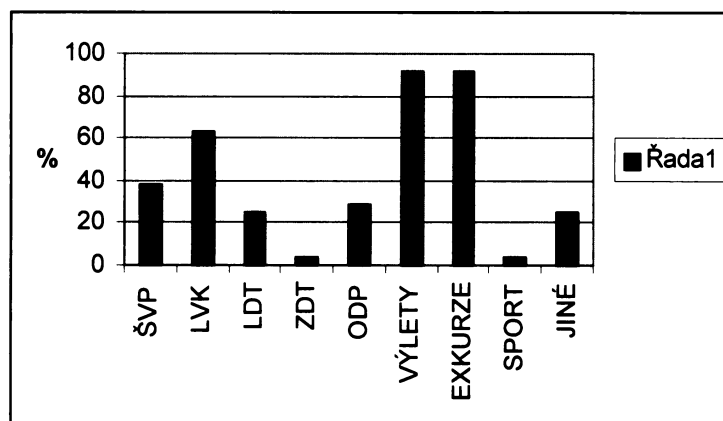
7.2 Výsledky dotazníkového šetření pro ředitele škol a jiných organizací

Celkově, jsem oblesala 175 adres a návratnost dotazníků byla jen 50 kusů, což odpovídá 28% úspěšnosti. Ze všech odpovídajících respondentů byli jen 3 ředitelé domu dětí a mládeže, proto budu dále používat pro respondenty označení školy či ředitelé škol.

7.2.1 Účast škol

V grafu 4 jsou patrné dva nejvíce zastoupené zájezdy – výlety a exkurze. V mnohem nižší míře jsou v grafu zastoupeny školy v přírodě, lyžařské výcvikové kurzy a letní dětské tábory. Výlety a exkurze školy pořádají pro všechny třídy každoročně (přes 90 % škol). Oproti tomu ŠVP, LVK školy nepořádají každoročně, což se promítlo do výsledků. LDT některé školy vůbec nepořádají a ZDT nepořádá žádná škola. Školy na to nemají dostatek finančních prostředků ani dostatek pedagogických pracovníků. Na pořádání LDT a ZDT se specializují domy dětí a mládeže.

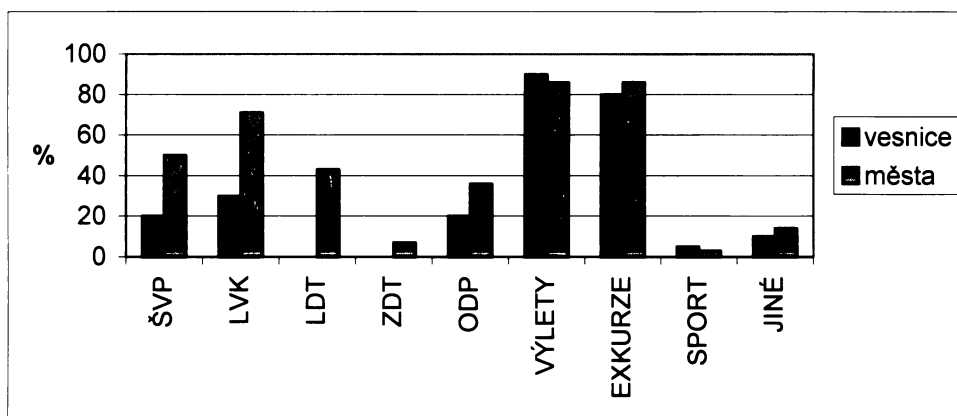
Graf 4: Celková účast na zájezdech vyplývající z odpovědí škol

Zdroj: Vlastní šetření

V grafu 5 (dále viz příloha, graf 13, 14) lze vidět značné rozdíly v pořádání akcí mezi vesnickými a městskými školami. Co se týče exkurzí a výletů, jak jsem již uvedla, jsou pořádány každoročně pro celé třídy, zde rozdíly nejsou znatelné. Je tedy zřejmé, že jak vesnické, tak městské školy na tyto zájezdy jezdí téměř ve stejné míře. ŠVP, LVK, LDT, ZDT i ODP pořádají oproti vesnickým školám městské školy v mnohem větší míře, v těchto případech kromě ozdravných dětských pobytů je četnost více než dvakrát větší (např. LVK až o 40 % vyšší). V případě pořádání sportovních soustředění a jiných zájezdů, které se pořádají ve velmi nízké frekvenci, je situace ve městech srovnatelná s vesnicemi. Školy většinou shodně uváděly, že sportovní akce pořádají jen v areálu školy, tím pádem už na tyto akce či sportovní soustředění nevyjíždějí. Zde se opět potvrdila hypotéza, že míra urbanizace ovlivňuje frekvenci pobytu dětí na akcích VCR (podobně jako v kapitole 7.1.1). vesnické školy hlavně díky malému pedagogickému sboru si nemohou dovolit vysílat na zájezdy své učitele, kvůli narušení harmonogramu výuky v rámci celé školy. Zaměstnání rodičů dětí žijících na vesnicích bývá častěji v zemědělskou sféře než rodičů dětí žijících ve městech. V menších obcích je větší podíl nezaměstnaných. Lidé z vesnic také častěji nepovažují pobyt v přírodě za důležitý.

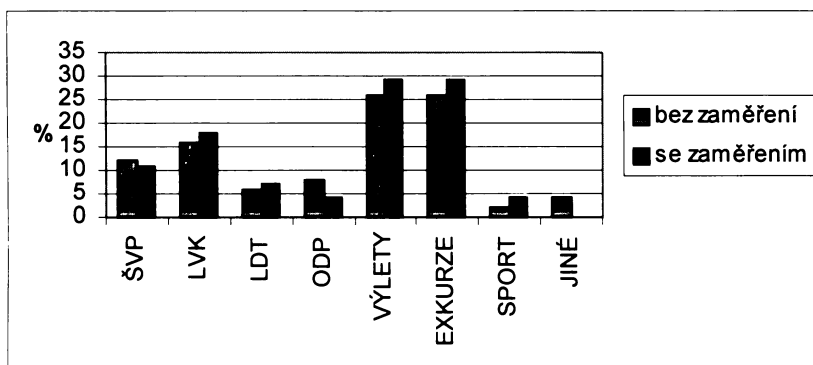
Graf 5: Celková účast škol z měst vs.z vesnic

Zdroj: Vlastní šetření

V porovnání škol se zaměřením a škol bez zaměření je vidět, že v účasti zde není výrazný rozdíl a školy jezdí na zájezdy téměř ve stejné míře. Ve více jak polovině případů je ale vidět, že školy se zaměřením mají o málo větší podíl na zájezdech než školy bez zaměření, což mi vyšlo i v kapitole 7.1.1. Vliv na tento fakt má nesporně skutečnost, že na školy se zaměřením, tedy výběrové, chodí děti z lépe finančně zajištěných rodin, jež si mohou častěji dovolit financovat svému dítěti náklady na zájezdy, viz graf 6.

Graf 6: Celková účast škol bez zaměření vs. se zaměřením

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Závěrem lze vyslovit zjištění, že účast dětí na zájezdech je závislá na finančním zázemí rodiny, ze které dítě pochází

Důvody výběru zájezdu

Největší vliv na výběr zájezdu školami mají tyto skutečnosti: z 83 % cena, 63 % respondentů uvedlo jako kritérium výběru kladné předchozí zkušenosti, pro 54 % škol je rozhodující lokalita, z 46 % ovlivňuje výběr vzdálenost od místa školy. Dalšími faktory, podle kterých si školy vybírají zájezdy jsou sportovní a turistické zázemí vybraného objektu či lokality, vybavenost zařízení a kapacita lůžek.

Zdroje informací o zájezdech

Zdrojem informací, kde se školy dověděly o zájezdu je z 92 % internet, 63 % škol uvedlo, že se o zájezdu dovědělo na doporučení jiné osoby, 58 % škol vybíralo v katalogu CK. Jako další zdroje informací slouží katalog konkrétního zařízení a letáky.

7.2.2 Charakteristika zájezdů - četnost jednotlivých akcí, doba trvání, vzdálenost, sezónnost, způsob dopravy, rekreační využití, počet žáků na zájezdu

Četnost konání zájezdů školami, které je pořádají, je většinou jednou ročně. Na exkurze se jezdí 1 až 2krát ročně a ostatní, „jiné“ zájezdy (zahraniční a výměnné pobyty) pořádají školy pro žáky 1 až 2krát po dobu jejich školní docházky, viz tabulka 14. Dále používám charakteristiky tří nejvýznamnějších zájezdů ŠVP, LVK a LDT (viz příloha, graf 15 až 17).

Délka trvání zájezdů se pohybuje okolo 1 týdne. Do ŠVP se jezdí na dobu 1 až 2 týdnů, na LDT na 2 týdny. Exkurze a výlety jsou jednodenní. Sportovní a jiné akce jsou kratší než týden, jak je možno vidět v tabulce 14 (dále příloha, graf 18 až 20).

Vzdálenost místa konání zájezdu od školy je většinou mimo území kraje. Jednodenní zájezdy jsou i pořádány na kratší vzdálenosti, proto exkurze a výlety jsou na území kraje. Jediný lyžařský výcvikový kurz je situován do území kraje, viz tabulka 14. Jak jsem již uvedla, je pro LVK v kraji v horských oblastech dostatečná nabídka objektů a rekreačního využití pro tyto účely, viz tabulka 14 (dále příloha, graf 21 až 23).

Tabulka 14: Četnost, doba trvání a vzdálenost zájezdů pořádaných školami

	Četnost	Doba trvání	Vzdálenost
ŠVP	1* ročně	1-2 týdny	mimo kraj
LVK	1* ročně	1 týden	kraj
LDT	1* ročně	2 týdny	mimo kraj
ZDT	1* ročně	1 týden	mimo kraj
ODP	1* ročně	1 týden	mimo kraj
VÝLETY	1* ročně	1 den	kraj
EXKURZE	1-2* ročně	1 den	okres+kraj
SPORT	1* ročně	3 dny-týd.	mimo kraj
JINÉ	1-2* v ZŠ	3 dny-týd.	mimo kraj

Zdroj: Vlastní šetření

Vysvětlivky tabulce 14: 1-2* v ZŠ ... 1 až 2krát v době základní školní docházky

Co se týče **sezónnosti**, školy uvedly, že pro ŠVP a ODP je nejpříhodnější jarní období, pro výlety jarní i letní, pro exkurze, sportovní soustředění a jiné akce období nerozhoduje.

Nejčastějším **způsobem dopravy** pro všechny sledované zájezdy je autobus, který si škola sama objedná.

Volný čas na zájezdech je vyplňován různými **rekreačními aktivitami**. Nejčastěji to bývá turistika, různé aktivity v budově objektu, sport a výlety do okolí. Na exkurzích a sportovních soustředěních školy shodně uváděly, že žákům neposkytují volný čas, viz tabulka 15

Tabulka 15: Rekreační aktivity žáků na zájezdech ve volném čase

	Rekreační aktivity
ŠVP	Turistika, míčové hry, aktivity v budově objektu
LVK	Aktivity v budově, lyžování
LDT	Turistika, sport, aktivity v budově objektu, výlety, míčové hry
ZDT	Lyžování, sáňkování
ODP	Turistika, sport, aktivity v budově, plavání
VÝLET	Turistika, sport
EXKURZE	Není volný čas
SPORT	Mimo sport není volný čas
JINÉ	Turistika, aktivity v budově, plavání, výlety

Zdroj: Vlastní šetření

Počet žáků, kteří se účastní zájezdů, je u každého typu zájezdu jiný. Největší podíl žáků, tedy celá třída, jezdí na výlety a exkurze. Tyto jednodenní zájezdy jsou finančně nejméně náročné ze všech mnou zkoumaných zájezdů, proto je na nich tak hojná účast. Dále účast klesá s její finanční náročností. Na ŠVP jezdí tři čtvrtiny třídy, na LVK polovina a na LDT už jen čtvrtina. U ostatních zájezdů se počet žáků s každým zájezdem různí, viz tabulka 16. ZDT, jak jsem uvedla pořádají jen DDM, v nichž nejsou děti rozděleny do školních tříd, proto podíl z jedné třídy není měřitelný.

Tabulka 16: Počet žáků z jedné třídy účastníci se zájezdu

	Počet žáků
ŠVP	3/4 třídy
LVK	1/2 třídy
LDT	1/4 třídy
ZDT	–
ODP	různé
VÝLETY	celá třída
EXKURZE	celá třída
SPORT	různé
JINÉ	různé

Zdroj: Vlastní šetření

7.2.3 Důvody neúčasti na zájezdech

Pro všechny typy zájezdů byla hlavním důvodem nepořádní zájezdu školou špatná finanční situace rodin žáků a tudíž nemožnost zaplacení zájezdu. Jako důvod neúčasti pro ŠVP bylo v některých případech uvedeno, že škola leží v pěkné krajině a tento typ zájezdu nepotřebuje. V případě LDT a ZDT školy uváděly nemožnost zajištění kvalifikovaných vedoucích, protože učitelé čerpají dovolenou. O ODP a sportovní soustředění není často zájem ze strany rodičů.

7.2.4 Finanční stránka zájezdů

Průměrné ceny zájezdů se pohybují mezi 2000 až 3000 Kč u týdenních pobytových zájezdů např. u ŠVP, LVK, ODP a sportovních soustředění. Na LDT se jezdí na delší dobu, proto je jejich cena vyšší než 3000 Kč, což vyplývá i z průzkumu typologie rekreačních zařízení sloužících jako LDT viz Typologie LDT. I v kategorii jiné se může cena vyšplhat až na 5000 Kč, především u zahraničních a výměnných zájezdů. Ceny jednodenních zájezdů jsou nižší než 500 Kč. Průměrné ceny jednotlivých zájezdů můžeme vidět v tabulce 17.

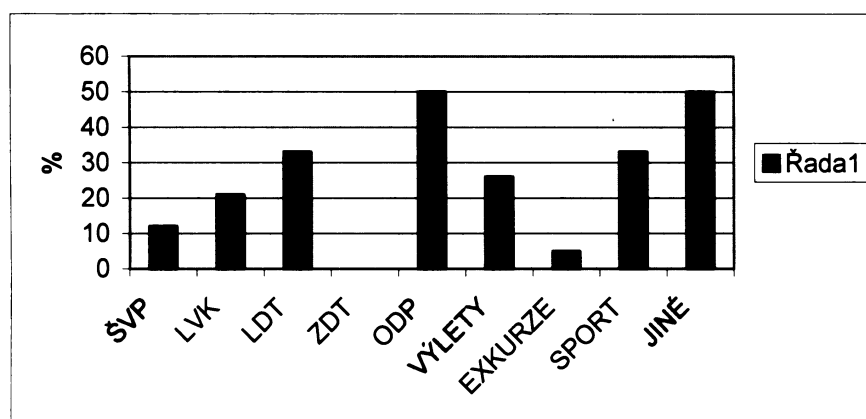
Tabulka 17: Průměrné ceny zájezdů (v Kč)

	Průměrná cena v Kč
ŠVP	2200
LVK	2300
LDT	3100
ZDT	3000
ODP	2850
VÝLETY	200–500
EXKURZE	100–200
SPORT	2300
JINÉ	1000–5000

Zdroj: Vlastní šetření

Průměrně dostává **dotace** na zájezdy 20 % škol. Nejvíce škol dostává dotace na ODP a na jiné akce. Nejmenší podíl škol dostává dotace na exkurze a na ŠVP, viz graf 7. Organizace, které na zájezdy školám nejčastěji přispívají, jsou město, ve kterém se škola nachází, různí sponzoři, také SRPŠ a zaměstnavatelé rodičů.

Graf 7: Zastoupení škol, které dostávají dotace na zájezdy

Zdroj: Vlastní šetření

7.3 Porovnání výsledků od jednotlivců a od škol

Pro srovnání používám jen odpovědi dnešních dětí a odpovědi ředitelů škol. Srovnání výsledků z dotazníků pro rodiče a děti s výsledky dotazníků pro školy uvádím, protože jsem zde došla k odlišnému závěru.

K odlišnému závěru jsem dospěla po srovnání výsledků z odpovědi dětí s výsledky dotazníku pro ředitele škol v odpovědích pro důvod neúčasti na zájezdech.

Hypotéza neúčasti z finančních důvodů potvrdila pouze ve výsledcích z odpovědí škol. Zde se opravdu potvrdil jev, že špatná finanční situace je důvodem neúčasti na zájezdech. Toto tvrzení naopak popírají rodiče. Rozdíl v těchto dvou výsledcích vidím v tom, že rodiče nejspíš finanční důvod nechtěli uvádět, je to věc kterou kdokoli nerad ventiluje na veřejnosti, protože se nejspíše báli prozrazení dat, i když byl dotazník zcela anonymní.

7.4 Typologie zájezdů a rekreačních objektů

Pro co nejlepší analýzu sledovaných zájezdů bylo nutno provést typologii nabídek těchto zájezdů a rekreačních objektů vhodných pro VCR dětí.

Nejběžnější poskytovanou službou u hotelových zařízení je restaurační stravování. Restauraci pro vlastní hosty zajišťuje 29,4 % hotelů a podobných zařízení, restauraci pro veřejnost 55,1 %, kavárnu, vinárnu a bar provozuje 32,4 %, vlastní parkoviště nabízí 70 % hotelů. Větší hotelová zařízení jsou schopna nabídnout i příležitosti ke sportovnímu vyžití – bazény má 13 %, saunu, solárium 17,4 %, fitness centra 9,8 %, jiné druhy sportovního vyžití nabízí 22,4 % hotelů a podobných zařízení. (Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005)

Zastoupení poskytovaných služeb v Ústeckém kraji v porovnání s Prahou a Jihočeským krajem můžeme vidět v tabulce 18. Vidíme, že ve většině zde vybraných služeb je Ústecký kraj podprůměrný kromě zastoupení dětských hřišť a jiných sportovních zařízení, kde je naopak Ústecký kraj slabě nadprůměrný.

Tabulka 18: Přehled služeb poskytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních v % (2004)

	Restaurace pro ubytované	Přístup k internetu	Dětský koutek/hřiště	Bazén	Sauna/solárium	Jiné druhy sportovního vyžití
ČR	29,4	20,0	25,6	13,0	17,4	22,4
Pha	27,5	45,3	4,2	5,5	13,3	7,2
JHČ	19,6	16,3	28,3	10,1	8,2	24,6
Úst	21,2	15,6	29,1	11,3	9,9	24,8

Zdroj dat: Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství 2005

7.4.1 Typologie objektů sloužících pro ŠVP a LVK

Mou snahou bylo nalézt a zmapovat objekty v Ústeckém kraji. Na internetových stránkách jsem celkově našla jen okolo 10 nabídek objektů (hotelů) vhodných pro školy v přírodě a větší počet objektů vhodných pro lyžařské výcvikové kurzy nalézajících se právě v Ústeckém kraji. Proto se zaměřuji spíše na obecnou charakteristiku objektů sloužících pro účely ŠVP.

Před rokem 1989 vlastnil každý okres se zhoršeným životním prostředím určité rekreační objekty sloužící pro využití školami v přírodě. Tyto objekty měly vysokou lůžkovou kapacitu, pojímající obvykle pro jednu celou větší základní školu. Po roce 1989 byly tyto objekty postupně rozprodány. V současné době do škol v přírodě vyjíždí podstatně méně tříd ze základních škol a pro tyto zájezdy bývají využívány hromadná ubytovací zařízení sloužící i pro komerční účely běžnými turisty.

Negativním jevem, s kterým jsem se setkala při vyhledávání, bylo to, že je často pod nabídkou školy v přírodě uváděno „chatové tábořiště“. Tento typ ubytování je vhodný spíše pro kratší zájezdy jako jsou třídní výlety, vícedenní exkurze, nebo sportovní soustředění organizované v letních měsících. Tato ubytovací zařízení slouží poté v době prázdnin jako letní dětské tábory nebo jako chatové kempy.

Lokalita

Z nízkého počtu mnou nalezených nabízených objektů tedy usuzuji, že nabídka objektů pro využití školou v přírodě je v Ústeckém kraji velmi nízká. Celkově nejvíce nabízených objektů bylo v kraji Jihočeském (oblasti Šumavy a Lipna), v kraji Královohradeckém (oblast Krkonoš), Pardubickém (oblast Orlických hor, Žďárských vrchů a Českomoravské vrchoviny), Libereckém (oblast Jizerských hor a Českého ráje) a dále také Jihomoravském (oblast Bílých Karpat, Českomoravské vrchoviny). Nabídka se zaměřovala hlavně na klientelu z Prahy, což souvisí s rozmístěním objektů, které jsou nejčastěji v krajích sousedících se Středočeským krajem. V Ústeckém kraji je nejvíce objektů soustředěno v Českosaském Švýcarsku (Vysoká Lípa, Krásná Lípa, Markvartice). Objekty sloužící pro účely LVK jsou rozmístěny v Krušných (Moldava, Vejprty, Loučná, Klíny) a Lužických horách.

Cena

Cena nabízených objektů se nejčastěji pohybuje mezi 230–250 Kč za dítě na noc. Děti na 1. stupni ZŠ mají nocleh většinou levnější, jeho cena se pohybuje okolo 200 Kč za dítě na noc. V Ústeckém kraji jsou průměrné ceny za dítě na noc nižší – 190 Kč. To souvisí i s trendem v cenové relaci pro dospělé (viz kapitola 4.4.4). Na

každých 10 až 20 dětí má většinou pedagogický dozor nocleh zdarma, tato sleva není ovšem samozřejmostí ve všech ubytovacích zařízeních. V ceně bývá zahrnuta strava 4krát–5krát denně a pravidelný pitný režim.

Lůžková kapacita

Lůžková kapacita hotelů je nejčastěji okolo 70 lůžek (což odpovídá 2–3 třídám ZŠ s pedagogickým dozorem). Nabídka je ale již od cca 20 lůžek až po cca 180 lůžek. Pokoje bývají vybaveny 2–5 lůžky.

Lůžková kapacita objektů v Ústeckém kraji, které by bylo možno využít pro školní zájezdy (s nízkou cenou, vhodným vybavením atd.), je ovšem většinou velmi malá – okolo 30 lůžek. To je další důvod, proč školy nevyužívají objekty v Ústeckém kraji. Do ŠVP vyjíždí minimálně 40 dětí s pedagogickým dozorem, aby byl naplněn jeden autobus. Na LVK, který je tradičně finančně náročný, nebo je tento zájezd řazen v osnovách jen v jednom školním roce, jezdí méně dětí. Pro účely LVK tedy mohou nízké lůžkové kapacity objektů v kraji postačovat. Jak je vidět z dotazníkového šetření pro děti a jejich rodiče, na LVK se jezdí nejvíce na území Ústeckého kraje.

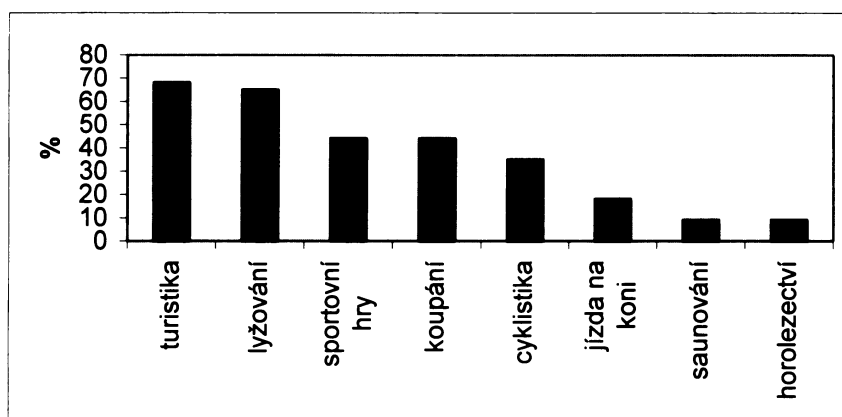
Vybavení

Ke standardnímu vybavení objektů patří restaurace, jídelna, učebny, společenské místnosti s televizí, hřiště, sportovní zázemí (stolní tenis, dětský koutek, úschovna i půjčovna sportovního vybavení). Dále mohou být objekty vybaveny bazénem, ohništěm, tělocvičnou (dokonce i počítačovou učebnou), či půjčovnou sportovního náčiní. Objekty neslouží výhradně školám v přírodě, jsou využívány i běžným turisty, hlavně v době prázdnin, kdy se školy v přírodě nepořádají.

Možnosti rekreačních aktivit

Možnosti rekreace v okolí hotelu bývají pestré. Nejfrekventovanější nabídkou je možnost výletů a pěší turistiky, jak znázorňuje graf 8. Jak jsem již uvedla, nečastější rozmístění objektů je v horských oblastech (Krkonoše, Šumava, Orlické a Jizerské hory atd.), proto je významnou rekreační aktivitou možnost lyžování jak běžeckého, tak i sjezdového. Objekty jsou využívány jak ke školám v přírodě, tak i k lyžařským výcvikovým kurzům a jejich využití je tedy celoroční.

Graf 8: Možnosti rekreačního vyžití v objektech vhodných pro pořádání ŠVP

Zdroj: Vlastní šetření

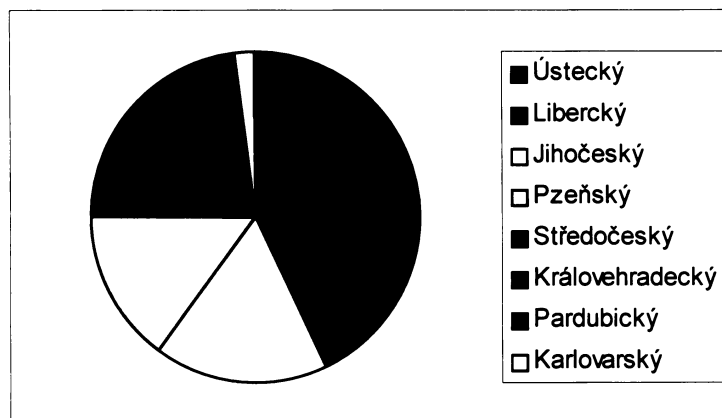
7.4.2 Typologie letních dětských táborů

V případě letních dětských táborů, je nabídka v Ústeckém kraji mnohem lepší než nabídka objektů pro školy v přírodě. V typologii letních dětských táborů se proto zaměřuji jak na typologii táborů v celé republice, tak i na rozmístění táborů v kraji Ústeckém.

Lokalita

Z mého průzkumu vyplývá, že tábory bývají obvykle organizovány v kratší vzdálenosti od bydliště než ŠVP. Nejčastěji se jedná o vlastní kraj a kraje okolní. Děti Ústeckého kraje jezdí ve čtvrtině případů na tábory právě do Ústeckého kraje (oblast Českého Středohoří, Českosaské Švýcarsko), dále do Středočeského (oblast Křivoklátska, Slapů, Orlíku), Libereckého (oblast Českého Ráje), Plzeňského a tradičně do Jihočeského, viz graf číslo 9.

Graf č. 9: Nejčastější cílové kraje pro LDT dětí Ústeckého kraje

Zdroj: Vlastní šetření

Cena

Cena táborů se pohybuje nejčastěji mezi 3000–3500 Kč za čtrnáct dní. Čtrnáct dní je standardní doba, která dominuje v délce trvání táborů, jak vyplývá z tabulky číslo 19. Lze sehnat tábory v ceně od 2600 až do 5000 Kč. Cena závisí na počtu dní, vzdálenosti, zaměření tábora, ale i na způsobu dopravy a velikosti tábora. Jsou tábory i týdenní, kde cena činí 1800–2000 Kč, 3-denní za 350 Kč nebo 22-denní za 4700 Kč. V ceně bývá zahrnuta doprava, dále strava 5–6krát denně s pravidelným zajištěním pitného režimu.

Tabulka 19: Délka trvání tábora (v %)

Délka trvání	Podíl zastoupení
14 dní	78
7 dní	9
10 dní	7
3 dny	4
21 dní	2

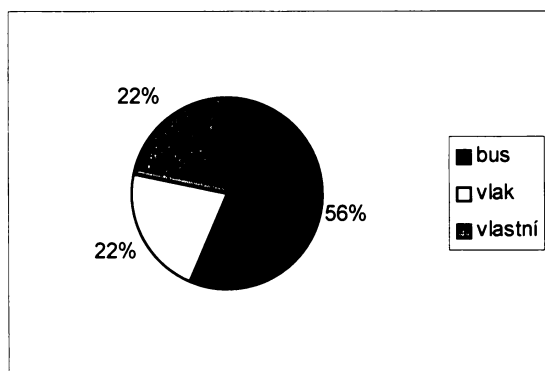
Zdroj: Vlastní šetření

Doprava

Dopravu na letní tábor může zajišťovat organizátor tábora, nejčastěji se jedná o autobusovou dopravu. Autobusy mohou stavět ve více výchozích stanicích, na tábor nejezdí děti pouze z jednoho města. Autobusy mohou mít několik sběrných tras z různých koutů republiky.

Dalším způsobem dopravy zajišťovaným přímo organizátory tábora je vlak. Asi v pětině případů musí rodiče děti na tábor dopravit sami, což můžeme sledovat v grafu 10.

Graf 10: Nejčastější způsob dopravy na LDT

Zdroj: Vlastní šetření

Lůžková kapacita

Lůžková kapacita jednoho ubytovacího zařízení sloužící pro LDT je okolo 50 až 60 lůžek. Některé specializované tábory (jezdecké) jsou určeny jen pro malý počet klientů, proto poskytují okolo 20 lůžek. Naopak velké tábory, většinou s již dlouholetou tradicí mohou ubytovat cca 150 až 180 dětí.

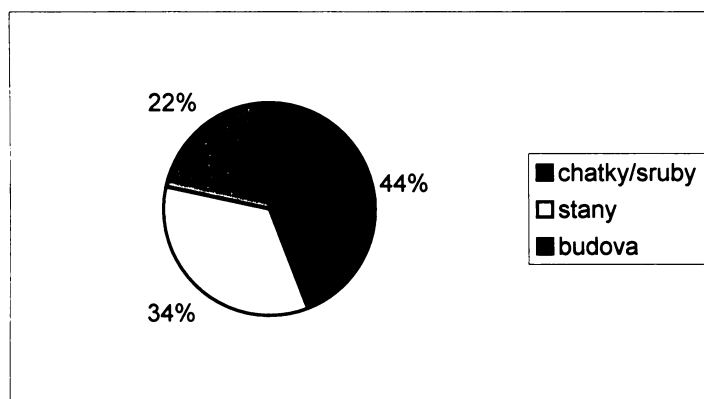
Věk dětí účastnících se LDT

Organizátoři táborů požadují po účastnících tábora určitý dosažený věk, pouze v tomto věku mohou děti tábor absolvovat. Nejčastěji požadovaný věk dětí je ten, ve kterém si děti plní základní školní docházku, tedy 6 až 15 let. Na některé tábory bývají brány děti již od 4 let. Existují i specializované tábory pro středoškoláky nebo tábory, kde k menším dětem přibírají středoškoláky, zde je věk limitován 18 lety.

Vybavení

Objekty, kde bývají děti ubytovány, jsou ve 45 % případů dřevěné chatky či sruby, 35 % tvoří stany s podsadou a ve 22 % případů jsou to budovy, viz graf 11. Ke standardnímu vybavení LDT patří jídelna, ošetrovna s marodkou, sociální zařízení, které v případě stanů s podsadou mívá někdy podobu suchých toalet. Jako další vybavení bývá časté hřiště, ohniště, sportovní zázemí nebo bazén.

Graf 11: Typ ubytování na LDT

Zdroj: Vlastní šetření

Zaměření tábora

Tábory s jakýmkoliv zaměřením bývají obvykle dražší než průměrné tábory, jelikož jako dozor jsou zde zapotřebí speciálně vyškolení pedagogičtí pracovníci. Mezi nejčastější zaměření patří:

Jazykové tábory – na těchto táborech probíhá intenzivní výuka jazyků nenásilnou formou minimálně hodinu denně. Převažují tábory s výukou anglického jazyka, dále s výukou německého jazyka.

Vodácké tábory – na vodáckém táboře děti sjíždí na lodích určitou řeku. Ubytují se většinou v kempech na březích řeky po trase sjezdu ve vlastních stanech. Účast dětí na tomto druhu tábora může být vázána na členství ve vodáckém oddíle a věk dětí bývá někdy limitován 9–10 lety kvůli vyšší fyzické náročnosti tábora.

Jezdecké – na jezdeckém táboře se děti učí jízdě na koni, nebo se v ní zdokonalují. Tento typ tábora patří k táborům s velmi malou kapacitou dětí (10–20).

Sportovní – sportovní tábor může být organizován buď formou kombinovaných sportovních aktivit (míčové hry, atletika, plavání, jízda na kole atd.), nebo zaměřen jen na jeden určitý sport – většinou sloužící jako letní sportovní soustředění určitého sportovního klubu.

Turistické – tábor zaměřený na turistiku. Může mít i formu putovní, kdy děti nespí na jednom místě. Putovní tábor bývá často také pojat jako putovní cyklistický tábor.

Se zvířaty – na tento typ tábora je dětem dovoleno brát s sebou své domácí zvíře. Náplní tábora je výuka správné péče o zvířata, děti se učí o ochraně životního prostředí.

Kombinované - nejčastější typ specializovaného tábora, na kterém se střídá více aktivit, např. aerobic, tanec, sport i výuka jazyků.

Příměstský – tábor konající se v místě bydliště či v jeho okolí. Probíhá jen ve všedních dnech, např. pondělí až pátek v době od 8.00 do 16.00. Jeho náplní jsou výlety do okolí či okolních měst, herní a výtvarné aktivity v místě. Pro svou nízkou cenu (většinou je hrazena jen doprava na výlety) je určen sociálně slabším rodinám či jako doplňkový tábor.

Z dalších typů tábora mohu jmenovat: *horolezecký, potápěčský, historický, výtvarný*.

Organizace

V největším počtu případů jsou tábory organizovány domy dětí a mládeže, dětskými či jinými organizacemi (Junák, Tábornická unie, sportovní a turistické oddíly atd.). Dále jsou tábory organizovány také firmami, jejichž zaměstnanci mívají zájezd pro své dítě finančně zvýhodněn, dotován. Na organizování dětských táborů se také zaměřuje řada cestovních kanceláří.

7.4.3 Typologie ostatních zájezdů

Z dalších zájezdů mohou charakterizovat exkurze. Tento typ zájezdu se pohybuje v cenové relaci 130 až 220 Kč za dítě, cena závisí na vzdálenosti místa exkurze (ve vlastním kraji do 160 Kč, mimo něj více), pedagogický dozor má zájezd zdarma. V území Ústeckého kraje bývají exkurze uskutečňovány do Krušnohoří, měst Most, Bílina, Litvínov, Ústí nad Labem, Terezín atd., mimo něj do Máchova kraje a do Prahy. Tyto exkurze jsou jednodenní, na kratší vzdálenosti bývají v časovém rozsahu 8⁰⁰ až 15⁰⁰, na delší vzdálenosti v rozsahu 8⁰⁰ až 17⁰⁰. Počet dětí je limitován počtem sedadel v autobuse, který je opět hlavním dopravním prostředkem využívaným pro tento typ zájezdu. Exkurze v Ústeckém kraji zprostředkovává např. Agentura Amos z Teplic.

8 Závěr

V průběhu psaní práce jsem se snažila více méně úspěšně plnit stanovené cíle: vytyčení pojmu VCR dětí, srovnání situace ve vázaném cestovním ruchu dětí před rokem 1989 a situací v dnešní době, zmapování rekreačních objektů a nabídek pro vázaného cestovního ruchu dětí, ověření provázanosti cestovního ruchu v Ústeckém kraji s životním prostředím. Při jejich vypracování jsem přicházela ještě na další nové dílčí podcíle, které byly důležité pro vypracování práce. Hlavním nástrojem výzkumu problematiky vázaného cestovního ruchu dětí bylo dotazníkové šetření.

8.1 Shrnutí

Jak již bylo blíže specifikováno v kapitole 2.1.2, je VCR druhem CR, v němž je účast podmíněna splněním určitých podmínek (členství v určité organizaci, zaměstnání, doporučení lékaře, zdravotní pojištění, trvalé bydliště v určité lokalitě). Konkrétně ve VCR dětí je účast na zájezdu podmíněna docházkou v konkrétní škole, členstvím v různých zájmových kroužcích, dětských organizacích atd. Ve světě existuje mnoho organizací, které se zaměřují na turistiku mladých, poskytují cenově výhodné služby a sdružují poskytovatele těchto služeb a cestovní kanceláře. V průběhu 20. století vznikaly u nás i ve světě různé formy VCR dětí, mezi nejstarší se řadí skautské tábory, později také pionýrské tábory a školy v přírodě, dále různé výlety, exkurze, ozdravné dětské pobyty a lázně, sportovní kurzy atd.

Jedním z cílů práce bylo srovnání situace ve vázaném cestovním ruchu dětí před rokem 1989 se situací v dnešní době. Účast na všech typech sledovaných zájezdů v porovnání současnosti s dobou před rokem 1989 poklesla. Největší změnu zaznamenaly lyžařské výcvikové kurzy, u nichž je propad téměř 60%. Propad u ostatních zájezdů dosahuje do 10 %. Ve sledovaných charakteristikách zájezdů četnost, doba trvání a vzdálenost nedošlo v mezigeneračním srovnání k výrazným změnám. Jediná změna v charakteristice četnosti nastala u ŠVP, jíž se generace rodičů účastnila 1 až 2krát ročně (což odpovídá frekvenci zájezdů přibližně 12krát v průběhu základní školní docházky). Oproti tomu jezdí dnešní děti jen 3 až 7krát v průběhu základní školní docházky. Podobný trend zaznamenává i sledovaná kategorie doba trvání zájezdu. Změna v kategorii ŠVP se týká snížení doby pobytu ze 3 týdnů na

současné 2 týdny. Většina zájezdů se uskutečňuje mimo území kraje, kromě zájezdu LVK. Konání zájezdů mimo území kraje výrazně ovlivňuje nedostatečná nabídka a kapacita hotelových zařízení vhodných pro využití dětským VCR. Dalšími zájezdy uskutečňovanými na území kraje jsou školní výlety a exkurze, které využívají lokální rekreační atraktivitu.

Kvůli faktu, že téměř u všech zájezdů došlo k poklesu účasti, bylo nutné vyzkoumat důvod této změny. Zde jsem se setkala s výraznými neshodami mezi výsledky dotazníkového šetření určeného pro rodiče a dotazníkového šetření pro ředitele škol. Rodiče uváděli většinou pro neúčast svých dětí na zájezdu důvod nedostatečné nabídky či nezájmu dítěte na zájezd jet. Naopak ředitelé škol uváděli u všech typů zájezdů finanční důvod. Dle mého názoru tento rozpor vyplývá z toho, že na rodiče působil psychologický faktor obavy z prozrazení dat, ačkoliv byl dotazník zcela anonymní. Proto bych se spíše přikláněla k výsledným datům získaným od ředitelů škol. Děti, které se neúčastní zájezdů, pocházejí z rodin, kde rodiče dosáhli nejvýše středního vzdělání bez maturity, oba rodiče pracují, jsou zaměstnaní v průmyslu, případně ve službách a v jejichž rodině jsou 2 nezaopatřené děti.

Dalším z cílů práce bylo zmapování a nastínění typologie rekreačních objektů sloužících VCR dětí. Zaměřila jsem se na typologii objektů ŠVP, LVK a LDT, protože tyto zájezdy běžně využívají hromadná ubytovací zařízení (ostatní zájezdy buď ubytovací zařízení nevyužívají – výlety, exkurze, nebo využívají stejná zařízení jako výše zmíněné zájezdy). Počet objektů vhodných pro pořádání ŠVP je v Ústeckém kraji nedostačující, jejich největší koncentrace je v oblasti Českosaského Švýcarska, proto, jak jsem již uvedla výše, jsou cílová místa pro pořádání ŠVP mimo území Ústeckého kraje. Situace v rozmístění objektů sloužících pro LVK je dobrá díky značnému podílu objektů v horských oblastech na území kraje, zejména v Krušných horách. Tyto objekty jsou využívány celoročně, v době letních, vánočních a případně jarních prázdnin bývají využívány pro komerční účely běžnými turisty. Z tohoto důvodu je pro ubytovatele důležitý VCR dětí, díky němuž mohou vyplňovat tzv. „hluchou sezónu“ mimo období hlavních prázdnin. Kvůli své nižší lůžkové kapacitě nejsou většinou tyto objekty využívány pro účely škol v přírodě, přestože již není trendem jako před rokem 1989 výjezd celé školy do ŠVP, ale jen jednotlivých tříd či ročníků. Objekty sloužící pro LDT mají o něco lepší zastoupení v kraji než ŠVP, ale stále 75 % dětí z kraje jezdí na letní tábor mimo Ústecký kraj. Největší koncentrace objektů sloužících LDT je v Českém středohoří a Českosaském Švýcarsku.

Mimo území kraje je největší koncentrace rozmístění objektů sloužících pro dětský VCR v tradičních turisticky nejnavštěvovanějších destinacích jako jsou Krkonoše, Orlické hory, Šumava atd.

Cenová relace lůžek pro jedno dítě v objektech vhodných k dětským rekreacím se pro ŠVP a LVK pohybuje okolo 250 Kč za noc, po přičtení nákladů na dopravu poté průměrná celková cena činí 2200 Kč za týdenní zájezd. Cena takových lůžek v objektech ústeckého kraje je o něco nižší, přibližně 200 Kč za noc. Cena LDT dosahuje 3000 až 3500 Kč za čtrnáctidenní pobyt. V ceně je plná penze, pedagogický dozor mívá většinou pobyt zdarma.

Vybavení objektů vhodných pro pořádání dětského VCR a rekreační možnosti v okolí objektů jsou vyhovující. Jak vyplynulo z dotazníků pro ředitele škol, jsou v objektech a jejich okolí uskutečňovány stejné aktivity, jaké nabízejí ve svých nabídkách provozovatelé objektů. Nejčastěji nabízenými možnostmi rekreačního vyžití jsou turistika, lyžování, sportovní hry a koupání. Dále běžným vybavením nabízeným provozovateli objektů jsou učebny, společenské místnosti a sportovní hřiště.

Dalším cílem práce bylo ověření provázanosti cestovního ruchu v Ústeckém kraji s životním prostředím. Ústecký kraj je silně postižen zhoršeným životním prostředím, proto se koncem 60. let začaly uskutečňovat pobyty dětí ve školách v přírodě mimo území kraje. Tyto pobyty byly určeny jen pro děti z regionů se silně znečištěným životním prostředím a děti na ně dostávaly od státu dotace. V dnešní době se znečištění životního prostředí výrazně zlepšilo, avšak kraj dosahuje stále jedny z nejhorších hodnot v celé republice. Návrat využívání kraje cestovním ruchem je jen velmi pozvolný, zájezdy VCR dětí uskutečňované na území kraje jsou jen LVK, vlastivědné exkurze a výlety.

8.2 Hodnocení hypotéz

1) Vlivem zhoršeného životního prostředí (ŽP) byla tendence před rokem 1989 cestovat mimo území Ústeckého kraje. Účastníci CR trvale žijící v Ústeckém kraji v současné době více využívají region dětským vázaným cestovním ruchem vlivem postupně se zlepšující situace ŽP.

Tato hypotéza byla potvrzena jen částečně. Kromě LVK se většina pobytových zájezdů uskutečňuje mimo území kraje. Návrat využívání kraje cestovním ruchem

jen velmi pozvolný. Neuskutečňování pobytových zájezdů na území kraje je ovlivněno výrazně nedostačující nabídkou ubytovacích zařízení vhodných pro využití dětským VCR.

- 2) V porovnání se situací před rokem 1989 došlo ke snížení frekvence a délky pobytu i vzdálenosti pobytového místa od trvalého bydliště.

Frekvence, délka i vzdálenost pobytů byly téměř u všech zájezdů zachovány. Hypotéza byla potvrzena jen pro školy v přírodě, kde dochází ke zkrácení délky pobytu ze tří na dva týdny a snížení frekvence zájezdů z deseti až dvanácti v průběhu školní docházky na tři až sedm.

- 3) Překážkou pro účast na akcích je z největší části nedostatek finančních prostředků rodičů dětí .

Na základě odpovědí od ředitelů škol vyplynulo, že nedostatek finančních prostředků je hlavním důvodem neúčasti dětí na zájezdech. Toto tvrzení naopak popírají rodiče. Ačkoliv byla dotazníková šetření zcela anonymní, působil na rodiče, dle mého názoru, psychologický faktor prozrazení dat, proto jako důvod neúčasti dítěte na zájezdech neuváděli finanční důvod.

- 4) Míra urbanizace ovlivňuje frekvenci pobytu dětí na akcích VCR.

Tato hypotéza byla potvrzena. S klesající mírou urbanizace klesá přímou úměrou i velikost školy a počet jejích pedagogických pracovníků. Malé školy s nedostatkem učitelů si nemohou dovolit vyslat na určitý dětský zájezd (např. LVK) dva či tři učitele, protože by to organizačně narušilo výuku v rámci celé školy.

Zaměstnání rodičů dětí žijících na vesnicích bývá častěji v zemědělskou sféře než rodičů dětí žijících ve městech. V menších obcích je větší podíl nezaměstnaných. Tyto dva aspekty nedovolují rodičům plně financovat zájezdy svých dětí. Lidé z vesnic také častěji nepovažují pobyt v přírodě za důležitý.

- 5) Rozmístění rekreačních objektů určených vázanému cestovnímu ruchu dětí je v porovnání s ostatními kraji v menší koncentraci.

Hypotéza byla potvrzena. V ostatních regionech je nabídka rekreačních objektů sloužících pro VCR dětí několikanásobně vyšší. Tento aspekt je ovlivněn negativní

image kraje. Kraj je hlavně využíván „místními“ obyvateli, či obyvateli z okolních krajů.

8.3 Návrh budoucího řešení a výzkumu

Jak vyplývá ze závěru, je frekvence dětských zájezdů VCR, které využívají hromadná ubytovací zařízení v Ústeckém kraji, velmi nízká. Pro zvýšení této frekvence v Ústeckém kraji by bylo třeba udělat několik následujících navrhovaných opatření: 1) Zvýšit nabídku a kapacitu hromadných ubytovacích zařízení vhodných pro dětský VCR, hlavně pro využití školami v přírodě. 2) Vytvořit systém dotací určených na zájezdy pro sociálně slabší rodiny. 3) Formou dotací či vypsáním projektů podpořit vybavení škol (např. pomůckami pro lyžařské výcvikové kurzy), nebo vytvořit lokální centra, kde by takovéto pomůcky byly k dispozici pro více škol či jiných organizací.

Cestovní ruch je prostředkem k rozšíření znalostí, povznesení ducha a uvědomění si hodnotových a morálních zásad. Obzvláště v Ústeckém kraji, regionu s vysokou mírou sociálně patologických jevů, je nutné podporovat rozvoj CR již od dětského věku.

Pro další výzkum v této oblasti a problematice navrhuji zaměřit se na návrhy na zlepšení cestovního ruchu v Ústeckém kraji, dále hlouběji zanalyzovat jednotlivé dětské zájezdy (školy v přírodě, letní dětské tábory, lázně atd.) a zaměřit se na zahraniční VCR dětí.

9 Seznam použité literatury

9.1 Literatura k cestovnímu ruchu

- ATTL, P., NEJDL, K. (2004): Turismus I. Vysoká škola hotelová v Praze 8, Praha, 178 s.
- ČECH, J. (1998): Malá encyklopedie cestovního ruchu. Idea Servis, Praha, 130 s.
- ČERTÍK, M. (2001): Cestovní ruch. Vývoj organizace řízení. OFF, s.r.o., Praha, 352 s.
- ČERVINKA, P. (1999): Životní prostředí České republiky. Karolinum, Praha, 102 s.
- DOHNAL, V. a kol. (1985): Rajonizace cestovního ruchu v ČSR. Merkur, Praha, 167 s.
- FRANCOVÁ, E. (2003): Cestovní ruch, Univerzita Palackého, Olomouc, 119 s.
- HESKOVÁ, M. a kol. (2006): Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy. Fortuna, Praha, 223 s.
- HOLEC, O. (1989): Specifické nároky mládeže na rekreaci. In Kol. autorů: Konceptia a tvorba rekreácie obyvateľov miest. ČSVTS, Praha, s. 72-77
- HRALA, V. (1997): Geografie cestovního ruchu. Idea Servis, Praha, 168 s.
- JAKUBÍKOVÁ, D., JEŽEK, J., PAVLÁK, M. (1995): Cestovní ruch. Západočeská univerzita, Plzeň, 268s.
- KOPAČKA, L., ŠÍP, J., ŠTĚPÁNEK, V. (2001): Geografie cestovního ruchu, Karolinum, Praha, 228 s.
- KOPŠO, E. a kol. (1992): Geografia cestovného ruchu. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 327 s.
- MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda, Bratislava, 249 s.
- MIRVALD, S. (1996): Geografie cestovního ruchu. . Západočeská univerzita, Plzeň, 127 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. MMR ČR, Praha, 448 s.
- PETRŮ, Z. (1999): Základy ekonomiky cestovního ruchu. Idea Servis, Praha, 107 s.
- POTŮČEK, M. a kol. (2002): Průvode krajinou priorit pro cestovní ruch. UK FSV, Gutenberg, Praha, 668 s.
- TRNKOVÁ, O. a kol. (1993): Území a cestovní ruch. Vysoká škola ekonomická, Praha, 95 s.

- VÁGNER, J., VOBORNÍKOVÁ, J. (2006): Vázaný cestovní ruch v Česku a jeho změny po roce 1989. Geografie–Sborník ČGS, přijato 10/06
- VOBORNÍKOVÁ, J. (2005): Vázaný cestovní ruch – srovnání oblasti Jilemnicko, Příbramsko. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 106 s.
- VYSTOUPIL, J. a kol. (2006): Atlas cestovního ruchu ČR, MMR, Praha, 158 s.
- WOKOUN, R., VYSTOUPIL, J. (1987): Geografie cestovního ruchu a rekreace I. Univerzita J. E. Purkyně, Brno, 250 s.

9.2 Regionální literatura

- ANDĚL, J. a kol. (2000): Geografie Ústeckého kraje. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem, 151 s.
- ANDĚL, J. a kol. (1990): Hodnocení stavu a vývoje životního prostředí Severočeského kraje II. díl. Výzkumný ústav stavby a architektury, Praha, 244 s.
- BALEJ, M., ANDĚL, J., JEŘÁBEK, M. a kol. (2004): Východní Krušnohoří – geografické hodnocení periferní oblasti. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem, 270 s.
- CEVIA, MINISTERSTVO ŽP (2006): Stav životního prostředí v jednotlivých krajích ČR 2005 – Ústecký kraj. Praha, 25 s.
- GEODÉZIE ČS (2003): Ústecký kraj, regionální atlas. Geodézie ČS, Praha, 64 s.
- NĚMEČEK, V. a kol. (1983): Geografie Severočeského kraje, Fyzická geografie. Pedagogická fakulta, Ústí nad Labem, 108 s.
- PONDĚLÍČEK, V. A KOL. (1991): Čtvrt století Povodí Ohře. Zemědělské nakladatelství, Zlín, 80 s.

9.3 Jiná literatura

- BÖHNEL, R., STANĀKOVÁ, E., VOZOBULE, J. (1983): Mladí světa. Mladá fronta, Praha, 268 s.
- DISMAN, M. (1993): Jak se vyrábí sociologická znalost. Karolinum, Praha, 258 s.
- LOM, M., ŠEBEK, J. (1990): Historie českého skautingu slovem i obrazem. Soukromé vydavatelství Šebek – Pospíšil, Mladá Boleslav, 32 s.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ (1990): Životní prostředí České republiky. Academia, Praha, 281 s.

ROTH, J. (1989): Školy v přírodě. Památky, příroda, život – Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska, 11, č. 4, s. 123-125

SVATOŠ, Z. (1978): Pionýrská encyklopedie–1. díl. Mladá fronta, Praha, 254 s.

9.4 Statistické ročenky

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2005): Statistická ročenka České republiky 2005. Scientia, Praha, 814 s.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2003): Statistická ročenka Ústeckého kraje 2003. ČSÚ, Ústí nad Labem, 357 s.

KOL. AUTORŮ (2005): Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství. Mag Consulting s. r. o., Praha, 218 s.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2007): Český statistický úřad – Ústí nad Labem. <http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/home>, Ústí nad Labem

9.5 Internetové zdroje informací

Portály pro typologii škol v přírodě

AGENTURA AMOS (9.5.2007): Zájezdy. <http://amos.webzdarma.cz/>

CK BABIČKA (10.1.2007): Katalog zájezdů pro děti a rodiny 2007. www.ck-babicka.cz/

CK MAGNOLIE (9.5.2007): Školy a školky v přírodě. www.magnolie.xf.cz/obsah.html

HOTELY A PENZIONY.CZ (7.1.2007): nabídka hotelů.

<http://www.hotelyapenziony.cz/Najit.asp>

AREÁL POD ŠUMNOU (9.5.2007): Informace o ubytování.

<http://arealpodsumnou.unas.cz/>

KAPLIČKA (9.5.2007): <http://webpark.cz/kaplicka/>

[www./cm-trebic.cz/stan/text.php](http://www.cm-trebic.cz/stan/text.php) (10.1.2007)

HOLIDAY CENTRUM.CZ (9.5.2007): www.holidaycentrum.cz

RADEK NEKVASIL (9.5.2007): SPOBYT Jetřichovice.

www.jetrichovice.wz.cz/index2.php

BATKO JOSEF (9.5.2007): Kamencové jezero. www.kamencovejezero.cz

www.podlipou.cz/src.cs/index.php (9.5.2007)

REKREACE-DĚTI.CZ (5.3.2007): Rekreační děti a mládeže V. Chválové.

www.rekreace-deti.cz

CHATA MÍR (9.5.2007): Chata Mír v Jílovém u Děčína. www.volny.cz/chatamir/

UBYTOVANI.CZ (10.1.2007): Vyhledávání. www.ubytovani.cz

Portály pro typologii letních dětských táborů

CK JUNIOR (23.4.2007): Letní tábor. www.ckjunior.svether.cz

CK HAPPY HOLIDAYS (23.4.2007): Letní dětský tábor. <http://tabor-ckhh.ic.cz>

ČESKÁ TÁBORNICKÁ UNIE (23.4.2007): Česká tábornická unie

www.tabornici.cz/index.htm

ČESKÁ TÁBORNICKÁ UNIE (23.4.2007): Oblast Velké Lucko

www.velkelucko.wz.cz

DĚTSKÉ TÁBORY (23.4.2007): www.detsketabory.info/

DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE CHOMUTOV (19.3.2007): Příměstský tábor.

www.ddmcv.cz/phprs/phprs/index.php

INFORMAČNÍ CENTRUM PRO DĚTI A VOLNÝ ČAS (23.4.2007): Tábor

www.borovice.cz

K.P.Z. CHOMUTOV (23.4.2007): <http://tabor.kpzct.cz>

SUMMER TIME CAMPS (23.4.2007): Letní dětské tábory. www.detskytabor.cz

HAUL (23.4.2007): Tábor. www.haul.cz/haul.html

PALIVÁČEK (23.4.2007): Tábor 2007. www.palivacek.cz

LÉTO NA ORLÍKU A SLAPECH (23.4.2007): Letní dětský tábor na Slapech a

Orlíku. www.letnitabor.ic.cz/index.html

TÁBORISTÉ.CZ (23.4.2007): Rekreační areál „Ranč v údolí“ a „V Tišině“.

www.taboriste.cz

Portály obsahující adresy škol Ústeckého kraje

CENTRUM VOLNÉHO ČASU MOST (2007): Centrum volného času Most.

<http://www.evcmost.cz/adresa.htm>

FIRMY.CZ (6.1.2007): Základní školy Ústeckého kraje. <http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-institute/Zakladni-skoly/Statni-zakladni-skoly/reg/ustecky?page=3>

MAGISTRÁT MĚSTA CHOMUTOV (2007): Základní školy. http://www.chomutov-mesto.cz/vismo/o_utvar.asp?u=5245&id_org=5245&id_u=7765&p1=11120&p2=&p3

MAGISTRÁT MĚSTA MOST (5.3.2007): ZÁKLADNÍ ŠKOLY - příspěvkové organizace města Mostu.

<http://www.mumost.cz/informace/index.htm?fr2=skolstvi/zakladni.htm>

MĚSTO JIRKOV (5.3.2007): Školství. <http://www.jirkov.cz/>

ZŠ LIDICKÁ BÍLINA (2007): ZÁKLADNÍ ŠKOLA. www.zslidicka.cz

ZŠ KOMENSKÉHO DĚČÍN (10.1.2007): ZŠ Komenského. www.zsdckomen.cz
www.interport.cz/katalog/?sekce=29 (10.1.2007)

ZŠ ZA CHLUMEM V BÍLINĚ (2007): Kontakty.

<http://www.zszachludem.skolniweb.cz/index.php?menu=6&rid=153>

Ostatní

ČESKÝ HYDROMETEROLOGICKÝ ÚŘAD (2006): Automatizovaný imisní monitoring. http://www.chmi.cz/uoco/act/aim/aregion/CZ042/c_CZ042.html

KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTÍ NAD LABEM (2007): Cestovní ruch a turistika.
http://turistika.krustecky.cz/vismo5/informacni_centra.asp?p1=84958

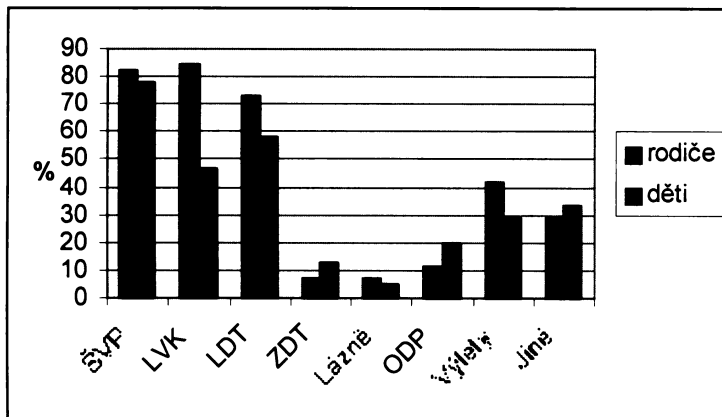
KRAJSKÝ ÚŘAD ÚSTÍ NAD LABEM (2007): Strategie rozvoje ústeckého kraje.
http://www.rra.cz/rra/stra_rozUK/analyza.htm#8

ÚSTECKÝ KRAJ (2007): Nej... Ústeckého kraje. http://www.kr-ustecky.cz/vismo5/dokumenty2.asp?u=450018&id_org=450018&id=850835&p1=95306

ÚSTECKÝ KRAJ (2007): Strategie rozvoje ústeckého kraje. http://www.kr-ustecky.cz/vismo5/zobraz_dok.asp?u=450018&id_org=450018&id_ktg=43876&p1=92406

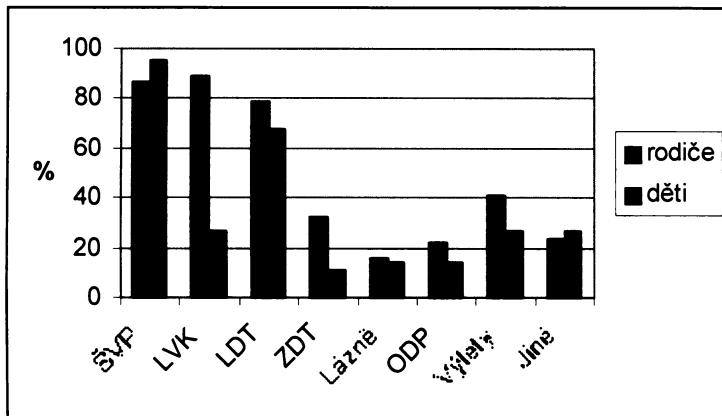
Přílohy

Graf 1: Účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti (ZŠ Chomutov)

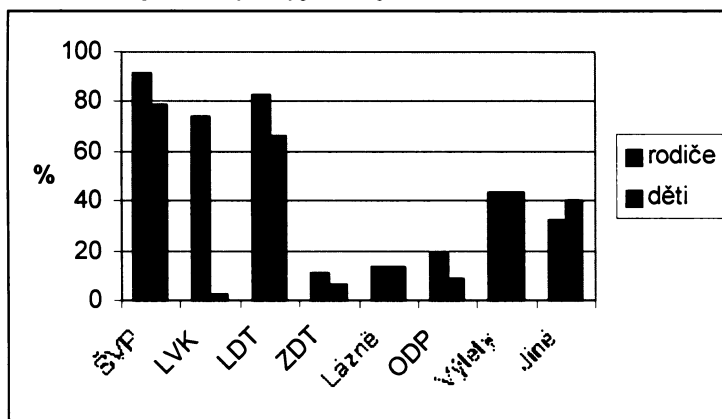
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 2: Účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti (ZŠ Jirkov)

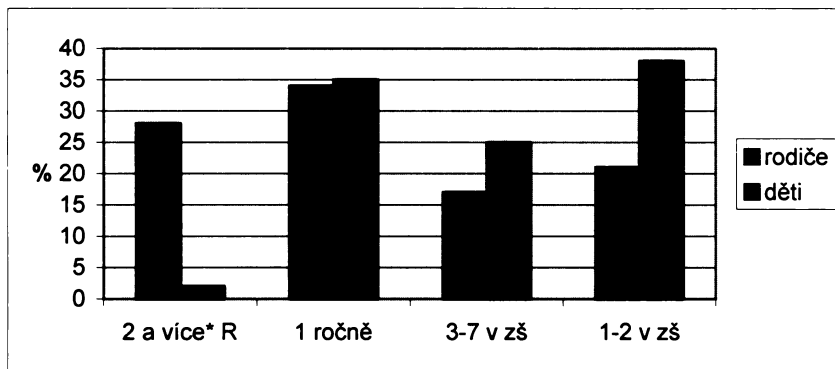
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 3: Účast na jednotlivých typech zájezdů – rodiče versus děti (ZŠ Údlice)

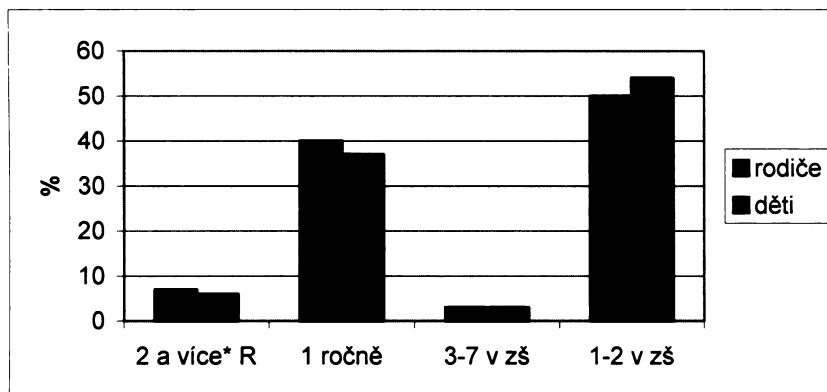
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 4: Četnost výjezdu do ŠVP – rodiče vs. děti

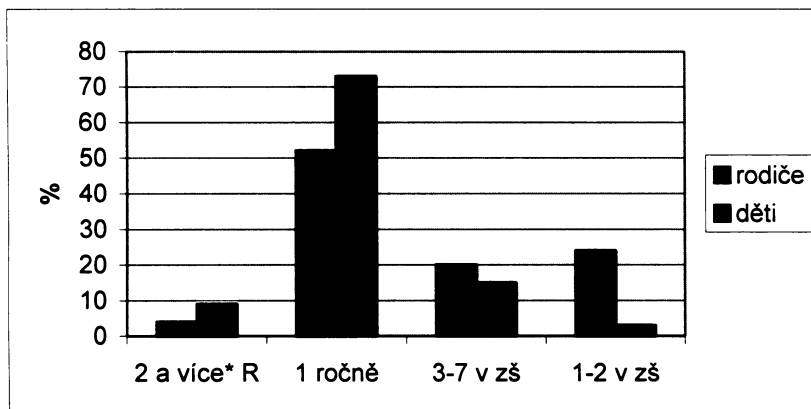
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 5: Četnost výjezdu na LVK – rodiče vs. děti

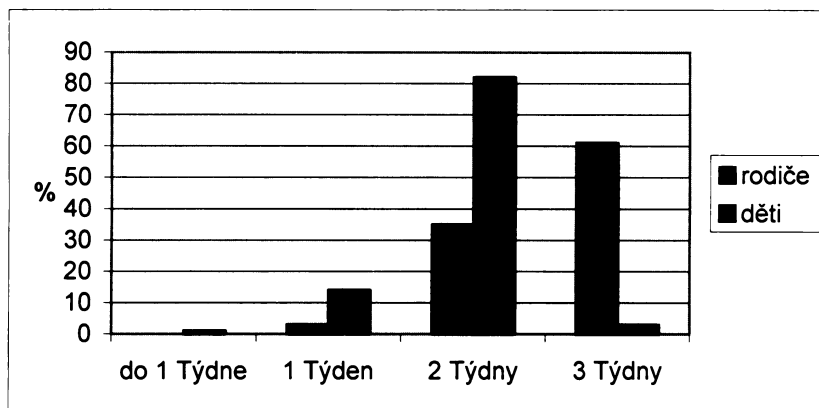
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 6: Četnost výjezdu na LDT – rodiče vs. děti

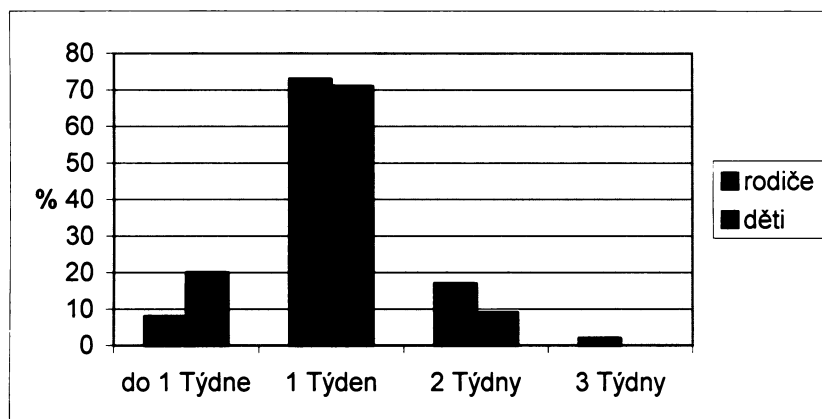
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 7: Doba trvání ŠVP

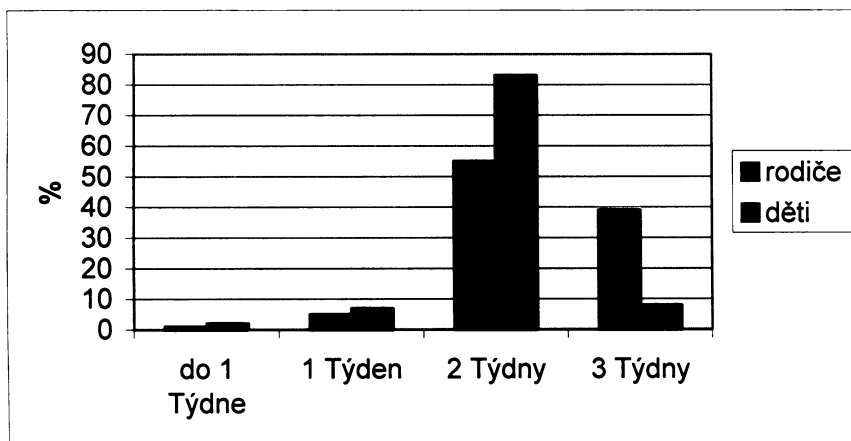
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 8: Doba trvání LVK

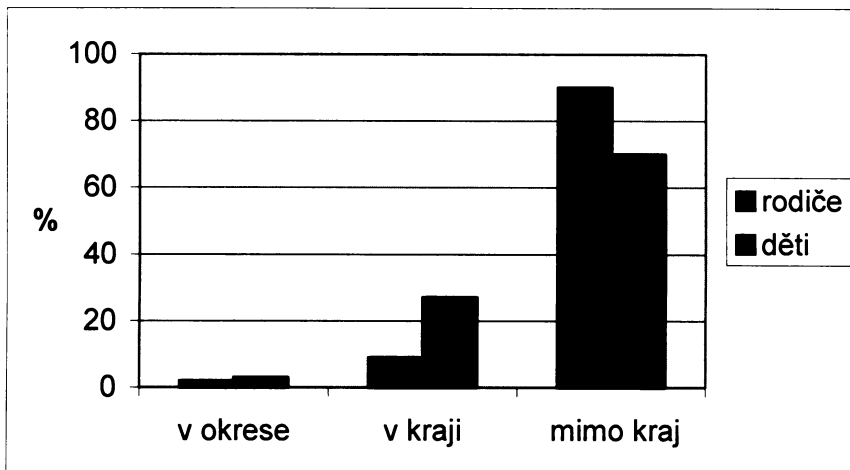
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 9: Doba trvání LDT

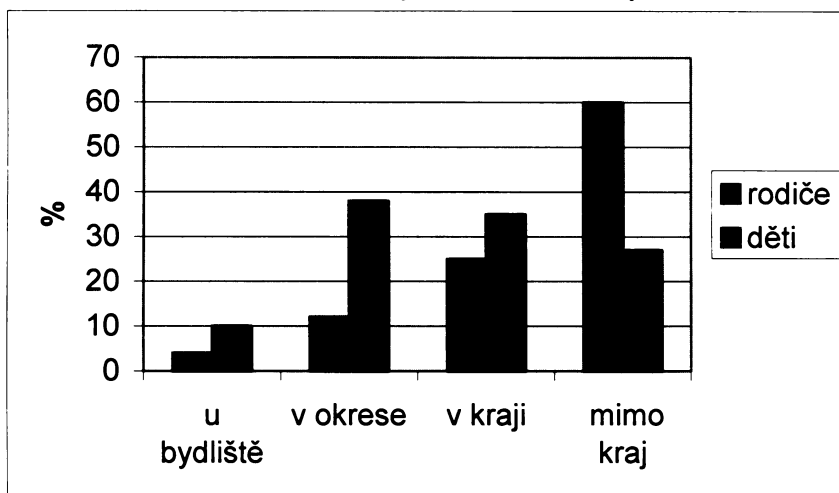
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 10: Vzdálenost objektu ŠVP od místa bydliště

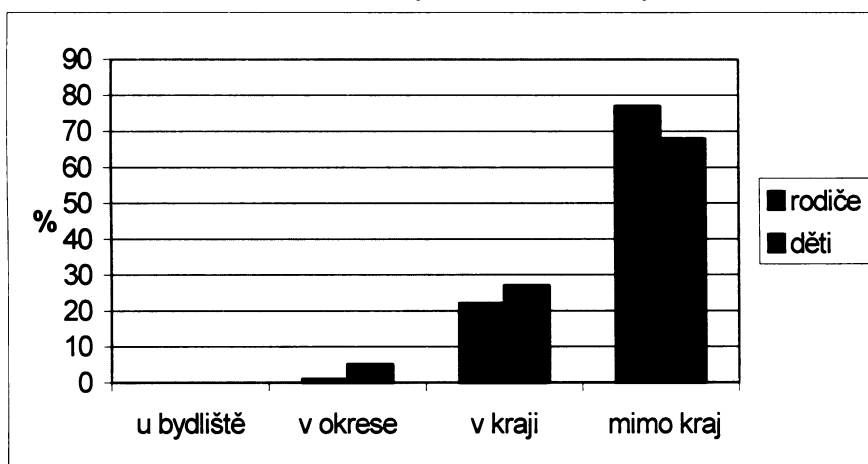
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 11: Vzdálenost objektu LVK od místa bydliště

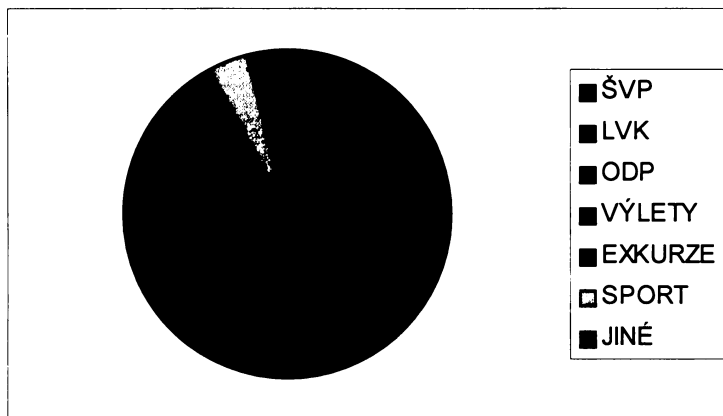
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 12: Vzdálenost objektu LDT od místa bydliště

Zdroj: Vlastní šetření

Graf 13: Podíl účasti vesnických škol

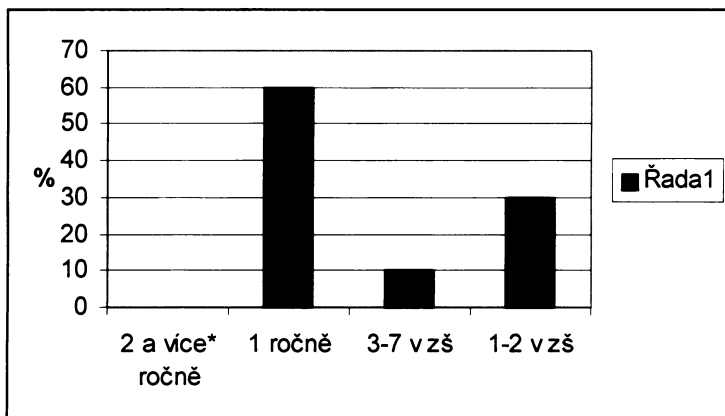
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 14: Podíl účasti městských škol

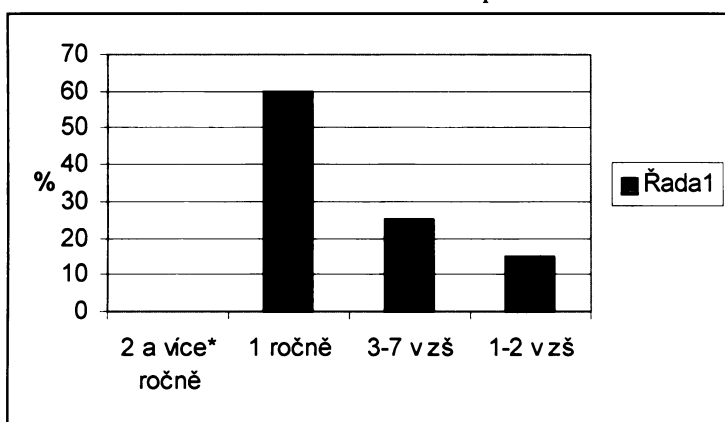
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 15: Četnost konání ŠVP dle odpovědi ředitelů

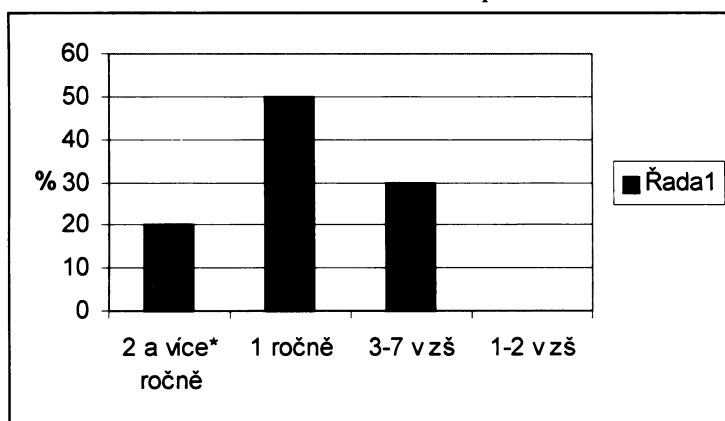
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 16: Četnost konání LVK dle odpovědi ředitelů

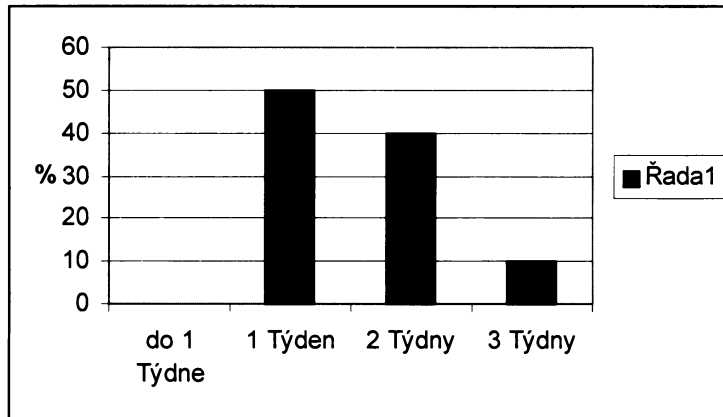
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 17: Četnost konání LDT dle odpovědi ředitelů

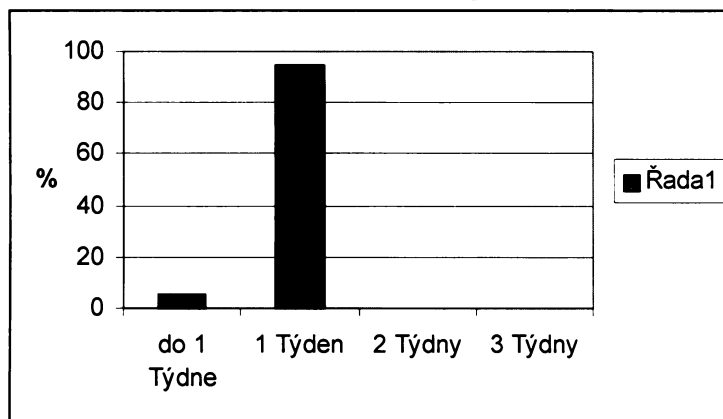
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 18: Délka trvání ŠVP dle odpovědi ředitelů

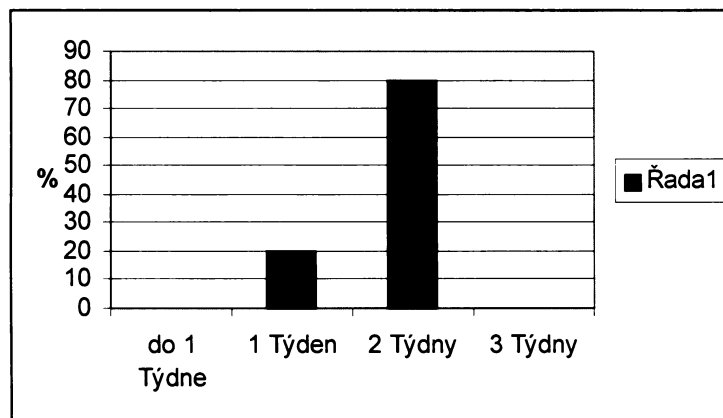
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 19: Délka trvání LVK dle odpovědi ředitelů

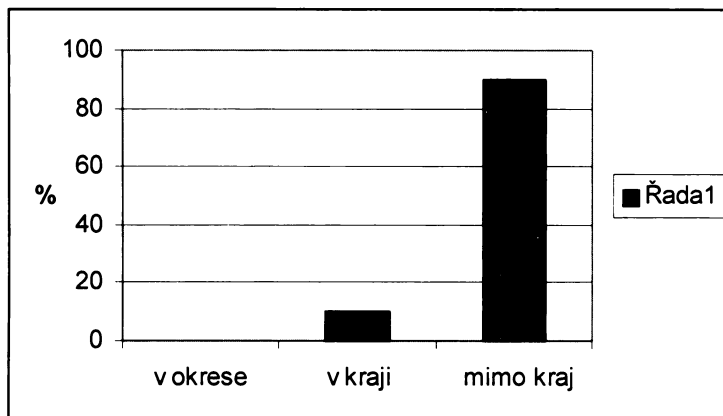
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 20: Délka trvání LDT dle odpovědi ředitelů

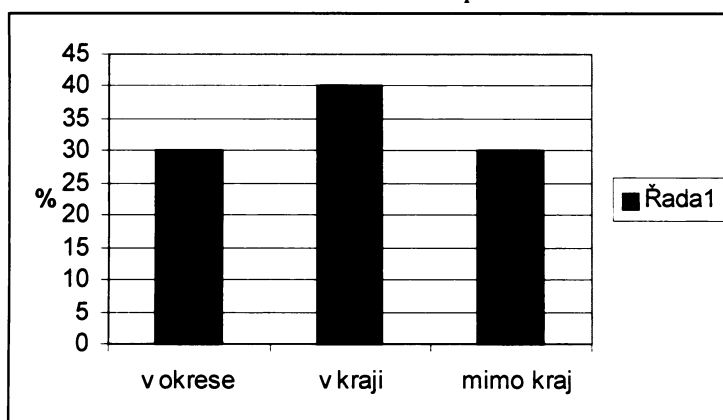
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 21: Vzdálenost ŠVP dle odpovědi ředitelů

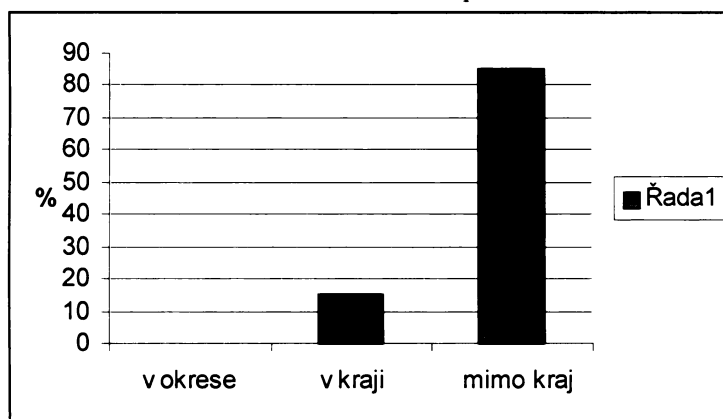
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 22: Vzdálenost LVK dle odpovědi ředitelů

Zdroj: Vlastní šetření

Graf 23: Vzdálenost LDT dle odpovědi ředitelů

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 1: Situace rodičů dětí neúčastnících se CR

	Vs	MM	SM	VM	Z	SB	SM	V	N	Z	Sá	SI	St	P	Po	O	J	Ž	1	2	3V	
ŠVP	7	2	6	6	4	12	6	0	0	4	2	4	4	7	0	15	5	1	9	9	4	0
	33	10	29	18	55	27				19	10	19	19	33		71	24	5	41	41	18	
LVK	43	6	38	14	14	53	24	7	1	10	17	23	14	28	10	83	11	4	15	55	19	7
	43	6	38	14	14	54	23	6	1	10	17	22	14	27	10	85	11	4	16	57	20	7
LDT	16	4	22	6	6	23	14	4	0	3	6	13	3	14	7	33	10	4	9	26	8	4
	33	8	46	13	13	49	30	9		7	13	28	7	30	15	70	21	9	18	53	16	8
ZDT	41	7	48	16	15	53	36	13	1	9	22	26	18	31	15	99	19	4	19	74	21	5
	37	6	43	14	13	45	31	11	1	7	18	21	15	25	12	85	12	3	16	62	18	4
ODP	39	6	47	19	14	52	32	12	1	8	18	23	15	31	14	91	11	5	17	68	18	5
	35	5	42	17	13	47	29	11	1	7	16	21	14	28	13	85	10	5	16	63	17	5
Výpravy	29	4	41	17	10	43	32	10	1	8	17	22	9	22	14	74	13	5	18	55	16	4
	32	4	45	19	11	45	34	11	1	9	18	24	10	24	15	81	14	5	19	59	17	4

Zdroj: Vlastní šetření

Dotazník 1

Pro generaci dětí a jejich rodičů

ODPOVĚDI RODIČŮ

- 1) Jakých dětských zájezdů (mimo rodinné dovolené) jste se v dětství účastnil/a?
- Škola v přírodě(ŠVP)
 - Lyžařské výcvikové kurzy(LVK)
 - Letní dětské tábory (LDT)
 - Zimní dětské tábory(ZDT)
 - Lázně
 - Ozdravné dětské pobyty – ne lázně! (ODP)
 - Výpravy a kratší pobyty konané nějakou dětskou organizací (pionýr, junák, turistický klub)
 - Jiných, napište jakých:

Škola v přírodě = ŠVP

- 2) A) Pokud jste se ŠVP neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - škola to nenabízela
 - kázeňské
 - jiné, uveďte jaké:.....

Preskočte, prosím, všechny další otázky týkající se ŠVP a přejděte na blok otázek o lyžařském výcvikovém kurzu = LVK.

B) Pokud jste se ŠVP účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

- 3) Jak často jste jezdil/a na ŠVP?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 4) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a v ŠVP?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 5) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle konala ŠVP?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se konala ŠVP
-

Lyžařský výcvikový kurz = LVK

- 6) A) Pokud jste se LVK neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - škola to nenabízela
 - kázeňské
 - jiné, uveďte jaké:.....

Preskočte, prosím, všechny další otázky týkající se LVK a přejděte na blok otázek o letním dětském táboře = LDT.

B) Pokud jste se LVK účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

- 7) Jak často jste jezdil/a na LVK?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 8) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a na LVK?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle

ODPOVĚDI ZA VAŠE DÍTĚ

- 9) Jakých dětských zájezdů (mimo rodinné dovolené) se Vaše Dítě účastnilo?
- Škola v přírodě(ŠVP)
 - Lyžařské výcvikové kurzy(LVK)
 - Letní dětské tábory (LDT)
 - Zimní dětské tábory(ZDT)
 - Lázně
 - Ozdravné dětské pobyty – ne lázně! (ODP)
 - Výpravy a kratší pobyty konané nějakou dětskou organizací (pionýr, junák, turistický klub)
 - Jiných, napište jakých:

Škola v přírodě = ŠVP

- 10) A) Pokud se ŠVP Vaše dítě neúčastnilo, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - škola to nenabízela
 - kázeňské
 - jiné, uveďte jaké:.....

Preskočte, prosím, všechny další otázky týkající se ŠVP a přejděte na blok otázek o lyžařském výcvikovém kurzu = LVK.

B) Pokud se ŠVP účastnilo, odpovězte prosím na následující otázky:

- 11) Jak často jezdí na ŠVP?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 12) Jak dlouhou dobu obvykle tráví v ŠVP?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 13) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná ŠVP?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná ŠVP
-

Lyžařský výcvikový kurz = LVK

- 14) A) Pokud se LVK Vaše dítě neúčastnilo, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - škola to nenabízela
 - kázeňské
 - jiné, uveďte jaké:.....

Preskočte, prosím, všechny další otázky týkající se LVK a přejděte na blok otázek o letním dětském táboře = LDT.

B) Pokud se LVK účastnilo, odpovězte prosím na následující otázky:

- 15) Jak často jezdí na LVK?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 16) Jak dlouhou dobu obvykle tráví na LVK?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle

ODPOVĚDI RODIČŮ

- 17) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle konal LVK?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se konal LVK

Letní dětský tábor = LDT

- 18) A) Pokud jste se LDT neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - nebyla dostatečná nabídka
 - prázdniny jsem trávil/a s rodiči
 - jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se LDT a přejděte na blok otázek o zimním dětském táboře = ZDT.

- B) Pokud jste se LDT účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

- 19) Jak často jste jezdil/a na LDT?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 20) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a na LDT?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 21) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle konal LDT?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se konal LDT

Zimní dětský tábor = ZDT

- 22) A) Pokud jste se ZDT neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - nebyla dostatečná nabídka
 - zimní prázdniny jsem trávil/a s rodiči
 - jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se ZDT a přejděte na blok otázek o Lázních.

- B) Pokud jste se ZDT účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

- 23) Jak často jste jezdil/a na ZDT?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 24) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a na ZDT?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 25) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle konal ZDT?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se konal ZDT

ODPOVĚDI ZA VAŠE DÍTĚ

- 26) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná LVK?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná LVK

Letní dětský tábor = LDT

- 27) A) Pokud se Vaše dítě LDT neúčastní, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - není dostatečná nabídka
 - prázdniny tráví s rodiči
 - jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se LDT a přejděte na blok otázek o zimním dětském táboře = ZDT.

- B) Pokud jste se LDT účastní, odpovězte prosím na následující otázky:

- 28) Jak často jezdí na LDT?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 29) Jak dlouhou dobu obvykle tráví na LDT?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 30) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná LDT?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná LDT

Zimní dětský tábor = ZDT

- 31) A) Pokud se Vaše dítě ZDT neúčastní, uveďte z jakých důvodů:
- zdravotní
 - finanční
 - není dostatečná nabídka
 - zimní prázdniny tráví s rodiči
 - jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se ZDT a přejděte na blok otázek o Lázních.

- B) Pokud se ZDT účastní, odpovězte prosím na následující otázky:

- 32) Jak často jezdí na ZDT?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 33) Jak dlouhou dobu obvykle tráví na ZDT?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 34) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná ZDT?
- v blízkosti bydliště
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná ZDT

ODPOVĚDI RODIČŮ

Lázně

35) A) Pokud jste se Lázní neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:

- a) Finanční
- b) Nikdy jsem to nepotřebovala

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se Lázní a přejděte na blok otázek o ozdravných dětských pobytech = ODP.

- c) jiné, uveďte jaké:.....

B) Pokud jste se Lázní účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

36) Jak často jste jezdil/a do Lázní?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

37) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a v Lázních?

- a) méně než jeden týden
- b) 1 týden
- c) 2 týdny
- d) 3 týdny

38) Jak daleko od Vašeho bydliště byly Lázně, kam jste nejčastěji jezdil/a?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kam jste jezdil/a do Lázní
-

Ozdravné dětské pobyty = ODP

39) A) Pokud jste se ODP neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:

- a) zdravotní
- b) finanční
- c) nebyla dostatečná nabídka
- d) kázeňské
- e) jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se ODP a přejděte na blok otázek o Výpravách.

B) Pokud jste se ODP účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

40) Jak často jste jezdil/a na ODP?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

41) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a na ODP?

- a) méně než jeden týden
- b) 1 týden
- c) 2 týdny
- d) 3 týdny
- e) déle

42) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle konal ODP?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se konal ODP
-

ODPOVĚDI ZA VAŠE DÍTĚ

Lázně

43) A) Pokud se Vaše dítě Lázní neúčastnilo, uveďte z jakých důvodů:

- a) Finanční
- b) Nikdy to nepotřebovalo
- c) jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se Lázní a přejděte na blok otázek o ozdravných dětských pobytech = ODP.

B) Pokud se Lázní účastnilo, odpovězte prosím na následující otázky:

44) Jak často jezdí do Lázní?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

45) Jak dlouhou dobu obvykle tráví v Lázních?

- a) méně než jeden týden
- b) 1 týden
- c) 2 týdny
- d) 3 týdny

46) Jak daleko od Vašeho bydliště jsou Lázně, kam Vaše dítě jezdí?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kam dítě jezdí do Lázní
-

Ozdravné dětské pobyty = ODP

47) A) Pokud se ODP Vaše dítě neúčastnilo, uveďte z jakých důvodů:

- a) zdravotní
- b) finanční
- c) nebyla dostatečná nabídka
- d) kázeňské
- e) jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se ODP a přejděte na blok otázek o Výpravách.

B) Pokud se ODP účastnilo, odpovězte prosím na následující otázky:

48) Jak často jezdí na ODP?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

49) Jak dlouhou dobu obvykle tráví na ODP?

- a) méně než jeden týden
- b) 1 týden
- c) 2 týdny
- d) 3 týdny
- e) déle

50) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná ODP?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná ODP
-

ODPOVĚDI RODIČŮ

Výpravy

51) A) Pokud jste se Výprav neúčastnil/a, uveďte z jakých důvodů:

- a) zdravotní
- b) finanční
- c) škola to nenabízela
- d) kázeňské
- e) jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se Výpravy a přejděte na blok otázek „Jiné“.

B) Pokud jste se Výprav účastnil/a, odpovězte prosím na následující otázky:

52) Jak často jste jezdil/a na Výpravu?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

53) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a na Výpravě?

- a) 1-2 dny
- b) 3-4 dny
- c) méně než jeden týden
- d) méně než dva týdny
- e) déle

54) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná Výprava ?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kam jste jezdil/a na Výpravu
-

Jiné

55) Jak často jste jezdil/a na akce tohoto druhu?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

56) Jak dlouhou dobu jste obvykle trávil/a na těchto akcích?

- a) méně než jeden týden
- b) 1 týden
- c) 2 týdny
- d) 3 týdny
- e) déle

57) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle konala tato akce?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se tato akce konala
-

ODPOVĚDI ZA VAŠE DÍTĚ

Výpravy

58) A) Pokud se Vaše dítě Výprav neúčastní, uveďte z jakých důvodů:

- a) zdravotní
- b) finanční
- c) škola to nenabízela
- d) kázeňské
- e) jiné, uveďte jaké:.....

Přeskočte, prosím, všechny další otázky týkající se Výprav a přejděte na blok otázek „Jiné“.

B) Pokud se Výprav účastní, odpovězte prosím na následující otázky:

59) Jak často jezdí na Výpravu?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

60) Jak dlouhou dobu obvykle tráví na Výpravě?

- a) 1-2 dny
- b) 3-4 dny
- c) méně než jeden týden
- d) méně než dva týdny
- e) déle

61) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná Výprava ?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kam jezdí na Výpravu
-

Jiné

62) Jak často Vaše dítě jezdí na akce tohoto druhu?

- a) 2 a vícekrát ročně
- b) jednou ročně
- c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d) 1-2krát -//-

63) Jak dlouhou dobu obvykle tráví na těchto akcích?

- a) méně než jeden týden
- b) 1 týden
- c) 2 týdny
- d) 3 týdny
- e) déle

64) Jak daleko od Vašeho bydliště se obvykle koná tato akce?

- a) v blízkosti bydliště
 - b) na území okresu
 - c) na území kraje
 - d) mimo území kraje
 - e) pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se tato akce koná
-

ODPOVĚDI RODIČŮ

Osobní údaje

- 65) Pohlaví (údaj o Vás): Muž - Žena
- 66) Věk (údaj o Vás): 20 až 29 30 až 39 40 až 49
50 až 59 60 až 69 70 až 79
- 67) Bydliště v době Vašeho dětství: OKRES -
.....
VELIKOST-
a) vesnice
b) malé město (do 10 000 obyvatel)
c) středně velké město (do 50 000 obyvatel)
d) velké město (do 100 000 obyvatel)
e) velkoměsto (nad 100 000 obyvatel)
- 68) Nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho otce (pokud jste žil/a pouze s matkou, vyplňte tyto údaje o ní):
a) základní
b) střední bez maturity
c) střední s maturitou
d) vysokoškolské
- 69) V jaké sféře Váš otec pracoval(pokud jste žil/a pouze s matkou, vyplňte tyto údaje o ní):
a) zemědělství
b) průmysl
c) stavebnictví
d) služby
e) státní
f) podnikatel
g) jiné, vypište v jaké:.....
- 70) Byli oba Vaši rodiče výdělečně činní?
a) oba
b) jeden
c) žádný
- 71) Kolik dětí společně s Vámi bylo celkem ve Vaší rodině?
a) 1
b) 2
c) 3
d) více

ODPOVĚDI ZA VAŠE DÍTĚ

Osobní údaje

- 72) Pohlaví (Vašeho dítěte): Muž - Žena
- 73) Věk Vašeho dítěte (vypište):
- 74) Bydliště, kde nyní žijete s dítětem: OKRES -
.....
VELIKOST-
a) vesnice
b) malé město (do 10 000 obyvatel)
c) středně velké město (do 50 000 obyvatel)
d) velké město (do 100 000 obyvatel)
e) velkoměsto (nad 100 000 obyvatel)
- 75) Nejvyšší dosažené vzdělání otce dítěte(pokud žije pouze s matkou, vyplňte tyto údaje o ní):
a) základní
b) střední bez maturity
c) střední s maturitou
d) vysokoškolské
- 76) V jaké sféře otec dítěte pracuje(pokud dítě žije pouze s matkou, vyplňte tyto údaje o ní):
a) zemědělství
b) průmysl
c) stavebnictví
d) služby
e) státní
f) podnikatelé
g) jiné, vypište v jaké:.....
- 77) Jsou oba rodiče dítěte výdělečně činní?
a) oba
b) jeden
c) žádný
- 78) Kolik dětí je celkem ve Vaší rodině?
a) 1
b) 2
c) 3
d) více

Dotazník 2 Pro školy

U otázek 1-3 můžete uvést více odpovědi.

- 1) Jaké zájezdy pro žáky pořádáte?
K zájezdům, které jste zaškrtnuli prosím připište průměrnou cenu, kterou zaplatí jeden žák.
 - a) Školy v přírodě (ŠVP)
 - b) Lyžařské výcvikové kurzy(LVK)
 - c) Letní dětské tábory (LDT)
 - d) Zimní dětské tábory(ZDT)
 - e) Ozdravné dětské pobyty - ne lázně! (ODP)
 - f) Třídni výlety
 - g) Exkurze
 - h) Sportovní kurzy/soustředění
 - i) Jiné, uveďte jaké:
- 2) Při výběru zájezdu se řídíte:
 - a) cenou
 - b) vzdáleností od místa školy
 - c) kapacitou lůžek
 - d) lokalitou
 - e) vybaveností zařízení
 - f) sportovním a turistickým zázemím
 - g) kladnými předchozími zkušenostmi
 - h) jinými, uveďte jakými:
- 3) Uveďte kde se o zájezdech dovídáte?
 - a) v katalogu cestovní kanceláře
 - b) v katalogu rekreačních zařízení
 - c) na internetu
 - d) dle doporučení jiné osoby
 - e) jinde, uveďte kde:

ŠVP = Škola v přírodě

- 4) A) Pokud ŠVP nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným LVK.
B) Pokud ŠVP pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:
- 5) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na ŠVP?
 - a) 2 a vícekrát ročně
 - b) jednou ročně
 - c) 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - d) 1-2krát -//-
- 6) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci v ŠVP?
 - a) méně než jeden týden
 - b) 1 týden
 - c) 2 týdny
 - d) 3 týdny
 - e) déle

- 7) V jakém ročním období ŠVP nejčastěji pořádáte?
- jaro
 - léto
 - podzim
 - zima
 - období nerozhoduje
- 8) Jaký způsob dopravy do ŠVP využíváte?
- autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků
 - jinou, uveďte jakou:
- 9) Jak daleko od místa školy se obvykle koná ŠVP?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná ŠVP
.....
- 10) Jak tráví žáci v ŠVP volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově ŠVP
 - jiné, uveďte jaké:
- 11) Kolik žáků jedné třídy se obvykle ŠVP účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 12) Z jakých důvodů se žáci ŠVP neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:
- 13) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na ŠVP? Pokud ANO, jaké a od koho?

LVK = Lyžařský výcvikový kurz

- 14) A) Pokud LVK nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným LTD.

B) Pokud LVK pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

- 15) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na LVK?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky

- d. 1-2krát -//-
- 16) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na LVK?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 17) Jaký způsob dopravy na LVK využíváte?
- autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků
 - jinou, uveďte jakou:
- 18) Jak daleko od místa školy se obvykle koná LVK?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná LVK
.....
- 19) Jak tráví žáci na LVK volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 20) Kolik žáků jedné třídy se obvykle LVK účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 21) Z jakých důvodů se žáci LVK neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:
- 22) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na LVK? Pokud ANO, jaké a od koho?

LDT = letní dětský tábor

- 23) A) Pokud LDT nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným ZDT.

B) Pokud LDT pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

- 24) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na LDT?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky

- d. 1-2krát -//-
- 25) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na LDT?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 26) Jaký způsob dopravy na LDT využíváte?
- autobus objednaný cestovní kancelář, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků
 - jinou, uveďte jakou:
- 27) Jak daleko od místa školy se obvykle koná LDT?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná LDT
.....
- 28) Jak tráví žáci na LDT volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 29) Kolik žáků jedné třídy se obvykle LDT účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 30) Z jakých důvodů se žáci LDT neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:.....
- 31) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na LDT? Pokud ANO, jaké a od koho?

ZDT = Zimní dětský tábor

- 32) A) Pokud ZDT nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným ODP.

B) Pokud ZDT pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

- 33) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na ZDT?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky

- d. 1-2krát -//-
- 34) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na ZDT?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 35) Jaký způsob dopravy na ZDT využíváte?
- autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků
 - jinou, uveďte jakou:
- 36) Jak daleko od místa školy se obvykle koná ZDT?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná ZDT
.....
- 37) Jak tráví žáci na ZDT volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 38) Kolik žáků jedné třídy se obvykle ZDT účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 39) Z jakých důvodů se žáci ZDT neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:.....
- 40) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na ZDT? Pokud ANO, jaké a od koho?

ODP = Ozdravné dětské pobyty

- 41) A) Pokud ODP nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným Třídni výlety.

B) Pokud ODP pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

- 42) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na ODP?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky

- d. 1-2krát -//-
- 43) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na ODP?
- méně než jeden týden
 - 1 týden
 - 2 týdny
 - 3 týdny
 - déle
- 44) V jakém ročním období ODP nejčastěji pořádáte?
- jaro
 - léto
 - podzim
 - zima
 - období nerozhoduje
- 45) Jaký způsob dopravy do ODP využíváte?
- autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků
 - jinou, uveďte jakou:
- 46) Jak daleko od místa školy se obvykle koná ODP?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná ODP
.....
- 47) Jak tráví žáci na ODP volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 48) Kolik žáků jedné třídy se obvykle ODP účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 49) Z jakých důvodů se žáci ODP neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:.....
- 50) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na ODP? Pokud ANO, jaké a od koho?

Třídní výlety

51) A) Pokud Třídní výlety nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným Exkurze.

B) Pokud Třídní výlety pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

52) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na Třídní výlety ?

- a. 2 a vícekrát ročně
- b. jednou ročně
- c. 3-7krát po dobu základní školní docházky
- d. 1-2krát -//-

53) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na Třídním výletě?

- a. 1 den
- b. 2-3 dny
- c. 4-5 dnů
- d. 6-7 dnů
- e. déle

54) V jakém ročním období Třídní výlety nejčastěji pořádáte?

- a. jaro
- b. léto
- c. podzim
- d. zima
- e. období nerozhoduje

55) Jaký způsob dopravy na Třídní výlety využíváte?

- a. autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
- b. autobus objednaný školou
- c. vlak
- d. vlastní doprava žáků
- e) jinou, uveďte jakou:

56) Jak daleko od místa školy se Třídní výlet obvykle koná ?

- a. v blízkosti místa školy
- b. na území okresu
- c. na území kraje
- d. mimo území kraje
- e. pokud si nejste jisti, napište alespoň větší nejbližší město, kde se koná Třídní výlet

.....

57) Jak tráví žáci na Třídním výletě volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)

- a. turistika
- b. lyžování
- c. cykloturistika
- d. míčové a sportovní hry
- e. plavání a lyžování
- f. hry a jiné aktivity v budově
- g) jiné, uveďte jaké:

58) Kolik žáků jedné třídy se obvykle Třídního výletu účastní?

- a. celá třída
- b. přibližně $\frac{3}{4}$
- c. přibližně $\frac{1}{2}$
- d. přibližně $\frac{1}{4}$
- e. jiný počet, napište jaký:

- 59) Z jakých důvodů se žáci Třídního výletu neúčastní?
- a. nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - b. zdravotní důvody
 - c. kázeňské důvody
 - d. jiné, uveďte jaké:.....

60) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na Třídní výlety? Pokud ANO, jaké a od koho?

Exkurze

61) A) Pokud Exkurze nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným Sportovní kurzy.

B) Pokud Exkurze pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

- 62) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na Exkurze ?
- a. 2 a vícekrát ročně
 - b. jednou ročně
 - c. 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - d. 1-2krát -//-
- 63) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na Exkurzi?
- a. 2 hodiny a méně
 - b. 3-5 hodin
 - c. 1 den
 - d. 2 dny
 - e. déle
- 64) V jakém ročním období Exkurzi nejčastěji pořádáte?
- a. jaro
 - b. léto
 - c. podzim
 - d. zima
 - e. období nerozhoduje
- 65) Jaký způsob dopravy na Exkurzi využíváte?
- a. autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - b. autobus objednaný školou
 - c. vlak
 - d. vlastní doprava žáků
 - e) jinou, uveďte jakou:
- 66) Jak daleko od místa školy se Exkurze obvykle koná ?
- a. v blízkosti místa školy
 - b. na území okresu
 - c. na území kraje
 - d. mimo území kraje
 - e. pokud si nejste jisti, napište nejbližší alespoň větší město, kde se koná Exkurze
-

- 67) Jak tráví žáci na Exkurzi volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 68) Kolik žáků jedné třídy se obvykle Exkurze účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 69) Z jakých důvodů se žáci Exkurze neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:.....
- 70) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na Exkurze? Pokud ANO, jaké a od koho?

Sportovní kurzy/soustředění

- 50) A) Pokud Sportovní kurzy nepořádáte, uveďte z jakých důvodů:

Pokračujte dál souborem otázek nadepsaným Jiné.

B) Pokud Sportovní kurzy pořádáte, odpovězte prosím na následující otázky:

- 51) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na Sportovní kurzy ?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 52) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na Sportovním kurzu ?
- 1-3 dny
 - 4-5 dnů
 - méně než jeden týden
 - méně než dva týdny
 - déle
- 71) V jakém ročním období Sportovní kurzy nejčastěji pořádáte?
- jaro
 - léto
 - podzim
 - zima
 - období nerozhoduje
- 72) Jaký způsob dopravy na Sportovní kurzy využíváte?
- autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků

- e) jinou, uveďte jakou:
- 73) Jak daleko od místa školy se Sportovní kurz obvykle koná ?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná Sportovní kurz
.....
- 74) Jak tráví žáci na Sportovní kurzy volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 75) Kolik žáků jedné třídy se obvykle Sportovního kurzu účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 76) Z jakých důvodů se žáci Sportovního kurzu neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - nejsou členi sportovního kroužku
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:.....
- 78) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na Sportovní kurzy? Pokud ANO, jaké a od koho?

Jiné

- 79) Jak často mají žáci jedné třídy možnost jezdit na tyto akce ?
- 2 a vícekrát ročně
 - jednou ročně
 - 3-7krát po dobu základní školní docházky
 - 1-2krát -//-
- 80) Jak dlouhou dobu obvykle tráví žáci na akci?
- 1-3 dny
 - 4-5 dnů
 - méně než jeden týden
 - méně než dva týdny
 - déle
- 81) V jakém ročním období akci nejčastěji pořádáte?
- jaro
 - léto
 - podzim
 - zima
 - období nerozhoduje

- 82) Jaký způsob dopravy na akci využíváte?
- autobus objednaný cestovní kanceláří, která zájezd sjednala
 - autobus objednaný školou
 - vlak
 - vlastní doprava žáků
 - jinou, uveďte jakou:
- 83) Jak daleko od místa školy se tato akce obvykle koná ?
- v blízkosti místa školy
 - na území okresu
 - na území kraje
 - mimo území kraje
 - pokud si nejste jisti, napište alespoň nejbližší větší město, kde se koná akce
.....
- 84) Jak tráví žáci na akci volný čas? (můžete zaškrtnout i více odpovědí)
- turistika
 - lyžování
 - cykloturistika
 - míčové a sportovní hry
 - plavání a lyžování
 - hry a jiné aktivity v budově
 - jiné, uveďte jaké:
- 85) Kolik žáků jedné třídy se obvykle akce účastní?
- celá třída
 - přibližně $\frac{3}{4}$
 - přibližně $\frac{1}{2}$
 - přibližně $\frac{1}{4}$
 - jiný počet, napište jaký:
- 86) Z jakých důvodů se žáci akce neúčastní?
- nedostatečné rodinné finanční zázemí
 - nejsou členi sportovního kroužku
 - zdravotní důvody
 - kázeňské důvody
 - jiné, uveďte jaké:
- 87) Dostávají žáci či škola nějaké dotace na akce tohoto druhu? Pokud ANO, jaké a od koho?

Údaje o Škole

88) Škola se nachází v OKRESE -

V obci VELIKOSTI-

- a. vesnice
- b. malé město (do 10 000 obyvatel)
- c. středně velké město (do 50 000 obyvatel)
- d. velké město (do 100 000 obyvatel)
- e. velkoměsto (nad 100 000 obyvatel)

89) Kolik žáků má Vaše škola?

90) Kolik učitelů má Vaše škola?

91) Má Vaše škola nějakou specializaci(zaměření)? Pokud ano napište jakou.